

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΑΥΤΟΟΡΓΑΝΩΣΗ

Αναρχικό περιοδικό κοινωνικής ανάλυσης και κριτικής

ΤΕΥΧΟΣ 1
ΧΕΙΜΩΝΑΣ 93-94

ΔΥΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Pierleone Porcu

ΑΝΑΡΧΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ
ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

Alfredo Bonanno

Η ΚΑΙΝΟΥΡΙΑ ΜΕΤΑΛΛΑΓΗ
ΤΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ
ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Οι γραπτές και προφορικές εισηγήσεις
καθώς και η δημόσια παρέμβαση-συζήτηση

Θεσσαλονίκη, Ιανουάριος 1993

3

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΑΥΤΟΟΡΓΑΝΩΣΗ

Εκδότης: Χρήστος Στρατηγόπουλος
Τ.Θ. 31531, Τ.Κ. 10035, ΑΘΗΝΑ

Για την ζήτηση και τη διανομή
των εκδόσεων «Επαναστατική αυτοοργάνωση»
Τ.Θ. 31531
Τ.Κ. 10035
ΑΘΗΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Η δυνατότητα του ανθρώπου να πράξει από μόνος του, πολλές φορές σε συνεργασία με άλλους ανθρώπους που έχουν σαν αυτόν κατακτήσει αυτή τη δυνατότητα, έξω από τον κλοιό του στενά προσωπικού του πεδίου μέσα στο οποίο η δυνατότητα δράσης του επιβεβαιώνει μέχρι σήμερα τον κανόνα, τουλάχιστον όσον αφορά την εξασφάλιση της σωματικής του επιβίωσης, αποτελεί τη δυνατότητά του να αυτοοργανώνεται σε επαναστατική προοπτική, συνθλίβοντας ταυτόχρονα τις σημερινές κοινωνικές συνθήκες που του έχουν επιβληθεί άθελά του και τον ετεροκαθορίζουν σαν άνθρωπο και δημιουργώντας κατ' αυτό τον τρόπο τις καινούριες δικές του ελεύθερες συνειδητές επιλογές κοινωνικής ζωής.

Η κοινωνική έννοια της επαναστατικής αυτοοργάνωσης άρα, προσδιορίζεται στην πράξη διαμέσου της δυνατότητας κάθε ατόμου να πράττει από μόνο του, αυτόβουλα, παίρνοντας το ίδιο τις αποφάσεις για όλα αυτά τα κοινωνικά ζητήματα που σήμερα άλλοι εξακολουθούν να αποφασίζουν στη θέση του.

Εν ολίγοις, η μακραίωνη ιστορία όλων των κοινωνικών επαναστάσεων που έχουν συμβεί μέχρι σήμερα καταδειχνει ακριβώς αυτό το στοιχείο σαν το ουσιαστικό κίνητρο βάθους του ξεσπάσματος των κοινωνικών επαναστάσεων: κοινωνικές τάξεις και στρώματα εξεγέρθηκαν μαζικά και ανέτρεψαν την εκάστοτε κρατική δομή της κυρίαρχης εξουσίας άλλων τάξεων πάνω στο σύνολο της κοινωνίας, η καθεμιά εξεγερμένη τάξη υποστηρίζοντας σίγουρα τα δικά της συμφέροντα, τα οποία όμως θίγονταν καίρια από το γεγονός ότι η συνέχιση της εξουσίας της κυρίαρχης τάξης θεωρούνταν ότι έβαζε άμεσο φραγμό στην έκφραση της ελεύθερης βούλησης, στις αποφάσεις και στη σκοπούμενη δραστηριότητα των κυριαρχημένων. Πιο απλά, αυτοί δεν είχαν τη δυνατότητα να αποφασίσουν για θέματα που θεωρούσαν ότι είχαν δικαίωμα να αποφασίζουν άμεσα.

Για αυτόν ακριβώς το λόγο αποφάσισαν την εξέγερση και έφτασαν στην επανάσταση, μιά φοβερή ανατροπή των θεσμών και των δομών της εκάστοτε εξουσίας.

Τα τελευταία διακόσια χρόνια της γνωστής ιστορίας του ανθρώπου αποτελούν από την άποψη μιας συγκεκριμένης ταξικής θεώρησης μιά συνεχή προσπάθειά του μέσα από κάθε είδους εμπόδια να μπορέσει να δημιουργήσει τις κατάλληλες προϋποθέσεις, που θα του επιτρέψουν να αυτοκαθορίσει συνειδητά και ελεύθερα τους όρους της κοινωνικής του ζωής, έξω από κάθε ιστορικό καταναγκασμό της κληρονομιάς του από το παρελθόν. Όμως παρόλες τις κοινωνικές επαναστάσεις, τους εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες, τους εμφύλιους πολέμους, τις κοινωνικές εξεγέρσεις που έλαβαν χώρα εδώ αλλά και στον ευρύτερο γεωγραφικό και κοινωνικό μας χώρο, η εξουσία εξακολουθεί να υπάρχει, το κράτος με μιά άλλη μορφή εξακολουθεί να υφίσταται, η εκμετάλλευση είναι διαχυμένη παντού και στην πιο ελάχιστη πτυχή των ανθρώπινων σχέσεων, ο διαχωρισμός των ανθρώπινων κοινωνιών σε κυρίαρχους που επιβάλλουν τώρα τη θέλησή τους με πιο αναισχυντό τρόπο, δημοκρατικά, και σε κυριαρχημένους που υποβάλλονται —και αυτοί δημοκρατικά— εξακολουθεί να αποτελεί ένα κραυγαλαίο κοινωνικό φαινόμενο.

Είναι περισσότερο από λογικό ότι η διαιώνιση αυτών ακριβώς των κοινωνικών συνθηκών υποσκάπτει συνεχώς τις πραγματικές προοπτικές απελευθέρωσης του ανθρώπου και τη δημιουργία αυτών ακριβώς των προϋποθέσεων που θα του επιτρέψουν τελικά να καθορίζει αυτόβουλα και υπεύθυνα με πλήρη συνείδηση το ίδιο του το παρόν και το μέλλον.

Χωρίς να έχουμε την πρόθεση να δημιουργήσουμε ένα κλίμα άχρηστου πεσιμισμού πρέπει να πούμε ότι συναισθανόμαστε πως η κατάσταση των ανθρώπινων κοινωνιών σήμερα, σε παγκόσμιο επίπεδο, πολύ περισσότερο δε με την προβλεπόμενη εξέλιξή τους μέσα στον αστερισμό του κεφάλαιου και του κράτους, είναι τουλάχιστον τραγική.

Αντίθετοι με ένα δημιουργούμενο κλίμα αισιόδοξου λεκτικού φανφαρονισμού που

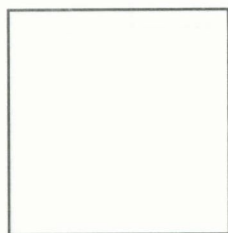
υποδεικνύει την λογική του εφικτού μέσα στα δεδομένα πλαίσια της κυριαρχίας, αντίθετοι με αυτούς που δεν έχουν να επιδείξουν τίποτε παραπάνω από το σκληρωτικό τους επαναστατικό παρελθόν, αλλά και τα συγκεκριμένα ιστορικά εγκλήματα τους σε βάρος των επαναστατών αγωνιστών που απέδειξαν στην πράξη ότι είχαν περισσότερα από τα δικά τους κότσια, αντίθετοι με όλους αυτούς που ο μαρξιστικός τους ντετερμινισμός δεν τους επιτρέπει να δούν πραγματοποιήσιμη την ουτοπία τους παρά μέσα από μιά αναγκαστική τους συνύπαρξη με το κράτος, δηλώνουμε σαν επαναστάτες αναρχικοί ότι όποιος εκμεταλλευόμενος θεωρεί ότι έχει ακόμα μέσα στην καρδιά του ανέπαφα τα οράματα αυτά και τα ιδανικά μιας ριζικά διαφορετικής κοινωνίας από τη σημερινή, μιάς κοινωνίας όπου η ισότητα, η αλληλεγγύη, ο κομμουνισμός δεν θα αποτελούν πλέον καταξευτισμένα λόγια αλλά έμπρακτη υλική καθημερινή πραγματικότητα μιάς ελεύθερης κοινωνίας για την πραγμάτωση της οποίας γενιές επαναστατών αγωνιστών έδωσαν ακόμη και την ίδια τους τη ζωή, η κοινωνία αυτή που τόσο επιθυμούμε όλοι μας, δεν είναι δυνατόν πλέον να επιχειρηθεί να δημιουργηθεί σήμερα, παρά μονάχα τώρα και άμεσα μέσα από την μέθοδο της επαναστατικής αυτοοργάνωσης, δηλαδή παραμερίζοντας εξ αρχής κάθε ερείπιο κρατικού, κομματικού ή συνδικαλιστικού οργανισμού που ανέκαθεν εξυπηρετούσε μονάχα τα κοινωνικά συμφέροντα των αφεντικών και των υπηρετών τους.

Το επαναστατικό κόμμα έχει πεθάνει προ πολλού αλλά οι ίδιοι οι πατέρες του οι μαρξιστές αργούν να το χωνέψουν ακόμη και σήμερα, κάτω από το φως αρκετά συγκλονιστικών γεγονότων που όπως γνωρίζουμε όλοι συνέβησαν πρόσφατα. Η κοινωνική επανάσταση το απέβαλε από την πρώτη στιγμή σαν νόθο γέννημά της, όμως οι απανταχού λεγόμενοι επαναστάτες μαρξιστές επέμεναν παρά αυτή την παταγώδη αποβολή του παιδιού να το υιοθετήσει η ίδια η επανάσταση σαν γνήσιο γέννημά της. Το γεγονός αυτό αν και είχε διαπιστωθεί παγκόσμια από την πρώτη στιγμή, μπόρεσε παρόλα αυτά να συγκαληφθεί για εβδομήντα ολόκληρα χρόνια, ώσπου καινούριοι νονοί υποδέχτηκαν στην αγκαλιά τους το νόθο για να το ξαναβαπτίσουν, κανένας όμως δεν φάνηκε να ενδιαφέρεται και αυτή τη φορά για την τύχη της μητέρας.

Για τους μαρξιστές και γενικότερα για τους εξουσιαστικούς σε αυτή την περίπτωση ο σκοπός, δηλαδή η κατάληψη της εξουσίας, αγιάζει τα μέσα. Αφού λοιπόν κατάφεραν να πάρουν την εξουσία, λίγη σημασία μπορεί να είχε πλέον για αυτούς η διαφορά μεταξύ της επιτευχθείσας πολιτικής επανάστασης στη Ρωσία του '17 και της αναπόφευκτης και λογικής ταυτόχρονης αποβολής της ίδιας της κοινωνικής επανάστασης. Τα πράγματα λοιπόν δεν είναι τόσο μπερδεμένα όσο πολλοί έχουν άμεσο συμφέρον να τα παρουσιάζουν. Επειδή ακριβώς πέτυχε η πολιτική επανάσταση στην Ρωσία το 1917, έγινε δηλαδή η απαιτούμενη αλλαγή πολιτικού προσωπικού στη διαχείριση της εξουσίας, μπόρεσε να επιβιώσει μέχρι πριν λίγο καιρό το νόθο παιδί, δηλαδή το λεγόμενο επαναστατικό κομμουνιστικό κόμμα σαν ο καινούριος μηχανισμός εξουσίας πάνω στα πράγματα και τους ανθρώπους. Επειδή όμως ταυτόχρονα απέτυχε η ίδια η κοινωνική επανάσταση των προλεταριοποιημένων μαζών λόγω της τρομοκρατικής επιβολής της λεγόμενης μαρξιστικής και λενινιστικής επαναστατικής θεωρίας και πρακτικής, για αυτόν ακριβώς το λόγο σήμερα —μετά την ιστορική κατάρρευση αυτών των καθεστώτων σαν μη κατάλληλων για την διαχείριση της εξουσίας μέσα στα καινούρια πλαίσια της μεταβιομηχανικής εξέλιξης του κεφάλαιου— εξακολουθούν να υπάρχουν οι προλετάριοι στη Ρωσία και μάλιστα να υφίστανται αυτή τη στιγμή ίσως χειρότερες μορφές εκμετάλλευσης από όσες υπέμεναν κάτω από τη τσαρική απολυταρχία.

Η πρόταση των επαναστατών αναρχικών υποστηρικτών της εξεγερτικής θέσης προς τους υπόλοιπους εκμεταλλευόμενους σήμερα δεν μπορεί να είναι άλλη ως εκτούτου από αυτή που ιστορικά επανέλαβαν κάτω όμως από διαφορετικές κοινωνικές συνθήκες στο παρελθόν.

Είναι μια οργανωτική και ταυτόχρονα μεθοδολογική κοινωνική πρόταση, αυτή της επαναστατικής αυτοοργάνωσης των εκμεταλλευόμενων μαζών με τελικό στόχο την επίτευξη σε παγκόσμιο επίπεδο πλέον της κοινωνικής επανάστασης.

Οι επαναστάτες αναρχικοί προωθώντας αυτήν ακριβώς την πρόταση είναι σε θέση να γνωρίζουν τα εμπόδια και της πάσης φύσης δυσκολίες που είναι απαραίτητο να ξεπεραστούν σε κοινωνικό επίπεδο προκειμένου να πραγματοποιηθεί ένα τέτοιου είδους κοινωνικό εγχείρημα. Αναγνωρίζουν όμως παράλληλα με βάση τις εκτιμήσεις τους ότι σήμερα ένα τέτοιου είδους κοινωνικό εγχείρημα είναι δυνατό να εμπεριέχει κάτι το ελάχιστο ιδεολογικό από πλευράς ανθρωπίνων κινήτρων, κάτι το ελάχιστο ηρωικό και επικό σε σχέση με το παρελθόν. Αυτό όχι επειδή έπαψαν να υπάρχουν πλέον τα επαναστατικά οράματα και τα υψηλότερα ανθρώπινα ιδανικά μέσα στις καρδιές των ανθρώπων. Αντίθετα, μια προσεκτική μελέτη του κοινωνικού γίγνεσθαι δεν θα δυσκολευθεί σήμερα να διαπιστώσει ότι είναι ο ίδιος ο αντικειμενικός και ανεξέλεγκτος μηχανισμός ανάπτυξης του κεφάλαιου που αφαιρεί προοδευτικά από τους ανθρώπους τις ίδιες τις δυνατότητές τους να σκέπτονται κριτικά και να οραματίζονται ελεύθερα και παραγωγικά. Αυτός ακριβώς ο μηχανισμός τους αφαιρεί την ίδια την δυνατότητα ουσιαστικής γνώσης του ίδιου του κόσμου, δηλαδή της πραγματικότητας αν και αυτή παράδοξα συνεχίζει να εξελίσσεται και να μεταβάλλεται με ιλιγγιώδη ταχύτητα γύρω μας.

Το εγχείρημα της κοινωνικής επανάστασης δεν αποτελεί σήμερα, όπως αντίθετα μπορούσε να συμβεί στο παρελθόν, μιά από τις περισσότερες δυνατές λύσεις στα αδιέξοδα που οδηγούν τις σημερινές κοινωνίες το ζευγάρι κράτος-κεφάλαιο σε παγκόσμιο επίπεδο. Το γεγονός αυτό δεν είναι δυνατό να γίνει κατανοητό χωρίς μιά ελάχιστη εμβάθυνση της εξέλιξης των σχέσεων και των δυναμικών της κυριαρχίας σε παγκόσμιο επίπεδο αυτή τη στιγμή.

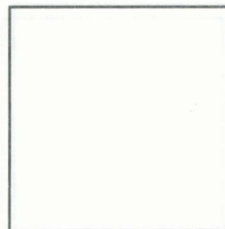
Το εγχείρημα της κοινωνικής επανάστασης αποτελεί σήμερα την μοναδική εναλλακτική λύση —για πόσο καιρό δεν είμαστε όμως σε θέση να γνωρίζουμε— μπροστά από την παρούσα ιστορική εξέλιξη του παγκόσμιου υπερεθνικού μπλοκ εξουσίας και κυριαρχίας πάνω στον πλανήτη.

Δεν είναι πλέον δυνατό να υπάρξουν ελεύθερες ανθρώπινες κοινωνίες, απαλλαγμένες από τα σημερινά τους δεινά που για την ώρα είμαστε μονάχα σε θέση να τα παρακολουθούμε παθητικά να σωρεύονται σε καθημερινή βάση, αν μιά παγκόσμιου χαρακτήρα κοινωνική επανάσταση δεν καταστρέψει ολοκληρωτικά τις σημερινές υπερεθνικές δομές του κράτους και του κεφάλαιου. Έχουμε ίσως σήμερα μιά από τις τελευταίες ιστορικές ευκαιρίες, ώστε προκειμένου να υπερασπίσουμε την ελευθερία που μας απομένει μέσα στα πλαίσια του παρόντος συστήματος κυριαρχίας να καταστρέψουμε ολοκληρωτικά κάθε δομή εξουσίας.

Σε αντίθεση με αυτό που ανέκαθεν υποστήριζαν οι κάθε απόχρωσης μαρξιστές δηλώνουμε σήμερα με όλο το θάρρος και τη δύναμη που διαθέτουμε ότι η προοδευτική και ορθολογική ανάπτυξη του κεφάλαιου διαμέσου της παρέμβασης του κράτους ή οποιουδήποτε άλλου υποκατάστατου —χωρίς όμως να το καταργεί— στο άμεσο μέλλον, το μοναδικό αποτέλεσμα που μπορεί να καταστήσει εφικτό είναι να κάνει εντελώς ανέφικτη την ύπαρξη μιάς κοινωνίας ελεύθερων ανθρώπων. Ο καθένας ας αναλάβει τις ευθύνες του.

Μιά εκτίμηση των συνολικών οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών αλλαγών που συνέβησαν τα τελευταία αυτά χρόνια δεν πρέπει να αφήνει πλέον πολλές αμφιβολίες πάνω σε αυτό.

Η ΣΥΝΤΑΞΗ

Η ΚΑΙΝΟΥΡΙΑ ΜΕΤΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.*

Στο τέλος της δεκαετίας του '70 και μέχρι τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '80, ο παραγωγικός βιομηχανικός σχηματισμός των πió προωθημένων χωρών, σε θέση να καθοδηγήσουν και να καθορίσουν τον καπιταλισμό σ' όλο το κόσμο, βρίσκονταν σε κρίση. Η σχέση εγκαταστάσεων και παραγωγικότητας δεν ήταν ποτέ χειρότερη. Οι συνδικαλιστικοί και γενικότερα οι προλεταριακοί αγώνες, ειδικότερα οι πió επιθετικές και βίαιες εκδηλώσεις καθοδηγούμενες από διάφορες ταξικές επαναστατικές δυνάμεις είχαν επιβάλλει ένα κόστος της εργατικής δύναμης που ήταν εξολοκλήρου δυσανάλογο σε σχέση με τα κέρδη του κεφάλαιου. Φαινόταν ότι ολόκληρο το σύστημα βάδιζε προς τη φυσική του κατάρρευση, όντας ανίκανο να επιδιορθωθεί στο εσωτερικό του, όπως επίσης γιατί δεν είχε τη δύναμη να προσφύγει σε δραστικές μειώσεις του κόστους εργασίας και απασχόλησης.

Αλλά ήδη, στο πρώτο μέσο της δεκαετίας του '80, τα πράγματα βάδιζαν γρήγορα προς μιά αλλαγή. Η βιομηχανική αναδιάρθρωση πήρε το δρόμο της ηλεκτρονικής, οι παραγωγικοί τομείς, ο πρωτογενής και ο δευτερογενής, δηλαδή η γεωργία και η βιομηχανία, δέχτηκαν χτυπήματα με ισχυρές μειώσεις των επίπεδων απασχόλησης, ενώ ο τριτογενής τομέας επεκτάθηκε έξω από κάθε μέτρο, απορροφώντας ένα τμήμα του απολυμένου εργατικού δυναμικού και αποφεύγοντας ως εκ τούτου τις κοινωνικές αναστατώσεις που φοβόντουσαν οι καπιταλιστές περισσότερο από κάθε άλλο πράγμα.

Με λίγα λόγια, δεν υπήρξαν αυτές οι εξεγέρσεις και αυτές οι μητροπολιτικές επαναστάσεις που φοβόντουσαν τα αφεντικά, δεν υπήρξε μιά πραγματική και αθέμιτη πίεση απ' τη πλευρά του εφεδρικού προλεταριακού στρατού, αλλά τα πάντα προσαρμόστηκαν μαλακά πάνω σε μια παραγωγική μεταλλαγή.

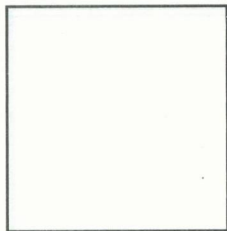
Οι μεγάλες βιομηχανίες αντικατέστησαν τις σταθερές εγκαταστάσεις με καινούριες ρομποτοποιημένες εγκαταστάσεις που ήταν σε θέση να φτάσουν με σχετικά μικρές επενδύσεις, σε επίπεδα παραγωγικής ελαστικότητας που πρωτίτερα ήταν αδιανόητα. Το κόστος εργασίας μειώθηκε σε σχέση με τη παραγωγή, χωρίς αυτό να προκαλέσει μιά μείωση της ζήτησης, γιατί ο τριτογενής τομέας στέκεται αρκετά καλά στα πόδια του προμηθεύοντας γραμμές εισοδημάτων που είναι αρκετές ώστε να προωθούν το καπιταλιστικό σύστημα στο σύνολό του. Το μεγαλύτερο μέρος των απολυμένων εργαζομένων, αν δεν κατάφερε ακριβώς να βρεί μιά άλλη απασχόληση, πέτυχε να βρεί ένα τρόπο βολέματος ανάμεσα στις πτυχές του καινούριου καπιταλιστικού μοντέλου: ελαστικού και επιτρεπτικού χαρακτήρα.

Η καινούρια παραγωγική και δημοκρατική νοοτροπία.

Όλα αυτά δεν θα ήταν δυνατά χωρίς την ανάδυση μιάς καινούριας ελαστικής νοοτροπίας πάνω στη θέση εργασίας, με μείωση της επαγγελματικής ειδίκευσης και αύξηση της ζήτησης μικρών συμπληρωματικών εργασιών αναμεταξύ τους, αλλά το κυριότερο από όλα είναι ότι δεν θα ήταν δυνατά χωρίς την σταθεροποίηση της δημοκρατικής νοοτροπίας.

Οι παλιές ιεραρχικές ψευδαισθήσεις, πάνω στις οποίες βασιζόνταν τα όνειρα της καριέρας των μεσαίων τάξεων και οι καλύτερες των μισθών του προλεταριάτου, εξαφανίστηκαν για πάντοτε. Και αυτό κατέστη δυνατό χάρη σε μια παρέμβασή που διαρθρώθηκε πάνω σε όλα τα επίπεδα. Στο σχολείο, με την υιοθέτηση προγραμμάτων διδασκαλίας λιγότερο αυστηρών, περισσότερο συννευσιακού χαρακτήρα, λιγότερο φορτωμένων με περιεχόμενα, αλλά πió κατάλληλων στο να δομήσουν στους νεαρούς μαθητές μιά προσωπικότητα «εύπλαστη» σε θέση να προσαρμοστεί σ' ένα αβέβαιο μέλλον που θα είχε δημιουργήσει φρίκη στους γονείς τους. Μέσα στη πολιτική διαχείριση των προηγμένων καπιταλιστικών χωρών, όπου ένας αυταρχισμός συχνά τυ-

* Για μιά πιο εκτενή ανάλυση του ζητήματος παραπέμπουμε στο εκδοθέν από τις εκδόσεις «Επαν. Αυτοοργ.» βιβλίο μας: «Δύο παρεμβάσεις στη Θεσσαλονίκη», Αθήνα 1994.

πικός έσμιγε με περιφεριακά σχήματα διαχειριστικής δημοκρατικοποίησης, όπου οι άνθρωποι εμπλέκονται όχι τόσο στο εσωτερικό σοβαρών αποφάσεων, αλλά στις ψεύτικες διαδικασίες του εκλογικού και δημοψηφισματικού μηχανισμού. Μέσα στη παραγωγή, όπου, όπως είπαμε, η εξαφάνιση της επαγγελματικής ειδικευσης καθιστούσε τους παραγωγούς εξημερωμένους και ελαστικοποιημένους. Μέσα στο ίδιο το πνεύμα των καιρών, που έβλεπε να δύνει κάθε απολίθωμα φιλοσοφικής και επιστημονικής βεβαιότητας, για να προτείνει ένα «αδύνατο» μοντέλο, που βασίζονταν όμως όχι πάνω στην αναζήτηση του κινδύνου και πάνω στην επιλογή του θάρρους, αλλά πάνω στη τακτοποίηση σε σύντομο χρονικό διάστημα και πάνω στην αρχή ότι τίποτα δεν είναι σίγουρο αλλά και όλα μπορούν να διορθωθούν.

Η δημοκρατική νοοτροπία δομημένη κατ' αυτό το τρόπο δεν συνείσφερε μονάχα στην εξαφάνιση του παλιού και από πολλές απόψεις ξεπερασμένου αυταρχισμού, αλλά επίσης στο σχηματισμό μιας παθητικής κατάστασης δυνατών συμβιβασμών, σε οποιοδήποτε επίπεδο. Μια ηθική κατάπτωση στην οποία η αξιοπρέπεια του καταπιεσμένου κατέληγε στο να γίνει διαπραγματεύσιμη και να ξεπουληθεί πίσω από την εγγύηση μιας άθλιας επιβίωσης. Οι αγώνες απομακρύνονταν και γινόντουσαν όλο και πιο ανίσχυροι.

Τα εμπόδια στον εξεγερτικό αγώνα ενάντια στο μεταβιομηχανικό καπιταλισμό και το κράτος

Χωρίς αμφιβολία το πρώτο εμπόδιο συνίσταται ακριβώς από αυτήν την **ελαστική νοοτροπία**, άμορφη, όχι τόσο επιδοματικού χαρακτήρα παλιού τύπου, όσο διακατεχόμενη μονάχα από την επιθυμία να βρεί κάποιο τρόπο ώστε να επιβιώσει, εργαζόμενοι όσο το λιγότερο δυνατό, αποδεχόμενοι όλους τους κανόνες του συστήματος, περιφρονώντας ιδεώδη και σχέδια, όνειρα και ουτοπίες. Τα εργαστήρια του κεφάλαιου έκαναν μιά τέλεια δουλειά προς αυτή τη κατεύθυνση, από το σχολείο στο εργοστάσιο, από τη κουλτούρα και τον αθλητισμό, τα πάντα συνεργάζονται και συμφωνούν στο να δομήσουν **μέτρια**, κάτω από κάθε άποψη άτομα, **ανίκανα** να υποφέρουν, να βρουν τον εχθρό, να ονειρευτούν, να επιθυμήσουν, να αγωνιστούν, να δράσουν.

Έπειτα, συνθήκη άμεσα συνδεδεμένη με τη προηγούμενη, το δεύτερο εμπόδιο είναι δοσμένο από την **περιθωριοποίηση του παραγωγικού ρόλου** μέσα στο σύνολο του μεταβιομηχανικού σχηματισμού. Η ποσοτική μείωση της τάξης των παραγωγών είναι ήδη μιά πραγματικότητα και όχι μονάχα ένα νεφελώδες σχέδιο, και αυτή η διαίρεση σε τόσους μικρούς τομείς, συχνά αντιτιθέμενους ο ένας προς τον άλλο, παράγει μιά χειροτέρευση της ίδιας της περιθωριοποίησης.

Αυτό το γεγονός παράγει το γρήγορο ξεπέραςμα οποιασδήποτε παραδοσιακής δομής αντίστασης του προλεταριάτου, σε πρώτη μεριά τα κόμματα και τα συνδικάτα. Αυτά τα τελευταία χρόνια κατέδειξαν τη **προοδευτική δύση του συνδικαλισμού παλαιού τύπου**, συμπεριλαμβανόμενου και αυτού που διατηρούσε επαναστατικά και αυτοδιαχειριστικά απολιθώματα, αλλά περισσότερο από κάθε άλλο πράγμα κατέδειξαν τη **κατάρρευση των κομμουνιστικών κομμάτων** που προφασίζονταν να επιβάλλουν τη δόμηση ενός κράτους, όπου ο σοσιαλισμός πραγματοποιούνταν στην ουσία με αφορμή τον αστυνομικό έλεγχο και την ιδεολογικοποιημένη καταστολή.

Απέναντι από αυτές τις δύο κολοσσιαίες καθιζήσεις δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι προσδιορίστηκε μια οργανωτική στρατηγική σε θέση να απαντήσει στις αλλαγμένες συνθήκες της παραγωγικής και κοινωνικής πραγματικότητας στο σύνολό της.

Οι προτάσεις που οι αναρχικοί υποστηρικτές της εξεγερτικής θέσης προώθησαν, ειδικά αυτές που πιο σωστά κατευθύνονται προς τη δημιουργία **αφορμαλιστικών δομών** βασιζόμενες πάνω στην **αμοιβαία συμφωνία ατόμων και ομάδων** δεν έγιναν ακόμα κατανοητές ως προς τις δυνατές πρακτικές τους αναπτύξεις, και αρκετές φορές έτυχαν της χλιαρής υποδοχής από τη πλευρά όχι και λίγων συντρόφων, και αυτό

οφείλεται σε μια συγκεκριμένη δυστροπία, καμιά φορά κατανοητή, να εγκαταλείψουν παλιές νοοτροπίες ώστε να εφαρμόσουν νέες αντιλήψεις αγώνα και καινούριες μεθόδους οργάνωσης.

Παρακάτω θα πούμε κάτι πάνω σ' αυτό το σημείο που κατά τη γνώμη μας παραμένει κεντρικό μέσα στον αγώνα ενάντια στις νέες δομές καταστολής και ολικού ελέγχου που παράχθηκαν από το κράτος και το κεφάλαιο.

Η τεχνολογική αναδιάρθρωση.

Η σύγχρονη τεχνολογική επανάσταση, βασισμένη ουσιαστικά στη γενικευμένη πληροφορική εγκατάσταση σε όλους τους τομείς της ζωής, πάνω στα λείζερ, στο άτομο και την επιστήμη των υποατομικών μορίων, πάνω στα καινούρια υλικά που επιτρέπουν τη μεταφορά και τη χρησιμοποίηση ενεργειών που πρώτα ήταν αδιανόητες, πάνω στις γενετικές μεταβολές εφαρμοσμένες όχι μονάχα πάνω στη γεωργία και στα ζώα, αλλά επίσης και πάνω στον άνθρωπο, δεν περιορίστηκε να αλλάξει τον κόσμο. Έκανε πολλά περισσότερα. Παρήγαγε συνθήκες απροβλεψιμότητας τέτοιου μεγέθους ώστε δεν είναι δυνατόν να γίνουν προβλέψεις και βάσιμοι προγραμματισμοί, όχι μονάχα από πλευράς όλων αυτών που σκοπεύουν να διατηρήσουν τις παρούσες συνθήκες πραγμάτων, όσο το δυνατό για μεγαλύτερη χρονική διάρκεια, αλλά επίσης και από πλευράς αυτών που σκοπεύουν να τις καταστρέψουν.

Ο ουσιαστικός λόγος έγκειται στο γεγονός ότι οι νέες τεχνολογίες αλληλοεπιδρώντας μεταξύ τους και εισαγόμενες μέσα σ' ένα τεχνολογικό πλαίσιο που έχει μια ιστορία και μιά ανάπτυξη τουλάχιστον 2000 χρόνων, μπορούν να παράξουν αφάνταστες επιπτώσεις, μερικές από τις οποίες είναι καταστρεπτικές με ολοκληρωτικό τρόπο, πολύ παρά πέρα από τα ήδη διανοητά τρελλά αποτελέσματα μιας οποιασδήποτε ατομικής έκρηξης.

Από δω πηγάζει η αναγκαιότητα ενός σχεδίου καταστροφής της τεχνολογίας στο σύνολό της, ενός σχεδίου αγώνα που σκέπτεται σαν πρώτη και ουσιαστική φάση τη καταστροφή, που βασίζει κάθε προγραμματική του προσέγγιση, πολιτικής και κοινωνικής φύσης, πάνω στην απaráβατη αναγκαιότητα να σταματήσει για πάντα τη παρούσα διαδικασία, διαφορετικά αναπόφευκτη, της τεχνολογίας.

Πολιτική, οικονομική και στρατιωτική αναδιάρθρωση.

Στη πρακτική, η τεχνολογική αναδιάρθρωση πραγματοποιείται διαμέσου βαθιών μεταβολών στον οικονομικό τομέα. Αυτές οι αλλαγές έχουν επιπτώσεις πάνω στη πολιτική δομή των χωρών του προωθημένου καπιταλισμού, ενώ ο στρατιωτικός τομέας υπόκειται σε παραπέρα μεταβολές, είτε εξαιτίας όλων αυτών που συμβαίνουν μέσα στον οικονομικό τομέα, από τον οποίο είναι και αδιαχώριστος, είτε εξαιτίας όλων αυτών που συμβαίνουν μέσα στη πολιτική διοίκηση και στα σχήματα περιουσιολογίας της κοινωνικής συναίνεσης.

Τα καινούρια σύνορα του μεταβιομηχανικού καπιταλισμού βασίζονται πάνω σε διαδικασίες πλατιάς διανομής και σε σχηματισμούς που βρίσκονται διαρκώς σε κίνηση. Στις παλιές στατικές αντιλήψεις της παραγωγής, συνδεδεμένες στο τιμόνι των μεγάλων εγκαταστάσεων, τιμόνι ικανό να θέσει σε κίνηση τον πολλαπλασιαστή της κατανάλωσης, αντικαθίστανται η ζοφερή ιδέα της ταχύτητας της αλλαγής, του συνεχούς και πάντοτε πιό οξυμένου ανταγωνισμού στην ειδικευμένη παραγωγή πάνω στη λεπτομέρεια, εφοδιασμένη με στυλ και προσωπικότητα. Το καινούριο μεταβιομηχανικό προϊόν δεν έχει πλέον ανάγκη από την ειδικευση της εργατικής δύναμης, αλλά έρχεται να τοποθετηθεί απευθείας πάνω στη παραγωγική γραμμή διαμέσου απλών προγραμματισμών των ρομπότ που τη διαχειρίζονται. Αυτό επιτρέπει απίστευτες μειώσεις του κόστους αποθήκευσης και διανομής, ενώ μηδενίζει τα κόστη που προέρχονται από την ακαταλληλότητα των απούλητων προϊόντων.

Όλα αυτά, από δυνατότητες του κεφαλαίου, που δημιουργήθηκαν ας πούμε γύρω

στο πρώτο μέσο της δεκαετίας του '80, έγιναν σκοπός του κεφάλαιου, ακριβώς γύρω στο τέλος αυτής της ίδιας δεκαετίας. Γι' αυτό το λόγο ο πολιτικός αντικατοπτρισμός των καινούριων οικονομικών σχηματισμών δεν μπορούσε να παραμείνει ίδιος με πρώτα. Από δω πηγάζουν οι σημαντικές αλλαγές μεταξύ της τελευταίας περιόδου της περασμένης δεκαετίας και της αρχής της σημερινής. Αυτές οι αλλαγές προσανατολίζονται προς μια προληπτική και οριστική επιλογή των διευθυντικών μηχανισμών και των μηχανισμών ελέγχου, σε βαθμό να μπορούν να προλαμβάνουν τις καινούριες παραγωγικές αναγκαιότητες, για αυτό το λόγο και πολλές κυβερνητικές απόψεις των επιμέρους βιομηχανικών προηγμένων χωρών έζησαν μια περίοδο μεγαλύτερου αυταρχισμού, όπως συνέβει στις χώρες που είναι σύμβολο ενός συγκεκριμένου παραγωγικού τρόπου, οι ΗΠΑ και η Μ. Βρετανία. Για να περάσουμε αργότερα σε πολιτικές διαχειρίσεις πύο διαρθρωμένες και ελαστικές, σε θέση να ικανοποιούν πάντοτε καλύτερα τις οικονομικές αναγκαιότητες ενός ολόκληρου συνόλου χωρών που τώρα λαμβάνει τη μορφή ενός σχηματισμού που συντονίζεται σε παγκόσμιο επίπεδο.

Κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού, αναγέννηση των διαφορών εθνικισμών.

Σε μια καθυστερημένη καπιταλιστική πραγματικότητα δεν θα ήταν διανοητή μια προσέγγιση των χωρών του υπαρκτού σοσιαλισμού πέρα από ένα όριο προσέχτικής και αμοιβαίας υποψίας. Αλλά η γέννηση ενός καινούριου καπιταλισμού, θεμελιωμένη πάνω σε μια παραγωγική δυνατότητα που βασίζεται στην τηλεαυτοματοποίηση σε παγκόσμιο επίπεδο όχι μονάχα κατέστησε δυνατή αυτή τη προσέγγιση, αλλά τη μετέβαλε σε μια ριζική αλλαγή πρώτα και σε μια οριστική και αναπότρεπτη κατάρρευση, όσο και βρώμικη έπειτα. Καθεστάτα ισχυρά εξουσιαστικά, βασισμένα πάνω στην ιδεολογική ασάφεια του προλεταριακού διεθνισμού (ή πάνω σε άλλες ασάφειες, περισσότερο ή λιγότερο φαινομενικά αντιθετικές), μπορούν να στηρίζουν πολύ άσχημα τις καινούριες αναγκαιότητες που επιβάλλονται από τη παραγωγική και την οικονομική διάρθρωση σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα εξουσιαστικά καθεστάτα που διατηρούνται ακόμη, εάν δεν θέλουν να παραμείνουν σε μια ανασφαλή και παροδική περιθωριακή κατάσταση, πρέπει να ανοιχθούν σε βαθιές αλλαγές όσον αφορά τη πολιτική διαχείριση σε δημοκρατική κατεύθυνση. Κάθε σκλήρυνση εξαναγκάζει τους διεθνείς εταίρους της βιομηχανικής ανάπτυξης να σκληρύνουν και να δηλώσουν πόλεμο, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο.

Με αυτή την έννοια άλλαξε επίσης βαθιά ο ρόλος του κατασταλτικού στρατιωτικού εργαλείου με την ειδική έννοια. Δηλαδή οξύνθηκε η εσωτερική του κατασταλτική λειτουργία, ενώ αυτή η εξωτερική προσαρμόστηκε στον αστυνομικό ρόλο που διεξάγουν οι ΗΠΑ, ρόλος που θα πρέπει να συνεχιστεί ακόμα για διάφορα χρόνια, μέχρις ότου καινούριες καταρρεύσεις και καινούριες κρίσεις θα μπορούσαν να παρέμβουν για να επανασχεδιάσουν γρήγορα καινούριες ισορροπίες άλλο τόσο ανασφαλείς και επικίνδυνες με αυτές τις σημερινές.

Μέσα σ' αυτή τη προοπτική η αναγέννηση του εθνικισμού φέρνει ένα θετικό στοιχείο, αν και περιορισμένο, και ένα αρνητικό στοιχείο αξιοσημείωτης επικινδυνότητας. Το πρώτο είναι άμεσα προσδιορισμένο: έγκειται στη πτώση και στη σχετική διάλυση των μεγάλων κρατών. Κάθε κίνημα που κατευθύνεται προς αυτό το στόχο πρέπει πάντοτε να αξιολογηθεί σα θετικό γεγονός, όχι σαν οπισθοδρομικό κίνημα, ακόμα και αν στην εξωτερική του άποψη παρουσιάζεται σαν φορέας παραδοσιακών και α-ιστορικών αξιών. Το δεύτερο στοιχείο, επικίνδυνο στο μεγαλύτερο βαθμό είναι δοσμένο από τον κίνδυνο μιας προοδευτικής διάχυσης μικρών πολέμων μεταξύ μικρών κρατών, πολέμων δηλωμένων και διεξαγόμενων με απροκάλυπτη θηριωδία, ικανών να προκαλέσουν τρομερές δυστυχίες, στο όνομα μίζερων αρχών και άλλο τόσο μίζερισμένων συμφερόντων. Πολλοί απ' αυτούς τους πολέμους θα χρησιμεύσουν ως προς μια καλύτερη παραγωγική δόμηση του μεταβιομηχανικού καπιταλισμού, πολλοί από αυτούς θα κατευθύνονται και θα είναι διαχειρίσιμοι εξ ολοκλήρου από τους μεγάλους πολυεθνικούς κολοσσούς, αλλά κατά βάθος αυτοί αντιπροσω-

πεύουν μια περαστική αρρώστεια, μια πολύ άσχημη επιληπτική κρίση έπειτα από την οποία οι κοινωνικές συνθήκες θα μπορούσαν να εξελιχθούν ή προς την δόμηση ισχυρών κρατών σε διεθνές επίπεδο, σε θέση να ελέγχουν τις πιο μικρές δομές, ή προς βίαιες μεταβολές και μάλιστα αδιανόητες, όλο και περισσότερο καταστρεπτικές κάθε ίχνους των παλιών κρατικών οργανισμών. Για την ώρα, μπορούμε να καταδείξουμε μόνο σε γενικές γραμμές μια δυνατή εξέλιξη, ξεκινώντας από την εξέταση των παρουσών συνθηκών.

Δυνατότητες ανάπτυξης του μαζικού εξεγερτικού αγώνα προς τον αναρχικό κομμουνισμό.

Το τέλος της αμυντικής και αντιστασιακής λειτουργίας των μεγάλων συνδικαλιστικών οργανώσεων των εργαζομένων, που αντιστοιχεί στη κατάρρευση της κλασικής κεντρικότητας της εργατικής τάξης, επιτρέπει σήμερα να εξετάσουμε με διαφορετικό τρόπο μια δυνατή οργάνωση αγώνα ξεκινώντας από τις πραγματικές δυνατότητες των **αποκλεισμένων**, δηλαδή της μεγάλης μάζας των εκμεταλλευόμενων, παραγωγών και μη, που για την ώρα βρίσκονται έξω από το προστατευόμενο **μισθοδοτικό πλαίσιο** ή βρίσκονται στη διαδικασία να βρεθούν έξω στο άμεσο μέλλον.

Πράγματι, ο **εξεγερτικός και επαναστατικός αναρχισμός**, προτάσσοντας ένα παρεμβατικό σχήμα μέσα στη πραγματικότητα των αγώνων που θεμελιώνεται ακριβώς πάνω στην οργάνωση των **ομάδων αμοιβαίας συμφωνίας** και στον επιχειρησιακό συντονισμό αυτών των ομάδων με στόχο να δημιουργηθούν καλύτερες συνθήκες για μια **μαζική εξεγερτική** έκβαση, συναντά αμέσως, ακόμα και μεταξύ των πιο ενδιαφερόμενων συντρόφων, μια αρχική δυσκολία που δεν ξεπερνιέται εύκολα. Πολλοί θεωρούν ότι πρόκειται για μια στάση που βρίσκεται ήδη εκτός χρόνου, χρήσιμη στο τέλος του περασμένου αιώνα, αλλά σήμερα αποφασιστικά έξω από τη μόδα. Τα πράγματα θα ήταν έτσι χωρίς αμφιβολία εάν οι παραγωγικές συνθήκες, με ιδιαίτερο τρόπο η δομή του εργοστάσιου, είχαν παραμείνει οι ίδιες με αυτές που ίσχυαν εκατό ή ακόμα και πενήντα χρόνια πριν. Με εκείνες τις δομές, και με τις αντίστοιχες συνδικαλιστικές οργανώσεις αντίστασης το εξεγερτικό σχέδιο, δεδομένων των αλλαγμένων συνολικών πολιτικών και στρατιωτικών συνθηκών σε παγκόσμιο επίπεδο, θα ήταν χωρίς αμφιβολία άστοχο. Αλλά αυτές οι δομές δεν υπάρχουν πλέον. Εξαφανίστηκαν επίσης οι αντίστοιχες παραγωγικές νοοτροπίες, η εκτίμηση για τη θέση εργασίας, η ευχαρίστηση της ποιότητας της εργασίας, η δυνατότητα καριέρας, το αίσθημα της ένταξης σε μια παραγωγική ομάδα, απ' όπου και προέκυπταν τα συνεργατικά συναισθήματα της ομάδας αντίστασης, συνδικαλιστικής υφής, που όμως όταν το απαιτούσαν οι καιροί μπορούσε να γίνει ομάδα επίθεσης για πιο σκληρούς αγώνες, για σαμποτάζ, αντιφασιστικές ενέργειες κ.λ.π.

Τώρα αυτές οι συνθήκες εξαφανίστηκαν. Τα πάντα έχουν αλλάξει ριζικά. Η νοοτροπία του εργοστάσιου δεν υπάρχει πλέον. Το συνδικάτο είναι ένα ριγκ για επιχειρηματίες και πολιτικούς, η αντίσταση όσον αφορά τους μισθούς και γενικά αυτή αμυντικού τύπου γενικότερα αποτελεί ένα φίλτρο που εγγυάται γλυκά περάσματα σε επίπεδα κόστους της εργατικής δύναμης που είναι πάντοτε πιο προσαρμοσμένα στους καινούριους σχηματισμούς του κεφάλαιου. Η αποσύνθεση έχει ξεχειλίσει έξω από το εργοστάσιο, φτάνοντας μέσα στο κοινωνικό ιστό, κόβοντας τους δεσμούς της αλληλεγγύης και του νοήματος μέσα στις ανθρώπινες σχέσεις, μεταβάλλοντας τους ανθρώπους σε αγνώστους χωρίς πρόσωπο, σε ζόμπι που αναφάνηκαν μέσα από το αβίωτο ζουμί των μεγάλων πόλεων, ή μέσα στη θανατηφόρα σιωπή της επαρχίας. Τα πραγματικά συμφέροντα αντικαθίστανται από εικόνες γεμάτες δόξα, δημιουργημένες κατάλληλα και χρησιμοποιημένες ώστε να εγγυηθούν αυτό το ελάχιστο της συνοχής που είναι απαραίτητη στον κοινωνικό μηχανισμό στο σύνολό του. Η τηλεόραση, ο αθλητισμός, τα θεάματα, η τέχνη και η κουλτούρα υφαίνουν ένα δίκτυο μέσα στο οποίο μένουν πιασμένοι όλοι αυτοί που πρακτικά περιμένουν τα γεγονότα, παρκαρισμένοι αναμένοντας την επόμενη εξέγερση, την επόμενη οικονομική κατάρρευση, τον επόμενο εμφύλιο πόλεμο.

Είναι αυτή την συνολική κατάσταση που είναι ανάγκη να λαμβάνουμε υπόψη μας όταν μιλάμε για **εξέγερση**. Εμείς οι αναρχικοί υποστηρικτές της εξεγερτικής άποψης και επαναστάτες αναφερόμαστε σε μια συνθήκη που βρίσκεται σε εξέλιξη, όχι σε κάτι που δεν έχει συμβεί ακόμα, που ελπίζουμε ότι κάποτε θα φτάσει και για το οποίο όμως δεν είμαστε σίγουροι. Ούτε κατά διάνοια αναφερόμαστε σε ένα σχήμα που χρονικά είναι πολύ μακρινό, που σαν ονειροπόλοι αναζητούμε να το ξαναδημιουργήσουμε αγνοώντας τις παρούσες μεγάλες μεταβολές. Ζούμε στο καιρό μας, είμαστε παιδιά του τέλους αυτής της χιλιετίας και φορείς της ριζοσπαστικής μεταβολής της κοινωνίας που βλέπουμε μπροστά στα μάτια μας.

Όχι μονάχα θεωρούμε δυνατό έναν εξεγερτικό αγώνα, αλλά μέσα από την ολική αποσύνθεση των παλιών αντιστασιακών αξιών, πιστεύουμε ότι αυτή είναι η συνθήκη προς την οποία πρέπει να βαδίσουμε εάν δεν θέλουμε να αποδεχτούμε ολοκληρωτικά τις επιβλημένες συνθήκες από τη πλευρά του εχθρού, εάν δεν θέλουμε να γίνουμε ρομποτοποιημένοι σκλάβοι, πόνια χωρίς σημασία μέσα στον τηλεματικό μηχανισμό που θα μας φιλοξενήσει σ' ένα μέλλον που βρίσκεται πλέον προ των θυρών.

Στρώματα όλο και πιά πλατιά από αποκλεισμένους αποσυνδέονται από οποιαδήποτε μορφή συναίνεσης, ως εκ τούτου από κάθε σχέση αποδοχής και ελπίδας για ένα καλύτερο μέλλον. Κοινωνικά στρώματα που πρωτίτερα θεωρούνταν σταθερά έξω από κάθε κοινωνικό κίνδυνο, βρίσκονται αυτή τη στιγμή μπλεγμένα σε μια ασυνείδητη ανασφάλεια, από την οποία δεν μπορούν να βγούν χρησιμοποιώντας τις παλιές μεθόδους της αφοσίωσης στην εργασία και της εγκράτειας όσον αφορά την κατανάλωση.

Οι αναρχικοί υποστηρικτές της εξεγερτικής άποψης εισάγονται ακριβώς μέσα σ' αυτό το πλαίσιο που είναι ολοκληρωτικά αποσυνθεμένο, και εδώ προωθούν τον επαναστατικό σχεδιασμό τους.

Η αναρχική επαναστατική εξεγερτική οργάνωση.

Πιστεύουμε ότι σε αντικατάσταση των ομοσπονδιών και των οργανομένων ομάδων σύμφωνα με το παραδοσιακό τρόπο, σχήματα δικαιολογημένα από οικονομικές και κοινωνικές δομές της πραγματικότητας που είναι ήδη ανύπαρκτες και ξεπερασμένες, πρέπει να δημιουργηθούν **ομάδες αμοιβαίας συμφωνίας**, αποτελούμενες από έναν όχι πολύ διαπλατυμένο αριθμό συντρόφων, που συνδέονται μεταξύ τους με μία **εμβαθυμένη προσωπική γνωριμία**, ομάδες ικανές να διασυνδεθούν μεταξύ τους διαμέσου **συγκεκριμένων χρονικών στιγμών αγώνα** έχοντας σα στόχο να πραγματοποιήσουν συγκεκριμένες **ενέργειες** ενάντια στον εχθρό.

Κατά τη διάρκεια αυτών των ενεργειών πρέπει να είναι δυνατό να βρεθεί ο τρόπος για να συζητηθούν, δηλαδή να εμβαθυνθούν, οι πρακτικές και θεωρητικές απόψεις των μελλοντικών δυνατών ενεργειών που σχεδιάζονται να πραγματοποιηθούν.

Όσον αφορά τις πρακτικές απόψεις θα υπάρξουν συμφωνίες σχετικά με τις συνεργασίες μεταξύ ομάδων και ατόμων, βρίσκοντας τα μέσα, τη στοιχειοθέτηση και όλα όσα είναι απαραίτητα ως προς την πραγματοποίηση αυτών των ίδιων ενεργειών. Όσον αφορά τις αναλύσεις θα προσπαθηθεί ώστε να κυκλοφορήσουν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό είτε διαμέσου των δικών μας εντύπων, είτε διαμέσου συγκεντρώσεων και συζητήσεων που θα έχουν σαν αντικείμενό τους συγκεκριμένα θέματα.

Το κεντρικό σημείο γύρω από το οποίο θα κάνουμε να ελιχθεί μία **εξεγερτική οργανωτική δομή** δεν είναι άρα το περιοδικό συνέδριο, χαρακτηριστικό των μεγάλων οργανώσεων σύνθεσης ή των επίσημων ομοσπονδιών του κινήματος, αλλά είναι δοσμένο από το **σύνολο των καταστάσεων αγώνα** που καθίστανται με αυτό το τρόπο επιθέσεις ενάντια στο ταξικό εχθρό και στιγμές σκέψης και θεωρητικής εμβάθυνσης.

Οι ομάδες αμοιβαίας συμφωνίας μπορούν με τη σειρά τους να συνεισφέρουν στη δημιουργία **πυρήνων βάσης**. Ο σκοπός αυτών των δομών είναι να αντικαταστήσουν, μέσα στο πλαίσιο των **ενδιάμεσων αγώνων**, τις παλιές συνδικαλιστικές οργανώσεις αντίστασης, ακόμα και αυτές που επιμένουν πάνω στην αναρχοσυνδικαλιστική ιδεολογία. Το πλαίσιο δράσης των πυρήνων βάσης διαγράφεται ως εκ τούτου από τα

εργοστάσια, από όσα στοιχεία δηλ. απομένουν από αυτά, από τις συνοικίες, από τα σχολεία, από τα κοινωνικά γκέτο και από όλες αυτές τις καταστάσεις μέσα στις οποίες υλοποιείται ο ταξικός αποκλεισμός, ο διαχωρισμός μεταξύ **αποκλεισμένων και εσωκλεισμένων**.

Κάθε πυρήνας βάσης δομείται σχεδόν πάντοτε από την **προωθητική δράση** των αναρχικών που υποστηρίζουν την εξεγερτική θέση, αλλά δεν δομείται μονάχα από αναρχικούς. Μέσα στην **συνελευσιακή διαχείρισή του** οι αναρχικοί πρέπει να αναπτύξουν στο έπαρκο το προωθητικό τους καθήκον ενάντια στους στόχους του ταξικού εχθρού.

Διάφοροι πυρήνες βάσης μπορούν να συστήσουν **συντονιστικά** με τον ίδιο στόχο, παίρνοντας τα χαρακτηριστικά πιά συγκεκριμένων οργανωτικών δομών που είναι όμως πάντοτε θεμελιωμένες πάνω στις αρχές της διαρκούς σύγκρουσης, της αυτοδιεύθυνσης και της επίθεσης.

Σαν **διαρκή σύγκρουση** εννοούμε τον αδιάκοπο και αποτελεσματικό αγώνα ενάντια στις πραγματώσεις και στους ανθρώπους που πραγματοποιούν και διαχειρίζονται την ταξική κυριαρχία.

Για **αυτοδιεύθυνση** εννοούμε την απόλυτη ανεξαρτησία από οποιοδήποτε κόμμα, συνδικάτο, πελατεία. Η εξεύρεση των απαραίτητων μέσων για την οργάνωση και τον αγώνα πρέπει να συνίσταται αποκλειστικά πάνω στη βάση αυθόρμητων και εθελοντικών εισφορών.

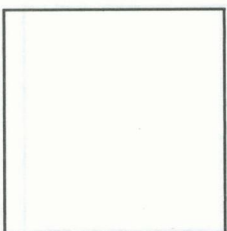
Για **επίθεση** εννοούμε την άρνηση κάθε συμφωνίας, διαμεσολάβησης, ειρηνοποίησης, συμβιβασμού με τον ταξικό εχθρό.

Το πεδίο δράσης των ομάδων αμοιβαίας συμφωνίας και των πυρήνων βάσης συνίσταται από τους **μαζικούς αγώνες**.

Αυτοί οι αγώνες είναι σχεδόν πάντοτε ενδιάμεσοι, οι οποίοι δεν έχουν έναν χαρακτηριστήρα απευθείας και άμεσα καταστρεπτικό, αλλά εμφανίζονται συχνά σαν απλές διεκδικήσεις, έχοντας σαν στόχο να εξοικονομήσουν περισσότερες δυνάμεις για να αναπτύξουν τον αγώνα προς άλλους στόχους. Ο τελικός στόχος αυτών των ενδιάμεσων αγώνων παραμένει παρ' όλα αυτά αυτός της επίθεσης.

Φυσικά, μεμονωμένοι σύντροφοι ή ομάδες αμοιβαίας συμφωνίας, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε πιά σύνθετη οργανωτική σχέση, μπορούν να αποφασίσουν να επιτεθούν άμεσα εναντίον μεμονωμένων δομών, ατόμων και οργανώσεων του κεφάλαιου και του κράτους.

Μέσα σ' ένα κόσμο όπως αυτός που σχηματίζεται κάτω από τα μάτια μας, όπου το πληροφορικό κεφάλαιο ανεβάζει οριστικά τις συνθήκες του ελέγχου και της κυριαρχίας, σ' ένα επίπεδο τελειότητας χωρίς προηγούμενο, εφαρμόζοντας μια τεχνολογία που δε θα μπορέσει ποτέ να χρησιμοποιηθεί με άλλο τρόπο παρά για να διατηρήσει αυτή τη κυριαρχία, το σαμποτάζ καθίσταται το κλασικό όπλο αγώνα όλων των αποκλεισμένων.

ΑΥΤΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ.

Η Ισπανία του 1936-1939.

Η κατάσταση της Ισπανίας δεν ήταν από τις πιο ευνοϊκές για τη λύση του προβλήματος της οικοδόμησης της ελευθεριακής κοινωνίας, που βασίζεται στην αυτοδιεύθυνση.

Το 1936 στην Ισπανία υπήρχε ένα ποσοστό αναλφάβητων περίπου 60% του πληθυσμού. Σ' αυτό πρέπει να προσθέσουμε μία ελλειπή ανάπτυξη γενικά της τεχνολογίας και την αντικειμενική αδυναμία να προχωρήσει σε μεγάλους μετασχηματισμούς σε συνέπεια της απόσυρσης των κεφαλαίων από την πλευρά των ξένων καρτέλ. Από την άλλη, μία αξιοσημείωτη ελευθεριακή κομμουνιστική προπαγάνδα που έγινε πριν από τον εμφύλιο πόλεμο και μία παράδοση συλλογικής εργασίας.

Αντιτιθέμενοι στους μαρξιστές, που θέλανε να τα παραδώσουν όλα στα χέρια του κράτους, οι αναρχικοί υποστήριζαν ότι η κοινωνικοποίηση έπρεπε να πραγματοποιηθεί από τους ίδιους τους εργάτες στα εργαστήρια, στα εργοστάσια και σε όλους τους τομείς της οικονομίας.

«Η κολλεκτιβοποίηση αναπτύχθηκε πολύ διαφορετικά σε σχέση με διάφορες περιοχές: επηρεασμένη από τις μορφές της καλλιέργειας, την πολιτική οργάνωση, τον χαρακτήρα των αγωνιστών. Παρ' όλα αυτά είναι δυνατό να απομονώσουμε τις κοινές μορφές ανάπτυξης». (Μίντς).

Η πρώτη φάση συνίσταται στην κοινωνικοποίηση των επιχειρήσεων, στις περιοχές όπου αυτό υπήρξε δυνατό. Κάθε βιομηχανία, γραφείο, μαγαζί βλέπει τους συνδικαλιστικούς αντιπροσώπους να αναλαμβάνουν την οργάνωση. Στο μεγαλύτερο μέρος τους πρόκειται για πρόσωπα, που δεν είχαν καμιά εμπειρία τεχνική σε οικονομικά θέματα, αλλά γνώριζαν τέλεια ποιά ήταν τα τεχνικά προβλήματα του τομέα τους στη συγκεκριμένη στιγμή. Εάν σ' αυτό προσθέσουμε το πνεύμα της πρωτοβουλίας και την αληθινή και δική τους έκρηξη των «τεχνικών λύσεων», που ήταν αποτέλεσμα του γεγονότος ότι όλοι θεωρούσαν τους εαυτούς τους «απεύθυνους» —σε πρώτο πρόσωπο— μπορούμε να έχουμε μία ιδέα του ψυχολογικού κλίματος, στοιχείου που δεν είναι αμελητέο στον καθορισμό του ιστορικού φαινομένου.

«Στην επαρχία, οι αγρότες δήμευαν την γη των πλουσίων για να τις δουλέψουν συλλογικά. Οι συγκομιδές αποτελούσαν τα πρώτα κεφάλαια εκκίνησης. Η αναρχική προπαγάνδα ενάντια στο χρήμα και χωρίς αμφιβολία ο φόβος του πληθωρισμού, προκαλούσαν πολλές φορές την κατάργηση του χρήματος και η ανταλλαγή των αγαθών στέριωνε στο χωριό. Οι αγορές πραγματοποιούνταν μ' ένα βιβλιαράκι. Μία προσπάθεια αλληλεγγύης μεταξύ των κοινοτήτων αντικαθιστούσε το πιστωτικό ταμείο» (Μίντς).

Ο συντονισμός των διαφόρων βιομηχανικών τομέων γινόταν από το συνδικάτο. Στους πιο πλούσιους τομείς δημιουργούσαν ταμεία υποστήριξης για τις πιο φτωχές βιομηχανίες. Οι διάφοροι αντιπρόσωποι δεν απαλλάσσονταν γι' αυτό από την υποχρέωση να προσφέρουν ταυτόχρονα και χειρωνακτική εργασία. Υπήρξε μία συγκεκριμένη μέση αύξηση της αγροτικής παραγωγής σε μερικές ζώνες και επίσης μία αύξηση της μηχανοποίησης. Όχι λίγα κομμάτια γης εκχερσώθηκαν, έγιναν ποτιστικά και καλλιεργήθηκαν.

Μετά, η καταστροφική παρέμβαση του κομμουνιστικού κόμματος έβαλε τέλος σ' αυτή τη δράση. Η καταστολή του Λίστερ ενάντια στις κολλεκτίβες της Αραγκόνα πρέπει να θεωρηθεί ένα υπόδειγμα τέτοιου είδους.

Αυτές είναι σε γενικές και επιφανειακές γραμμές, οι πρωτοβουλίες της επαναστατικής Ισπανίας.

Ποιά είναι τα προβλήματα που θα χρειαστεί να συζητήσουμε; Προβλήματα πολιτικά, στρατιωτικά και οικονομικά. Δεν είναι εύκολο να τα ξεχωρίσουμε: με μία λέξη προβλήματα επαναστατικά.

Οι αποφάσεις που πάρθηκαν στο πεδίο της στρατιωτικής οργάνωσης μπορούν να συσχετισθούν με τις αποφάσεις που πάρθηκαν στο πεδίο της πολιτικής συνεργασίας στην κυβέρνηση. Σ' αυτή τη προοπτική η αντίσταση της βάσης στο πεδίο της οικονομικής οικοδόμησης της νέας κοινωνίας, δεν μπορούσε να μην οδηγηθεί σε αποτυχία.

Βέβαια θα ήταν παράλογο και επιφανειακό να κριτικάρουμε αυτές τις εμπειρίες στο φως των θεωρητικών δεδομένων και των συγκεκριμένων εξελίξεων της ταξικής πάλης, που ξεκαθαρίστηκαν μόνο σ' αυτές τις τελευταίες δεκαετίες. Όμως ορισμένα πράγματα αναδύονται πολύ ξεκάθαρα για να μπορέσουν να ξεχαστούν. Για να τοποθετηθεί το πρόβλημα του ενιαίου μετώπου με στέρεο τρόπο θυσιάστηκαν πολλά πράγματα, μεταξύ των οποίων και η ίδια η αναρχική άποψη. Γι' αυτό το γεγονός ο μεγαλύτερος υπεύθυνος υπήρξε το αναρχικό συνδικάτο.

Το ίδιο συνέβη στο καθαρά στρατιωτικό πεδίο. Αφού έγινε αποδεκτή η άποψη του κατά μέτωπο πολέμου, δεν μπορούσε πιά να διατηρηθεί μιά αυτοδιεύθυνση της βάσης των αναρχικών στρατιωτικών οργανώσεων. Για τον ίδιο λόγο τέλος, όταν οι αναρχικές κολλεκτίβες θα δέχονταν την επίθεση των κομμουνιστών δεν μπορούσαν να αποφασίσουν να αμυνθούν. Αντίθετα δεν ήταν λίγοι οι σύντροφοι, οι αποφασισμένοι να υπερασπίσουν τις κολλεκτίβες με τα όπλα, που τους αντιμετώπιζαν με υποψία και σχεδόν τους έβγαζαν «εκτός νόμου» από τις ίδιες τις «επίσημες» αναρχικές οργανώσεις.

Ξεκινώντας από την «σφαιρική» έννοια της αυτοδιεύθυνσης, δηλαδή από την συνολική πρακτική δυνατότητα διαχείρισης όλων των επιπέδων που αφορούν την ανθρώπινη ζωή, η εμπειρία της επαναστατικής Ισπανίας μας οδηγεί σ' αυτή τη μεγάλη αλήθεια: δεν είναι δυνατόν να επιχειρήσουμε μέσα στο επαναστατικό γεγονός μιά τομή μεταξύ της πολιτικής στιγμής, της στρατιωτικής και της οικονομικής στιγμής. Στην περίπτωση που αναγκάζομαστε να κάνουμε αυτό τον διαχωρισμό, οι πιθανότητες να μπορέσουμε να οργανώσουμε την οικονομία σε αυτοδιευθυντική βάση είναι πολύ περιορισμένες και τα μέσα που πρέπει να χρησιμοποιήσουμε (χωρίς να αποκλείεται η ωμή βία) μοιάζουν πολύ μ' εκείνα που χρειάζονται για να εδραιωθεί οποιαδήποτε άλλη μορφή οικονομικής οργάνωσης, χωρίς ν' αποκλείεται κι εκείνη του κρατικού καπιταλισμού.

Δεν αξίζει σήμερα να αναρωτιόμαστε και να σκεφτόμαστε, όπως κάνουν ορισμένοι, τί ήταν αυτό που γέννησε την νόμιμη βάση των Ισπανικών κολλεκτίβων, εάν αυτές προέκυψαν από το συνδικάτο ή από το δήμο, ή από την κοινότητα με την μεσαιωνική έννοια. Κατά την άποψή μας, δεν είναι αυτό το αληθινό δίδαγμα που μπορούμε να βγάλουμε από εκείνα τα γεγονότα. Αυτά μπορούν να μας κάνουν να σκεφτόμαστε για τις αναγκαιότητες, να προβάλλουμε τις θετικές δυνατότητες της αυθόρμητης οργάνωσης των μαζών, αποφεύγοντας να σκοτώσουμε αυτόν τον αυθορμητισμό με λάθη που γίνονται στα ψηλά, ιδιαίτερα σ' εκείνη την «καθοδηγητική» περιοχή που «εξ ορισμού» δεν θά 'πρεπε να υπάρχει για τους αναρχικούς, αλλά που εκ των πραγμάτων διαμορφώνεται, όταν αντιμετωπίζονται χωρίς κριτικό τρόπο τα προβλήματα του κοινού επαναστατικού μετώπου και της οργάνωσης της εργασίας.

Και στα δυό αυτά προβλήματα δεν μπορούμε να παραβλέψουμε τις αυτοδιευθυντικές βάσεις της πιθανής επανάστασης.

Χρειάζεται να ξεκινήσουμε από την βάση, από τους βασικούς παραγωγικούς πυρήνες, για να αναπτύξουμε την επαναστατική δράση, παραμένοντας στον χώρο της δημιουργικότητας και του αυθορμητισμού της βάσης, τόσο στην προοπτική την πολιτικο-στρατιωτική της συνεργασίας με τις άλλες ομάδες, όσο και στην πιό τεχνικά οικονομική προοπτική, της οργάνωσης της παραγωγής στους τομείς και στις περιοχές, όπου αυτό είναι δυνατόν με την παρουσία πλατιών αναρχικών συνιστωσών μεταξύ των εργαζομένων. Σε περίπτωση που δεν ακολουθείται αυτή η αρμονική διάταξη των αυθόρμητων δυνάμεων της βάσης, σε περίπτωση που είναι μιά περιορισμένη ηγετική μειοψηφία που αποφασίζει τον τρόπο με τον οποίο τίθεται η συνεργασία με τις άλλες επαναστατικές δυνάμεις, η ίδια η οργανωτική ικανότητα των εργαζομένων

θα εξοντωθεί από την στιγμή που οι κατακτήσεις τους θα έρθουν σε αντίθεση με την υπόλοιπη παραγωγική πραγματικότητα, που προφανώς θα έχει πολύ διαφορετική κατεύθυνση και θέση, γιατί θα επηρεάζεται η ίδια από εκείνες τις άλλες αυταρχικές επαναστατικές δυνάμεις, με τις οποίες συνεργάζεται στο επίπεδο το πολιτικο-στρατιωτικό.

Οι γνωστοί λοιπόν «ηγέτες» θα βρεθούν σε αδιέξοδο: ή να εγκαταλείψουν την αρχική συνεργασία αρνούμενοι την λειτουργία τους και ρίχνοντας στη πιά απόλυτη σύγχυση τον πολιτικο-στρατιωτικό συντονισμό, ή να καταπιούν το δύστροπο έργο της καταστροφής των εγχειρημάτων οικονομικής οργάνωσης που θέλει και εφαρμόζει μ' αναρχικό τρόπο η βάση.

Αλλά έτσι έρχονται σε αντίθεση με την μάζα, αρνούμενοι τους εαυτούς τους σαν ενεργητική αναρχική μειοψηφία και επομένως σαν επαναστατική δύναμη με την ελευθεριακή έννοια. Ή είμαστε συνεπείς σε όλα με τον δικό μας τρόπο σκέψης, ή διακινδυνεύουμε να τα τινάζουμε όλα στον αέρα.

Η περίπτωση της πρώην Γιουγκοσλαβίας.

Αποτελούσε κλασικό παράδειγμα αυτοδιευθυνόμενης οικονομίας με συγκέντρωση των οικονομικών επιλογών. Η εργατική διεύθυνση υποβοηθείται από μιά δημοτική διεύθυνση. Το κράτος βρίσκεται στο παρασκήνιο, προσπαθεί να εμφανίζεται όσο λιγότερο μπορεί. Ο συγκεντρωτισμός του εξωτερικεύεται με τα νομοθετικά διατάγματα και με τους φόρους, εκτός φυσικά από το οικονομικό σχέδιο.

Τα συμβούλια των παραγωγών υπάρχουν σε όλα τα επίπεδα. Ξεκινούν από το εργοστάσιο και από το δήμο και φτάνουν στο ομοσπονδιακό επίπεδο, όπου αντιπροσωπεύονται όλες οι επιμέρους εθνότητες, που αποτελούσαν τη Γιουγκοσλαβία. Υπάρχει ένας Κεντρικός Προγραμματισμός που όμως εφαρμόζει μιά ισχυρή αποκέντρωση δια μέσου των 6 ομοσπονδιακών δημοκρατιών.

Στο εργοστάσιο είναι ανάγκη να διακρίνουμε την εργατική συλλογικότητα που είναι το σύνολο των εργατών, από το εργατικό συμβούλιο που μελετά τα προβλήματα του εργοστασίου, μαζί με την επιτροπή της διεύθυνσης που μελετά τα προβλήματα που αφορούν το οικονομικό μέρος. Πάνω απ' αυτά υπάρχει ένας διευθυντής με τεχνικές υπευθυνότητες. Αυτός μπορεί επίσης να προσλαμβάνει και να απολύει τους εργάτες. Ο διευθυντής εκλέγεται από το συμβούλιο του εργοστασίου και από τη λαϊκή επιτροπή του δήμου.

Μεταξύ της διεύθυνσης και των οργάνων των εργαζομένων υπάρχει μιά συνεχής ένταση. Έτσι έγραφε ο Aser Deleon, Γιουγκοσλάβος συνδικαλιστής: «Οι διευθυντές μερικών επιχειρήσεων κρύβονται πίσω από τις αποφάσεις των εργατικών συμβουλίων. Αν και υπάρχουν οι αυτοδιευθυντικές συνθήκες, οι διευθυντές θα έχουν την μεγάλη υπευθυνότητα και την μεγάλη υποχρέωση να βάλουν στην πράξη, κατά τρόπο αυτόνομο, τις αποφάσεις των εργατικών συμβουλίων, αλλά μερικοί από αυτούς κάνουν αυτά τα όργανα της αυτοδιεύθυνσης ένα είδος κουρτίνας για να σκεπάσουν την έλλειψη ικανότητας και του αποφασιστικού τους πνεύματος. Μερικές φορές ορισμένοι διευθύνοντες-διευθυντές, τεχνικά και διοικητικά στελέχη εκμεταλλεύονται τις ανεπαρκείς γνώσεις των εργαζομένων για να εκφυλίσουν τις αποφάσεις των διαχειριστικών οργάνων, αρνούμενοι να τις εφαρμόσουν και εξασκώντας έτσι μιά ολέθρια επίδραση στην άμεση υπευθυνότητα των εργατικών συλλογικοτήτων».

Είναι ξεκάθαρο, ότι οι εργαζόμενοι δεν μπορούν να αγωνιστούν ενάντια σε μιά συγκεντρωτική οικοδόμηση της οικονομίας, δεν έχουν τα μέσα σε επίπεδο οργανωτικό, δεν έχουν τα μέσα σε επίπεδο τεχνικό. Ακόμα και αν η εξωτερική εμφάνιση είναι αυτοδιευθυντική με τη διατήρηση ενός ολικού προγράμματος οικονομικής ανάπτυξης και με τη διατήρηση ενός ολικού πολιτικού ελέγχου, η λειτουργία τους θα είναι να παραμένουν εκμεταλλεζόμενοι.

Στην πρώην Γιουγκοσλαβία και από την άποψη του συγκεκριμένου συστήματος που την εξετάζουμε, η κατάσταση της εκμετάλλευσης ήταν πολύ καθαρή, ακόμα και

αν ξεκινήσουμε από τις προσεκτικές δηλώσεις του συνδικαλιστή που προαναφέρθηκε.

Στη γεωργία υπάρχει ένας τομέας ιδιωτικός και ένας τομέας κολλεκτιβοποιημένος.

Ο πρώτος είναι αρκετά μεγαλύτερος. Ο δεύτερος περιλαμβάνει τρεις τύπους οργανισμών: γενικούς συνεταιρισμούς, κοινωνικές αγροτικές μονάδες (όπως τα σοβχόζ), παραγωγικούς συνεταιρισμούς (όπως τα κολχόζ). Και τέλος έχουμε την αποκαλούμενη «κοινωνική διαχείριση» (δημόσιες υπηρεσίες, τράπεζες, κ.λ.π.), που δεν είναι αυτοδιευθυνόμενη. Οι κριτικές σ' αυτόν τον τύπο της οργάνωσης της παραγωγής είναι πολύ απλές: δεν πρόκειται για αυτοδιεύθυνση, τουλάχιστον με την έννοια που εννοούμε εμείς οι αναρχικοί την αυτοδιεύθυνση.

Όχι τυχαία άλλωστε στη Γιουγκοσλαβία υπήρχε το κομμουνιστικό κράτος και δεν διαφαίνονταν καμιά μορφή «μαρασμού» του με την μαρξιστική έννοια.

Οι ίδιοι οι εσωτερικοί κριτικοί μιάς εποχής στο Γιουγκοσλαβικό κόμμα και στα συνδικάτα επέμεναν στην αναγκαιότητα να ξεπεραστεί η ιεραρχική δομή και ο κοινωνικός καταμερισμός της εργασίας σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας, αλλά επρόκειτο για τάσεις που ενδιαφέρονταν αποκλειστικά «να δώσουν ώθηση» στην παραγωγικότητα ενός οικονομικού συστήματος που απειλούσε να κατέβει κάτω από τα επίπεδα ασφάλειας — πολλοί σύντροφοι ερμήνευσαν στο παρελθόν λαθεμένα αυτές τις κριτικές σαν ένα σημάδι ανοίγματος, σαν ένδειξη ότι κάτι πάει ν' αλλάξει κι ότι γι' αυτό, επειδή η δομή βασίζεται άσχημα στην αυτοδιεύθυνση, το αποτέλεσμα μιάς πιθανής αλλαγής θα έπρεπε να είναι μιά προοδευτική προσέγγιση στην «πραγματική» αυτοδιευθυντική οργάνωση. Τίποτα περισσότερο λαθεμένο.

Όπως προσπαθήσαμε ν' αποδείξουμε και προηγουμένως με την αναφορά μας στην Ισπανική περίπτωση, η αυτοδιεύθυνση δεν είναι πρόβλημα μερικό, δεν είναι πρόβλημα οικονομικών επιλογών, αλλά πρόβλημα ολικό, πρόβλημα επαναστατικό.

Ένα στοιχείο που δεν πρέπει να υποτιμήσουμε σ' αυτή την αποτυχία της Γιουγκοσλαβικής αυτοδιευθυντικής απόπειρας είναι η παρουσία μιάς ανταγωνιστικής ώθησης που, αν όχι τίποτ' άλλο, καθορίζεται από την σχέση με τις ξένες οικονομίες. Πρόκειται για κάτι που ωριμάζει συνεχώς στο εσωτερικό των Γιουγκοσλαβικών διευθυντικών κύκλων και που έσπρωχνε ιδιαίτερα τους νέους, να αντιταχθούν στη συνέχιση μιάς τέτοιου είδους αυτοδιευθυντικής μορφής που μεταφράζονταν σαν πρόγραμμα για τα επεκτατικά κίνητρα της θεώρησης της οικονομικής πολιτικής. Δεν μπορούμε να μην αναγνωρίζουμε ένα βάθος αλήθειας σ' αυτές τις ωθήσεις προς έναν ανταγωνιστικό καπιταλισμό, ιδιαίτερα κάτω από το φως και των σημερινών εξελίξεων.

Παραμένοντας στο πεδίο μιάς αυτοδιευθυνόμενης διάστασης, οι ηγέτες υποχρεώνονταν να περιοριστούν σε μικρές εσωτερικές φιλογοικίες, στην διεύθυνση μικρών τοπικών συμφερόντων, στις προοπτικές μιας βέβαια όχι λαμπρής καριέρας, απομακρυνόμενοι από τον παραδοσιακό κρατικό καπιταλισμό, μπορούν ν' ανοίξουν καλύτερα τις προοπτικές τους, ν' αναπτύξουν ενδιαφέροντα πιά πλατειά.

Πλάι σ' αυτούς παρατηρήθηκε ότι οι εργαζόμενοι έμεναν απαθείς, δεν έβλεπαν κάποιο αντικειμενικό συμφέρον στην υπεράσπιση μιάς δομής, που αυτοδιεύθυνε μόνο την φτώχεια τους. Αυτό είναι το αληθινό νόημα των εσωτερικών αγώνων στην Γιουγκοσλαβική οικονομία: δεν είναι η αυτοδιεύθυνση που μπαίνει σε συζήτηση, αφού είδαμε ότι αυτή δεν υπάρχει, αλλά μόνο μιά περισσότερο ή λιγότερο αποτελεσματική μορφή εκμετάλλευσης των εργαζομένων, που στις σημερινές συνθήκες κατέληξε τελικά να περάσει μέσα από την διάσπαση του πρώην ομοσπονδιακού κράτους, την εθνικιστική αντιπαράθεση, το θέαμα του εμφυλίου πολέμου και όπως δείχνουν τα πράγματα την δημιουργία ακόμη χειρότερων μορφών εκμετάλλευσης και κυριαρχίας σε βάρος των εξουσιαζόμενων, από την κρατική-εθνικιστική ιδεολογία, μαζών.

Η πολιτική και οικονομική εξουσία είναι πάντα μία και συγκεκριμένη, μονάχα που αλλάζει ιδεολογικά πουκάμισα ανάλογα με τις περιπτώσεις. Χθες ονομάζονταν σοσιαλιστική προικισμένη με αυτοδιευθυντική prestige, σήμερα ονομάζεται σοσιαλιστική δημοκρατία με προσανατολισμό την ελεύθερη καπιταλιστική αγορά. Χθες χρησιμοποιούσε την κομμουνιστική ιδεολογία για να ρίχνει στάχτη στα μάτια του

λαού, σήμερα χρησιμοποιεί την εθνικιστική ιδεολογία. Και πρόκειται στην ουσία για τους ίδιους πάνω-κάτω ανθρώπους.

Ομοσπονδιακή Γερμανία.

Δεν είναι λαθεμένο να μιλήσουμε εδώ για την ομοσπονδιακή Γερμανία και για την συνδιεύθυνσή της. Πέρα από την διαφορά της λέξης πρόκειται πάνω-κάτω για ένα φαινόμενο ανάλογο μ' εκείνο της αυτοδιεύθυνσης που εφαρμόστηκε σε μερικά από τα πρώην αποκαλούμενα σοσιαλιστικά κράτη.

Όλες οι γερμανικές επιχειρήσεις που έχουν σήμερα περισσότερους από 2.000 απασχολούμενους συνδιευθύνονται διαμέσου των συνδικάτων. Πολλές από τις μικρότερες επιχειρήσεις έχουν μιά παρόμοια μορφή συνδιεύθυνσης. «Η συνδιεύθυνση σημαίνει ότι η διεύθυνση των επιχειρήσεων δεν πρέπει να υπολογίζει μόνο τους μετόχους, αλλά εξ' ίσου και τους εργαζόμενους και όλο το έθνος. Μια πραγματική δημοκρατία δεν περιορίζεται στον πολιτικό τομέα, αλλά οι δημοκρατικές αρχές πρέπει να εφαρμόζονται επίσης στην οικονομία. Αλλά η «συνεργασία των κοινωνικών εταίρων» δεν μπορεί να αναπληρώσει την συνδιεύθυνση. Τα συνδικάτα δε σκέπτονται να ελλατώσουν το κεφάλαιο και τα δικαιώματα των μετόχων. Αλλά το κεφάλαιο όταν επενδύεται στην παραγωγή, δεν είναι αποφασιστικό από μόνο του. Περισσότερο σημαντική είναι η εργατική δύναμη» (D.G.B Γερμανικό συνδικάτο).

Το συμβούλιο του γερμανικού εργοστάσιου αντλεί τις καταβολές του από την επανάσταση του 1918-'19. Η δομή αυτού του συμβουλίου είναι τέτοια, που επιτρέπει στους συνδικαλιστικούς αντιπροσώπους μιά αξιοσημείωτη δράση, που συχνά σ' ένα ορισμένο επίπεδο απαλλάσσονται από την εργασία και αμείβονται σαν να απασχολούνται κανονικά. Συγκεκριμένα το συμβούλιο αντιτάσσεται στην επιτροπή διεύθυνσης και στον διευθυντή των εργασιών.

Μ' αυτή την έννοια διαιρείται η συμμετοχή στις αποφάσεις της επιχείρησης. Οι εργαζόμενοι δεν είναι μόνο στα χέρια των ιδιοκτητών, αλλά επίσης στα χέρια μιάς ισχυρής συνδικαλιστικής τάξης, που τους χρησιμοποιεί όπως θέλει.

Να μιά σύντομη και ακριβής ανάλυση του Heinz Zimmermann (*Interrogations*, n.1): «Δεν είναι δύσκολο να κατανοήσουμε ότι μιά τέτοια συνδιεύθυνση είναι μιά υπόθεση γραφειοκρατικών μηχανισμών —εργοδοτικών και συνδικαλιστικών— και ότι οι σημαντικές αποφάσεις παίρνονται χωρίς να λαμβάνονται υπ' όψη οι μισθωτοί.

Η συνδιεύθυνση στα μάτια των συνδικαλιστικών ηγετών, κατά τη δική μας άποψη, τείνει να πετύχει δύο ουσιαστικούς σκοπούς. Ο πρώτος αντανakλά την αντίληψη του συνόλου του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος (που συνδέεται με τα συνδικάτα, όχι σε τοπικό επίπεδο, αλλά χάρη σε μιά συμβίωση του προσωπικού και του τρόπου σκέψης μεταξύ των δύο οργανώσεων): πρόκειται για την επίτευξη μιάς ρύθμισης των κοινωνικών σχέσεων με τον σκοπό, λέει ένας υπεύθυνος συνδικαλιστής ηγέτης, να περιορίσουμε στο μέτρο του δυνατού τις κοινωνικές αδικίες, που γεννάει το οικονομικό προτσές.

Ο δεύτερος επιτρέπει την ενσωμάτωση μέσα στις οικονομικές και στις βιομηχανικές διαδικασίες μιάς ολόκληρης τάξης συνδικαλιστικών, κοινωνικών «λειτουργιών» που ενσωματώνονται ολοκληρωτικά στο οικονομικό και στο κοινωνικό σύστημα, χωρίς να εγκαταλείπουν αυτό το πλατύ πεδίο της δραστηριότητας μόνο στους μάντζερς, που προέρχονται από την διευθυντική τάξη της χώρας».

Επομένως, περιορισμός των προστριβών και των συγκρούσεων όσο είναι δυνατόν, συμμετοχή σε πρώτο πρόσωπο στην οικονομική διεύθυνση, αποφασιστική ενσωμάτωση στη δομή της εξουσίας της προηγούμενης δομής της αντιεξουσίας. Προφανώς θα ήταν επιφανειακό να εξηγήσουμε ότι αυτή η ενσωμάτωση έγινε δυνατή όχι από τον εκφυλισμό των συνδικάτων, αλλά από ένα ουσιαστικό χαρακτηριστικό τους, που οξύνθηκε βαθμιαία στην πορεία της ηγεμονικής ανάπτυξης του παραδοσιακού καπιταλισμού.

Το να βάλουμε στον ίδιο σάκο την γερμανική συνδιεύθυνση με την γιουγκοσλαβι-

κή αυτοδιεύθυνση έχει την ακριβή έννοια να συγκεντρώσουμε την προσοχή στην κοινή κατάληξη, που έχει το εργατικό κίνημα όταν εγκαταλείπεται στα χέρια μιάς μειοψηφίας που καταλαμβάνει τα «πόστα της υπευθυνότητας». Υπήρξαν οι επαναστάτες της Κομμούνας του Παρισιού που πρώτοι αντιλήφθηκαν ότι ο αντιπρόσωπος πρέπει να είναι ανακλητός, σε οποιαδήποτε στιγμή, στην αντίθετη περίπτωση μεταμορφώνεται σε γραφειοκράτη, ενώ η εντολή του πρέπει να είναι ακριβής, περιορισμένη και λεπτομερικά προσδιορισμένη σε κάθε πτυχή της. Μέχρις ότου δεν θα ξεκαθαρίσουν οι ιδέες πάνω σ' αυτό το θέμα δεν θα μπορέσει ν' αναπτυχθεί το πραγματικό αυτοδιευθυντικό πρόγραμμα που περνά πριν απ' όλα μέσα από την επαναστατική οργάνωση.

Αντίθετα, σε πολιτικό επίπεδο η σημερινή λειτουργία του λεγόμενου κοινοβουλευτικού συστήματος διαμέσου των βουλευτών των κομμάτων —υποτιθέμενων αντιπροσώπων του λαού— βασίζεται και λειτουργεί πάνω ακριβώς σε αυτή την δημιουργημένη και ηθελημένα ποτέ ξεκαθαρισμένη ασάφεια. Οι ψευδαισθήσεις από την πλευρά ορισμένων ότι το τεράστιο αυτό κοινωνικό πρόβλημα θα μπορούσε να επιλυθεί διαμέσου της σταδιακής μετατροπής του σημερινού κοινοβουλευτικού-αντιπροσωπευτικού συστήματος, που το κρίνουν σαν ανεπαρκές, σε αντιπροσωπευτικό σύστημα άμεσης δημοκρατίας, δεν αποτελεί φυσικά σε καμιά περίπτωση την ορθή λύση του προβλήματος, αλλά δίνει σαφώς την ιδέα μιάς μελλοντικής μορφής εξουσίας που θα λειτουργεί αμεσο-δημοκρατικά, μιά καινούρια μορφή εσωτερικευμένης καταστολής ενάντια στο άτομο και γι' αυτό πιά αποτελεσματική. Η χειρότερη καταστολή δεν υφίσταται πλέον από τα πολυβόλα της αστυνομίας, αλλά από την συναίνεση στην προπαγάνδα της εξουσίας που θέλει συνεχώς να αναμορφωθεί για να μπορέσει να επιζήσει.

Ιδού λοιπόν η ρόδος ιδού και το πήδημα.

Η Τσεχοσλοβακία του 1968.

Τον Απρίλη του 1968 η καθοδήγηση του Τσεχοσλοβάκικου κομμουνιστικού κόμματος προσπάθησε να επιλύσει το οξύ πρόβλημα που προέκυψε σαν συνέπεια της απρόβλεπτης πτώσης του εθνικού εισοδήματος για πρώτη φορά μετά το τέλος του πολέμου. Ο σκοπός τους ήταν να εξυγιάνουν την οικονομία, διαμέσου μιάς μετάβασης από παραδοσιακές μορφές της παραγωγής και της διεύθυνσης, σε νέες μορφές που απαιτούσαν μιά βασική αλλαγή του μηχανισμού της σοσιαλιστικής οικονομίας. Αυτή η αλλαγή έπρεπε να επέλθει διαμέσου ενός ανοίγματος στη διεθνή αγορά, με το σκοπό ν' αντιστοιχούν οι εσωτερικές τιμές της στο διεθνή ανταγωνισμό, διαμέσου μιάς επανεξέτασης του ρόλου των συνδικάτων, διαμέσου ενός εκδημοκρατισμού της οικονομίας. Το πρώτο σημείο αυτού του βελτιωτικού προγράμματος, κατά την άποψή μας, δεν είναι πολύ αξιοσημείωτο. Από μιά άποψη λιγότερο στομφώδη πρόκειται πάνω-κάτω για την οικονομική πολιτική που ακολουθήθηκε σχεδόν από όλες τις χώρες της Ανατολής, που καλούν τις επενδύσεις του δυτικού κεφάλαιου στο εσωτερικό των δικών τους βιομηχανικών περιοχών.

Το δεύτερο σημείο είναι πιά ενδιαφέρον. Ξανανοίγει την συζήτηση πάνω στο ρόλο των συνδικάτων σ' ένα σοσιαλιστικό κράτος, στο βαθμό που ακόμα και η σοσιαλιστική οικονομία δημιουργεί τις συνθήκες μέσα στις οποίες είναι αναγκαίο για τον εργαζόμενο ν' αμυνθεί με οργανωμένο τρόπο ενάντια σ' ανθρώπινα και κοινωνικά συμφέροντα διάφορα από τα δικά του.

Επιβεβαιώνει την αυτονομία των συνδικαλισμένων απέναντι στο κόμμα, καταρρίπτοντας την παλιά αντίληψη για το συνδικάτο σαν «ιμάντα μεταβίβασης».

Πρόκειται για θέσεις που έχουν μεγάλη σημασία σ' επίπεδο εξουσίας και που επέφεραν την σοβιετική επέμβαση, αλλά σε επίπεδο βάσης καθόριζαν μαζί με το τρίτο σημείο, που θα δούμε αμέσως μετά, βαθιές τροποποιήσεις και ενδιαφέρουσες αντιδράσεις.

Το τρίτο σημείο είναι για προφανείς λόγους το πιά σκοτεινό στο πρόγραμμα του μετασχηματισμού.

Δεν μιλά με καθαρότητα για τον νέο ρόλο των εργαζομένων στην λειτουργία μιάς σοσιαλιστικής οικονομίας, περιορίζεται στην επιβεβαίωση ενός «εκδημοκρατισμού» της οικονομίας.

Μιλά για την ανάγκη να δημιουργηθούν κολλεκτίβες στο εσωτερικό των σοσιαλιστικών βιομηχανιών, ικανές ν' αναλάβουν την ευθύνη της διεύθυνσης και που απαιτούν επομένως μία αληθινή και ιδιαίτερα αποφασιστική εξουσία, αν και περιορισμένη σε σχέση μ' εκείνη της καθοδήγησης. Αλλά αυτοί οι οργανισμοί θα μπορούσαν να απαιτήσουν λογοδοσία από την μεριά του διευθυντή του εργοστάσιου και από τα διευθυντικά στελέχη.

Στην σύνθεση αυτών των κολλεκτίβων θα συμμετέχουν κατά το ήμισυ οι εργάτες του εργοστάσιου και κατά το υπόλοιπο ήμισυ αντιπρόσωποι άλλων τομέων και σωμάτων ξένων με την οικονομία.

Στη πράξη, αυτές οι αμυδρές ιδέες αλλαγής πολύ πιά αδύναμες σε σχέση για παράδειγμα με τις γιουγκοσλαβικές επιτεύξεις, θα παρέμεναν φιλολογικές ασκήσεις στο χαρτί, αν από την άλλη μεριά δεν είχε συγκροτηθεί ένα άλλο φαινόμενο πολύ πιά σημαντικό και αποφασιστικό: το κίνημα των εργαζομένων. Σε αντίθεση με τον διάχυτο πατερναλισμό, που αναδύεται από τις προτάσεις του προγράμματος, σ' αντίθεση με την ακινησία που συνεχίζει να διατηρεί την εξουσία των καθοδηγητών στο εσωτερικό του εργοστάσιου, σ' αντίθεση με κάθε καταδίκη του δημιουργικού αυθορμητισμού, σ' αντίθεση με κάθε εξύμνηση του «καλού εργάτη», οι εργάτες πήρανε κατά γράμμα την πρόταση του εκδημοκρατισμού και επιδίωξαν αμέσως να δημιουργήσουν τις δημοκρατικές οργανώσεις χωρίς την ανάγκη να περιμένουν οι καθοδηγητικές εντολές του κόμματος να εκφυλιστούν σε μία φάρσα όπως στο παρελθόν. Να τι έγραφε ο Rudolf Slansky τον Ιούλιο του 1968: «Στα τσεχοσλοβάκικα εργοστάσια εμφανίστηκαν αυτές τις τελευταίες εβδομάδες, σαν μανιτάρια μετά τη βροχή, επιτροπές πρωτοβουλίας για τη δημιουργία των δημοκρατικών οργάνων διεύθυνσης των επιχειρήσεων, δηλαδή των συμβουλίων των εργαζομένων. Στο εργαστήριο μηχανικών κατασκευών Β. Πήκ εμφανίστηκε η πρώτη επιτροπή πρωτοβουλίας... Το πρώτο πρόγραμμα που υποστηρίχτηκε επίσημα απέβλεπε στη δημιουργία συμβουλίων στις επιχειρήσεις που έπρεπε να περιλαμβάνουν στη σύνθεσή τους, σε ίσα μέρη, αντιπροσώπους του κράτους, ξένους ειδικούς, ανεξάρτητους από την επιχείρηση, όπως για παράδειγμα οι αντιπρόσωποι των κυριότερων πελατών και προμηθευτών κ.λ.π. και αντιπροσώπους των εργαζομένων. Θεωρούμε ότι μόνο αυτός που έχει ιδιαίτερο συμφέρον μπορεί να αποφασίζει στη βιομηχανία μας και οι εργάτες είναι οι μόνοι που έχουν ιδιαίτερο συμφέρον. Θεωρήθηκε σωστά, πως στη πράξη θα φτάναμε σε μία συμμαχία συμφερόντων ανάμεσα στους αντιπροσώπους του κράτους και τους αποκαλούμενους ειδικούς, ανεξάρτητους (ουδέτερους) αντιπροσώπους, στο βαθμό που αυτοί οι τελευταίοι θα είχαν υπερασπίσει τα συμφέροντα εκείνων στους οποίους χρωστούσαν το χρίσμα. Αφού μελετήσαμε το πρόβλημα, αντιληφθήκαμε ότι επρόκειτο στο βάθος για μια νέα μορφή εφαρμογής της παλιάς ιδέας της συμμετοχής των εργαζομένων στη διεύθυνση. Οι οικονομολόγοι δεν ανακάλυψαν παρά τη μετάβαση στη νέα μόδα του μάνατζμεντ. Αυτή η μορφή οργάνωσης δεν παρουσίαζε κανένα ενδιαφέρον για τους εργάτες των βιομηχανιών μας, στο βαθμό που αυτοί αντιλαμβάνονταν με τη δική τους εμπειρία ότι στην πράξη δεν είχαν το δικαίωμα να αποφασίζουν για τίποτα».

Γι' αυτό οι τσεχοσλοβάκοι εργάτες επιδίωκαν να προλάβουν την «νόμιμη» πραγματοποίηση των νέων εργοστασιακών συμβουλίων, προσπαθώντας να επιβάλουν με επαναστατικό τρόπο τα δικά τους συμβούλια. Το τέρμα αυτής της ωραίας περιπέτειας ήταν η σύγκρουση με τα ρώσικα άρματα μάχης.

Απέναντι στον κίνδυνο μιάς αληθινής αυτοδιευθυντικής γέννησης προσέφυγαν στα ακραία μέσα, τα ίδια που χρησιμοποιήθηκαν στη Βουδαπέστη, βάζοντας σε κίνδυνο την ίδια την πειστικότητα της πατρίδας του σοσιαλισμού σε διεθνές επίπεδο.

Αυτή η, όχι βέβαια απερίσκεπτη ή απρόβλεπτη, κίνηση μας δίνει το μέτρο της σημασίας και της επικινδυνότητας που αντιπροσωπεύουν για τη σοσιαλιστική εξουσία και για κάθε άλλη παρόμοιες πρωτοβουλίες που προέρχονται από την βάση.

Η ΑΝΑΡΧΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ.

Η δράση της αναρχικής μειοψηφίας.

Το συμπέρασμα για την αυτονομία της τάξης των εργαζομένων βγαίνει, όπως είδαμε, από την αδυναμία να σπάσουμε διαφορετικά τον αντεπαναστατικό κύκλο. Το ότι αυτή η αντικειμενική αδυναμία φαίνεται να γεννιέται από μία προφασιζόμενη ντετερμινιστική διαδικασία, που προέρχεται από την ιστορία, είναι ένα γεγονός που δεν μας αφορά. Η αυτονομία των εργαζομένων δεν είναι μία φιλοσοφική «μορφή» όπως τόσες άλλες, είναι μία αντικειμενική αναγκαιότητα. Οι εργαζόμενοι πρέπει να φροντίσουν οι ίδιοι για τα συμφέροντά τους: «οι θρησκευτικές» παρορμήσεις προς την αντιπροσώπευση για την φροντίδα αυτών των συμφερόντων πρέπει να παραμεριστούν. Εδώ γεννιέται ένα πρόβλημα πολύ συγκεκριμένο. Τί πράγμα καθορίζει την γέννηση και την ανάπτυξη της τάσης για αυτόνομη οργάνωση του αγώνα της τάξης των εργαζομένων;

Πρόκειται για ένα αυτόματο γεγονός, άμεση συνέπεια της αδυναμίας των επαναστατικών διεξόδων, που έχει προκληθεί από την «ιερή συμμαχία» μεταξύ κεφάλαιου, κομμάτων, συνδικάτων;

Ή υπάρχει μία ορισμένη μειοψηφική συνιστώσα που δρα στο εσωτερικό της τάξης των εργαζομένων αναπτύσσοντας μία προοδευτική αποσαφήνιση των κινδύνων, των εμποδίων και των δυνατοτήτων: δηλαδή ωθώντας τις μάζες να δράσουν από μόνες τους;

Η πιο ακριβής απάντηση θα ήταν εκείνη που αποβλέπει να φωτίσει το περιεχόμενο αυτών των δύο συνιστωσών. Αλλά στην πράξη το πιο σοβαρό πρόβλημα που παρουσιάζεται είναι η συγκεκριμένη ιστορική φυσιογνωμία του προλεταριάτου και του ηγεμονικού του «ρόλου» στην επαναστατική προοπτική. Θά 'λεγε κανείς ότι, χωρίς την γέννηση του βιομηχανικού προλεταριάτου, αυτή η τάση για αυτόνομη οργάνωση του αγώνα δεν θα μπορούσε να επαληθευτεί. Ένας συλλογισμός αυτού του είδους μας φαίνεται παράδοξος, για δυο τουλάχιστον λόγους: πρώτον, επιμένει να επιφυλάσσει στο βιομηχανικό προλεταριάτο ένα ρόλο «καθοδηγητικό» μιλώντας για αυτονομία, δεύτερο, προβάλλει στην ιστορία μία παράλογη εναλλακτική εκδοχή που θα ήταν κατόπιν η δυνατότητα της μη «ύπαρξης» του ίδιου του προλεταριάτου.

Αλλά, το προλεταριάτο υπάρχει, η βιομηχανία και η ανάπτυξή της έχουν την θέση τους στην ιστορία, η βιομηχανική επανάσταση καθόρισε τη γέννηση του καπιταλισμού, αυτός εξελίχτηκε μέχρι την σημερινή εποχή όπως γνωρίζουμε και παρουσιάζει καθαρά συμπτώματα εξέλιξης σε μία συγκεκριμένη κατεύθυνση. Όλα αυτά απλοποιούν το πρόβλημά μας. Η σύγχρονη εργατική τάξη συμπεριλαμβάνει ένα μεγάλο τμήμα που είναι το βιομηχανικό προλεταριάτο. Αυτό, όπως είναι λογικό, είναι άμεσα συνδεδεμένο στην ταξική του διαμόρφωση με την εξέλιξη της βιομηχανικής παραγωγής. Δεν καταλαβαίνουμε όμως πως από αυτό μπορούμε να περάσουμε στη διαπίστωση, ότι αυτό το τμήμα της εργατικής τάξης πρέπει να έχει ένα κυρίαρχο ρόλο στο υπόλοιπο τμήμα.

Όχι μόνον αυτό, αλλά δεν καταλαβαίνουμε ούτε τον δεύτερο λόγο, γιατί η αυτονομία πρέπει να επαληθευτεί μόνο στο εσωτερικό του προλεταριάτου; Αν δεχτούμε ένα τέτοιο συλλογισμό πρέπει επίσης να παραδεχτούμε ότι η κρίση του καπιταλισμού είναι μία κρίση «θανάσιμη» και όχι μία κρίση «μετασχηματισμού». Με την έννοια ότι, επειδή το βιομηχανικό προλεταριάτο είναι το πιο ευαίσθητο τμήμα της εργατικής τάξης, θα ήταν επίσης το πιο κατάλληλο τμήμα για να αντιληφθεί τα συμπτώματα της αρρώστιας του καπιταλισμού και να αντιπαρατεθεί σ' αυτόν με μία ειδική οργάνωση αγώνα: δηλαδή την αυτόνομη οργάνωση. Τα άλλα στρώματα, εννοούμε τους αγρότες, επειδή δεν είναι σε άμεση επαφή με τον προνομιακό τομέα της παραγωγής, δεν θα εκδήλωναν αυτά τα στοιχεία και δεν θα παραδέχονταν την δυνατότητα της αυτονομίας.

Μας φαίνεται ότι δεν έχει αποδειχθεί ότι ο καπιταλισμός είναι σε «θανάσιμη κρίση». Αντίθετα, μας φαίνεται ότι οι δυνάμεις του είναι όσο ποτέ ζωντανές και εύρωστες. Μόνο η εμφανέστατη κρίση του παρουσιάζεται σαν μιά κρίση μετάβασης, εξέλιξης σε μορφές καπιταλισμού πολύ διαφορετικές αν και ίδιες στην ουσία της εκμετάλλευσης. Μιά ειρηνική εξέλιξη προς τον κρατικό σοσιαλισμό θα ήταν η γέννηση ενός νέου καπιταλισμού, πολύ πιο ικανού και αποτελεσματικού από τον σημερινό. Δεν μπορούμε λοιπόν να μιλάμε για «τελική κρίση». Όμως η τάση για την αυτόνομη οργάνωση της τάξης των εργαζομένων υπάρχει.

Πράγματι οι τωρινές θέσεις των ρεφορμιστών (κόμματα, συνδικάτα) δεν είναι μιά «απάντηση» στην «τελική κρίση» του καπιταλισμού περισσότερο απ' ό,τι είναι η προλεταριακή αυτονομία. Η συνεργασία των κομμάτων και των συνδικάτων δεν είναι μιά στρατηγική του σήμερα, είναι η σταθερή απάντηση του θεσμού που γεννιέται σε σχέση με το θεσμό που ισχύει και που θέλει να τον κτυπήσει αλλά που είναι ανάγκη να τον αφήσει να υπάρξει, γιατί η αντικατάσταση θα γίνει με τη λιγότερη δυνατή ζημιά στη δομή, διαφορετικά την στιγμή κατά την οποία η ανερχόμενη ελίτ θα πάρει την εξουσία, θα βρεθεί μ' ένα σωρό ερείπια στα χέρια.

Αυτή είναι ουσιαστικά η οπτική γωνία των ρεφορμιστών. Κατά τον ίδιο τρόπο η αυτονομία της εργαζόμενης τάξης θεωρούμενη σαν διαρκής δυνατότητα αγώνα δεν προκύπτει από την «τελική κρίση» του καπιταλισμού, αλλά αποτελεί μέρος των σταθερών τάσεων για απελευθέρωση, που υπάρχουν στο εσωτερικό αυτής της τάξης. Μπορούμε να δούμε πως πάντοτε οι εργαζόμενοι αναζήτησαν αυτόνομες οργανώσεις και νέες, αντίθετες με τις προηγούμενες (τις ξεπερασμένες και αφομοιωμένες από την εξουσία) με σκοπό να επιβιώσουν και να αγωνιστούν και μπορούμε επίσης να δούμε πως αυτές οι οργανώσεις παραδόθηκαν στα χέρια των πρωτοπόρων που πλήθυναν τις τάξεις των ανερχόμενων ελίτ, φτάνοντας στην εξουσία και αρνούμενοι τις αυτονομιστικές διαθέσεις των μαζών. Επομένως πρέπει να μελετήσουμε καλύτερα αυτό το μηχανισμό της «παράδοσης» της αυτονομίας στα χέρια των «αρχηγών» και των κομμάτων οδηγών. Πρέπει να δούμε ξανά τις αιτίες της θρησκευτικότητας, τα ανορθολογικά κίνητρα που συμμετέχουν στους προφασιζόμενους προκαθορισμούς της δομής, τη σύνθετη έλλειψη εμπιστοσύνης που φαίνεται να καταλαμβάνει τις μάζες, ρίχνοντάς τες στα χέρια του ρεφορμισμού.

Αναρωτιόμαστε ποιος πρέπει νά 'ναι ο ρόλος της ενεργητικής μειοψηφίας στο εσωτερικό της προοπτικής της αυτονομίας της τάξης των εργαζομένων αλλά και των μη εργαζομένων προλετάρων. Το συμπέρασμα είναι σταθερή αναμέτρηση με τις αντικειμενικές δυνάμεις που καθορίζουν τους όρους της αποτυχίας της αυτονομίας της τάξης, δηλαδή με αυτές τις δυνάμεις που χαρακτηρίσαμε επιγραμματικά, ίσως ακατάλληλα με τη λέξη «θρησκευτικότητα» υπογραμμίζοντας την ανορθολογική τους ουσία.

Δεν είναι δυνατόν να θεωρητικοποιήσουμε αφηρημένα τη διαμόρφωση μιάς αναρχικής μειοψηφικής ομάδας, που δρά μέσα στη μάζα, πέρα από τα επίπεδα που αντιστοιχούν στα συγκεκριμένα συμφέροντα αυτής της τελευταίας.

Μόνο που είναι αναγκαίο να συμφωνήσουμε στην ουσία και στο περιεχόμενο αυτών των συμφερόντων.

Το ομιχλώδες προπέτασμα που υψώνει ο ρεφορμισμός εμποδίζει μιά ακριβή αξιολόγηση των αληθινών συμφερόντων της εργαζόμενης τάξης, με τρόπο πολύ πιο δραματικό απ' ό,τι μπορούσε να το κάνει στο παρελθόν η στυγερή εξουσία των αφεντικών και των φασιστών. Η σύμμαχος των αφεντικών σοσιαλδημοκρατία είναι το χειρότερο εμπόδιο που μπορούμε να φανταστούμε στο δρόμο προς την απελευθέρωση των εργαζομένων. Πρέπει λοιπόν να προσδιορίσουμε ένα συγκεκριμένο προσανατολισμό στην αναρχική δράση, στο εσωτερικό της περιοχής της αυτονομίας των εργαζομένων. Αυτός μας δίνεται από τα αντικειμενικά συμφέροντα αυτών των τελευταίων, στο σαφή προσδιορισμό των οποίων συμβάλλει σε πρώτο βαθμό η ενεργητική αναρχική μειοψηφία.

Αλλά δεν πρόκειται για μιά προοπτική «καθοδήγησης» η οποία, ακόμα και αν θα

συνόμιζε την θεώρηση του πιό ορθόδοξου αναρχισμού, θα κατέλγη να ακολουθεί τα ίχνη της σοσιαλδημοκρατίας, του πράκτορα της εξουσίας. Αντίθετα πρόκειται για μια δράση εσωτερική στο ίδιο το κίνημα των εργαζομένων, μιά δράση που ξεκινά από την αντίληψη της αυτονομίας και της αυτόνομης οργάνωσης, σε συνάρτηση με τα συμφέροντα των ίδιων των εργαζομένων, μιά δράση που επανασυνδέεται με την αυτονομία του ατόμου, που επαναθεωρείται διαμέσου της αυτονομίας της τάξης σε σχέση με τις προοπτικές της επαναστατικής απελευθέρωσης.

Το εμπόδιο σε τόσες συγκεκριμένες καταστάσεις είναι ότι η δράση των αναρχικών, αν και είναι ξεκάθαρη σ' ορισμένα αναλυτικά επίπεδα, χάνει συχνά τον προσανατολισμό της τη στιγμή της απόφασης για την επιλογή των μέσων, απόφαση που περικλείνει όλη τη θεματική για την τροποποίηση των στόχων, που πρέπει να επιτευχθούν.

Η επίθεση ενάντια στη ρεφορμιστική και υπερταξική θεώρηση των κομμάτων και των συνδικάτων προϋποθέτει μιά καθαρή θεώρηση των μέσων πάλης, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν και δεν πρέπει να κατανοείται σαν μιά τυφλή εναπόθεση των αποφάσεων στον αυθορμητισμό των εργαζομένων. Η συζήτηση για την αυτονομία δεν μπορεί να αποσυνδεθεί από την συζήτηση για την επιλογή των μέσων πάλης: τα δύο αυτά ζητήματα είναι αλληλένδετα και αμοιβαία αλληλοεξαρτημένα.

Η βίαιη προοπτική, η άμεση δράση που διευθύνεται από τη βάση, το σαμποτάζ, η κατάργηση της εργασίας, δεν είναι ενέργειες «πιό αριστερά» απ' ότι υποτίθεται ότι είναι «αριστερά», είναι συγκεκριμένες επιλογές που υπαγορεύονται από την αυτονομία των συμφερόντων, επιλογές στις οποίες η ενεργητική αναρχική παρουσία έχει μιά τεράστια σημασία.

Η συζήτηση πρέπει να εντοπιστεί προσεκτικά στα «συμφέροντα» των εργαζομένων. Αν αυτά αναδύονταν, όπως στη μαρξιστική ανάλυση, από μιά ντε φάκτο κατάσταση και ειδικότερα από την κυριαρχία του κεφάλαιου, απ' όπου ένας αντικειμενικός μετασχηματισμός της μάζας του πληθυσμού σε μιά χώρα «εργαζομένων» θα μπορούσαμε να μιλάμε —με μιά λογική προσπάθεια— για «συμφέροντα καθ' εαυτά», που αντιστοιχούν στην «τάξη καθ' εαυτή», αλλά αυτά τα συμφέροντα είναι πράγματι συμφέροντα της τάξης των εργαζομένων μόνο με την προϋπόθεση ότι αυτή η τελευταία τα αναγνωρίζει σαν δικά της, κατορθώνει να υπερβεί τα εμπόδια που έφτιαξε η εξουσία, αρνείται τη λαθεμένη πρόταση των ρεφορμιστών κ.λ.π. Μ' άλλα λόγια εμείς βλέπουμε μια βολονταριστική (υποκειμενική) όψη στην αυτόνομη δράση των εργαζομένων, μιά όψη που συγκεντρώνει την ουσιαστική στιγμή των αντικειμενικών «συμφερόντων» της τάξης, αλλά μόνο με τον όρο ότι αυτή η στιγμή θα κατακτηθεί με την πάλη και με την συνειδητοποίηση. Κι εδώ έχει τη θέση της η θετική δράση των αναρχικών. Αυτή η συνειδητοποίηση των ιδιαίτερων συμφερόντων, αυτή η υποκειμενική ανακάλυψη των αντικειμενικά δοσμένων συμφερόντων είναι η ουσιαστική προϋπόθεση, γιατί κάνει δυνατή την κοινωνική επανάσταση χωρίς μιά υποχρεωτική μετάβαση διαμέσου του κομμουνισμού του κράτους.

Μιά άλλη όψη της αναρχικής δράσης στην περιοχή της αυτονομίας είναι εκείνη που αποβλέπει στην αποσαφήνιση της σχέσης με την εξουσία, από όπου πηγάζει η λύση του προβλήματος, που εξετάσαμε ήδη, δηλαδή της θρησκευτικότητας και της καθοδήγησης.

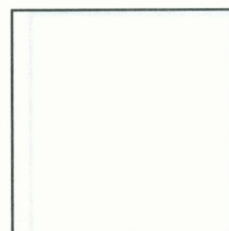
Η εξουσία δεν μπορεί να απομονωθεί σ' ένα ορισμένο σημείο της αντιδραστικής παράταξης. Εμφανίζονται ουσιαστικές διαφορές ανάμεσα στους καπιταλιστές, τη γραφειοκρατία, τη μεσαία και μικροαστική τάξη, τους διανοούμενους και άλλα στοιχεία ενός πολύ σύνθετου πλαισίου. Το ίδιο ουσιαστικές διαφορές υπάρχουν ανάμεσα στα κυβερνητικά κόμματα, τα ρεφορμιστικά κόμματα, τα συνδικάτα, τις κατασταλτικές οργανώσεις του κεφάλαιου (στρατός, αστυνομία, δικαστικές αρχές, φασίστες, κ.λ.π.). Αλλά πέρα από τις ειδικές διαφορές στη δομή και στη δράση, όλες αυτές οι παρατάξεις συναντιούνται στην αναγκαιότητα κάθε εξουσιαστικής οργάνωσης: την επιβίωση. Αγωνίζονται πριν απ' όλα για την δική τους επιβίωση, και για τη διατήρηση της αντικειμενικής κατάστασης, που κάνει δυνατή την ύπαρξή τους, μετά για

να κάνουν πάντοτε πιά εύκολη αυτή την επιβίωση, απ' όπου περνούν στη φάση της ανάπτυξης και της επιθυμίας της όλο και μεγαλύτερης κυριαρχίας.

Το ότι η μαρξιστική θεωρία είναι η έκφραση μιάς μεσαίας τάξης διανοουμένων, που επιδιώκει να καταλάβει την εξουσία, ξεπερνώντας το τελευταίο εμπόδιο που τη χωρίζει από την ιδιοκτησία, είναι μιά ελκυστική και πολύτιμη υπόθεση, αλλά νομίζουμε ότι χρειάζεται τουλάχιστον ορισμένες εμβασύνσεις. Δεν συμφωνούμε να δούμε σ' αυτή μόνο κάτι, που πρέπει ν' αναζητηθεί στη στάση και στα συμφέροντα της μεσαίας και μικροαστικής τάξης, μιά σκέψη διόλου δευτερεύουσα είναι ότι αποτελείται από ανορθολογικές επιβιώσεις, που υπάρχουν στην τάξη των εργαζομένων και που έμμεσα κάνουν δυνατή την ανάπτυξη αυτών των συμφερόντων της ενδιάμεσης τάξης, που επιδιώκει να καταλάβει την εξουσία. Σ' αυτή τη περίπτωση η ανερχόμενη ελίτ δεν θα ήταν ακριβώς η μεσαία και η μικροαστική τάξη, αλλά μιά μειοψηφία τους, κόμματα και συνδικάτα, αυτοδιορισμένοι αντιπρόσωποι των συμφερόντων του προλεταριάτου, αλλά στην ουσία φορείς δικών τους συμφερόντων και κατά δεύτερο λόγο των συμφερόντων της λιγότερο ισχυρής οικονομικά μεσαίας τάξης.

Γι' αυτό η δράση των αναρχικών σαν ενεργητική μειοψηφία δεν πρέπει να προβάλλει μόνο σαν εκείνη μιάς πρωτοπορίας των μαζών, που σαν τέτοια είναι ευαίσθητη σ' ορισμένα επίπεδα πάλης και ακριβώς γι' αυτό αισθάνεται εξουσιοδοτημένη ν' αντιπροσωπεύει τις μάζες.

Έτσι ανοίγει ο δρόμος για τη βίαιη δράση σαν αυτοσκοπός με την απαίτηση να μπορέσει να υποκινήσει το κίνημα των εργαζομένων από τα έξω με συνέπεια ορισμένες ενέργειες «παραδειγματικές» στην ίδια την απομόνωσή τους. Η ίδια η αρχή της αυτοδιεύθυνσης και της άμεσης δράσης, σαν αρχή της μάζας των εκμεταλλευόμενων και όχι σαν αποκλειστική ιδιότητα μιάς μειοψηφίας, θα έρχονταν σ' αντίθεση με μιά τόσο μερική θεώρηση της επαναστατικής υπόθεσης.

ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ.

Πρόβλημα πολυσυζητημένο και δύσκολο, παρουσιάζει αξιοσημείωτες διαφορές και φανερές αντιφάσεις. Μια λίγο ως πολύ πλήρης μελέτη του θα απαιτούσε μιά τεράστια εργασία, αλλά ουσιαστικά θα κατέληγε στην ιστορική έκθεση μερικών μορφών, ήδη ξεπερασμένων από το χρόνο.

Ο αυταρχικός σοσιαλισμός έλυσε το πρόβλημα της οργάνωσης με τρόπο πολύ απλό: Χωρίς νά 'χει ως αφετηριακή αρχή την αντίληψη ότι η επιλογή των μέσων καταλήγει να καθορίζει την επίτευξη των σκοπών, αναπαρήγαγε την ίδια αυταρχική δομή που θέλει να πολεμήσει, με την οργάνωσή του σε αυστηρά και συγκεντρωτικά κόμματα.

Αυτή η μορφή, από μιά άμεση και καταλυτική σκοπιά μπορεί νά 'χει τα πλεονεκτήματά της, αλλά δεν δίνει καμμία εγγύηση σε σχέση με τους επαναστατικούς σκοπούς.

Διαμέσου του κόμματος και όλων των δομών αυτού του είδους, η επανάσταση αλλάζει ριζικά και σε σύντομο διάστημα, από γεγονός μεγάλης σημασίας υποβιβάζεται σε μιά συνηθισμένη αλλαγή εξουσίας, γεννώντας μιά ηγεμονική τάξη ακόμα πιο πειναλέα από τη προηγούμενη.

Στη πράξη το οργανωτικό πρόβλημα παρουσιάζει δύο όψεις: μιά πραγματική και μιά μόνο φανταστική. Η πρώτη που έχει μεγάλη σημασία βρίσκεται σε άμεση σχέση με την ανάπτυξη του επαναστατικού αγώνα: με το προχώρημά του από τα μικρότερα στα μεγαλύτερα επίπεδα διείσδυσης στις μάζες, αναδύονται όλο και πιο συγκεκριμένες οργανωτικές ανάγκες. Η δεύτερη, καθαρά διανοητική, βρίσκεται σ' αντίστροφη σχέση με την ανάπτυξη του αγώνα: Όσο μειώνεται σιγά-σιγά η ένταση της σύγκρουσης γεννιούνται οι σοφιστείες και οι θεωρίες, πληθαίνουν οι αντιρρήσεις, οξύνονται οι αντιθέσεις.

Φυσικά αυτό δεν σημαίνει ότι η οργάνωση που δημιουργείται σε σύνδεση με τον συγκεκριμένο αγώνα, δεν πρέπει να διαθέτει μιά κατάλληλη θεωρητική ανάλυση ή δεν πρέπει να διατηρεί ζωντανά τα συμπεράσματα αναλύσεων των προηγούμενων αγώνων.

Σημαίνει μόνο ότι στις περιόδους της επαναστατικής «ύφεσης» ανθίζει η δραστηριότητα των διανοουμένων που εγκαταλείπονται στους διαλογισμούς, χάνοντας το μέτρο της πραγματικότητας.

Γενικά μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το οργανωτικό πρόβλημα έγινε πρόβλημα κεντρικό, μόνο όταν η επαναστατική ανάπτυξη της πάλης γέννησε στις μάζες την συνείδηση του ίδιου του προβλήματος: μόνο τότε θά 'χουν δίκιο οι θεωρητικοί ν' αναλύσουν λεπτομερικά την αναγκαιότητα και τις μορφές υλοποίησής του. Πριν απ' αυτή τη στιγμή, όλες οι αναλύσεις του προβλήματος της οργάνωσης θά 'χουν μιά αξία, αλλά περιορισμένη και πολύ δύσκολα θα καταφέρουν ν' ασκήσουν μιά αληθινή και ιδιαίτερη επίδραση στο κίνημα της πάλης των εργαζομένων.

Όσο περισσότερο θα επεκτείνονται οι θεωρητικές λεπτομέρειες, όσο περισσότερο οι σοφιστείες θα διαιρούν το κίνημα, τόσο πιο πολύ θα απομακρύνεται εκείνος ο ακριβής προσδιορισμός των ενεργειών των αγωνιστών, που μπορούν να καθορίσουν θετικά αποτελέσματα στο εσωτερικό των μαζών.

Ας πάρουμε για παράδειγμα την κατάσταση του Ελληνικού αναρχικού κινήματος.

Πριν από μερικά χρόνια, στο εσωτερικό του, σε μιά κατάσταση σχεδόν ολοκληρωτικής απομάκρυνσης από τους συγκεκριμένους αγώνες των εργαζομένων, συζητιόταν με οξύτητα το οργανωτικό πρόβλημα.

Συζητιόταν αν είναι χρήσιμο ή όχι να μπούμε στα συνδικάτα, συζητιόταν η συλλογική ή η ατομική υπευθυνότητα.

Η πραγματικότητα είναι πως το Ελληνικό αναρχικό κίνημα δεν ήταν ποτέ μέσα στα συνδικάτα, αν εξαιρέσουμε μιά σύντομη αναλαμπή στα τέλη του περασμένου και τις αρχές αυτού του αιώνα πράγμα που ανήκει πλέον στο μακρινό παρελθόν. Αντί να

βλέπουμε το ζήτημα στη πραγματική του σημασία, εξετάζοντας την ουσία αυτού του οργάνου και αν αξίζει τον κόπο να δημιουργήσουμε οργανωτικά μέσα για να συμμετάσχουμε, ή αν αντίθετα πρέπει να προσανατολιζόμαστε προς τους αυτόνομους αγώνες των εκμεταλλευόμενων, αρνούμενοι απόλυτα την αξία του συνδικαλιστικού μέσου, γιατί δεν είναι κατάλληλο για την επίτευξη του επαναστατικού σκοπού. Επιμένουμε να θεωρητικοποιούμε την χρησιμότητα του συνδικαλισμού ή του αναρχοσυνδικαλισμού που στην ουσία είναι το ίδιο πράγμα. Έτσι η αναλυτική έρευνα, η συζήτηση στο εσωτερικό των ομάδων γίνονταν ένα άλλοθι για να κρύβουν την ουσιαστική ανικανότητα δράσης.

Προσηλωνόμασταν στη συζήτηση για την οργάνωση όταν αντίθετα θα έπρεπε να παραμερίσουμε αυτό το πρόβλημα και να αρχίσουμε να εργαζόμαστε σοβαρά πλάι σ' αυτές τις ομάδες των εργαζομένων, που άρχιζαν να συνειδητοποιούν την αναγκαιότητα ενός αυτόνομου αγώνα. Έτσι διατρέχαμε τον παράλογο κίνδυνο να οικοδομήσουμε ξεφτισμένους παρασυνδικαλιστικούς οργανισμούς, να παρουσιάζομαστε στους αυτόνομους αγώνες των εκμεταλλευόμενων στ' όνομα αυτών των οργανισμών και να εξομοιώνομαστε με τα υπάρχοντα συνδικάτα στην έλλειψη μιάς καθαρής γραμμής δράσης.

Βέβαια ευτυχώς δεν ακολούθησαν όλοι οι σύντροφοι την ίδια πρακτική. Αν όμως είναι αλήθεια ότι αρκετοί άρχισαν να αποκτούν μιά πιό ξεκάθαρη πρακτική αντίληψη των πραγμάτων και να απεμπλέκονται από ξεπερασμένες ιδεοληπτικές παρά οργανωτικές αντιλήψεις, όπως αυτές του αναρχοσυνδικαλισμού και των εργατικών συμβουλίων, που ανήκουν προ πολλού στην ιστορία, δεν κατέστη κατά την γνώμη μας δυνατό να εμπεδωθεί μιά κατάλληλη λειτουργική σχέση μεταξύ των επί μέρους επιλογών αυτών των συντρόφων να οργανωθούν μέσα στις ειδικές αναρχικές οργανώσεις τους και της κοινωνικής δουλειάς που κατάφεραν να πραγματοποιήσουν αυτές οι τελευταίες σε σχέση με τους αγώνες των υπόλοιπων εκμεταλλευόμενων μέσα στην ελληνική κοινωνία.

Κατά την διάρκεια αυτών των τελευταίων χρόνων (τέλη της προηγούμενης και αρχές αυτής της δεκαετίας μέχρι σήμερα) υπήρξαν συγκεκριμένες εμπειρίες, είτε προς την κατεύθυνση της διάρθρωσης των ειδικών οργανώσεων των αναρχικών, είτε προς την κατεύθυνση των μαζικών εξεγερτικών οργανώσεων με την συμμετοχή των αναρχικών. Είναι γνωστές οι περιπτώσεις της Αραβησσού, του Μαντουδίου ή της Πειραιϊκής-Πατραϊκής της Πάτρας και ακόμη η πρόσφατη περίπτωση του αγώνα των εργαζομένων της Ε.Α.Σ. στην Αθήνα. Ανάμεσά τους υπάρχουν διάσπαρτα άλλα γεγονότα που οι αναρχικοί σύντροφοι ήταν τουλάχιστον παρόντες, το πιό σημαντικό είναι δίχως αμφιβολία το γεγονός της εξέγερσης των μαθητών τον Γενάρη του '91 στην Αθήνα.

Επρόκειτο στις περισσότερες προαναφερόμενες περιπτώσεις για συγκεκριμένες αποπειρες προώθησης και ανάπτυξης του εξεγερτικού αγώνα μαζί με τους υπόλοιπους εκμεταλλευόμενους αλλά με την δραστική παρουσία των αναρχικών ανάμεσά τους.

Κατά την διάρκεια λοιπόν αυτών των αποπειρών και σε όσες από αυτές είχαμε την δυνατότητα να έχουμε μιά παρουσία, τέθηκε πλέον το οργανωτικό πρόβλημα όχι θεωρητικά και αφηρημένα, αλλά από ακριβή προβλήματα που αναφάνηκαν κατά την διάρκεια της εξέλιξης του αγώνα.

Το σημαντικότερο από αυτά τα προβλήματα αποτελείται κατά τη γνώμη μας από το αδιέξοδο που δημιουργούσε για την ίδια την συνέχιση του αγώνα, ακόμη και σε καθαρά διεκδικητική μορφή, η ανασταλτική δράση και ακολουθούμενη μεθοδολογία από την πλευρά των κομματικών συνδικαλιστών στο επίπεδο του πρωτοβάθμιου σωματείου. Δράση ανασταλτική στην ίδια την ικανότητα απόφασης της βάσης και άρα καθοριστική για την ίδια της την θέληση για την συνέχιση ενός αδιάλλακτου και επιθετικού αγώνα, έστω και κάτω από διεκδικητική μορφή: την υπεράσπιση της θέσης εργασίας.

Δεν υπήρξε αλλά ούτε υπάρχει η δυνατότητα για εμάς προσωπικά να τρέφουμε τη ψευδαίσθηση ότι ο συγκεκριμένος στόχος αγώνα των εργαζομένων, δηλαδή να μην

απολυθούν και χάσουν την δουλειά τους, —όπως και να θέλει να χαρακτηρίζει κανείς αυτό το στόχο, ρεφορμιστικό και αφομοιωτικό μέχρι υπεράσπιση της ίδιας της μισθωτής σκλαβιάς τους, το θέμα δεν μας αφορά στη συγκεκριμένη περίπτωση— είναι ποτέ δυνατό να επιτευχθεί μέσα στο μαντρί του πρωτοβάθμιου σωματείου και της μεθοδολογίας του. Η οργάνωση του σωματείου και η μεθοδολογία του, δηλαδή τα μέσα που χρησιμοποιεί αποσκοπούν σε κάθε περίπτωση στον πλήρη αφοπλισμό της βάσης και στην άνευ όρων παράδοσή της στο κεφάλαιο και το κράτος. Άρα με απλά λόγια το οργανωτικό πρόβλημα που τέθηκε σε εκείνες τις περιπτώσεις ήταν ακριβώς η δημιουργία ενός διαφορετικού τύπου μαζικής οργάνωσης ώστε να μπορέσει να υλοποιηθεί ο στόχος της βάσης: η παρεμπόδιση με κάθε μέσο των απολύσεων, εφόσον, εν προκειμένω, αυτή ήταν η εκφρασμένη συλλογική επιθυμία της.

Ο συγκεκριμένος αυτός στόχος ήταν ο συλλογικός στόχος της βάσης των εργαζομένων τουλάχιστον σε δύο από τις προαναφερόμενες περιπτώσεις: αυτή του Μαντουδίου και της Π-Π της Πάτρας.

Η αναγκαιότητα όμως αυτής της διαφορετικής οργάνωσης του αγώνα της βάσης, με την άμεση υιοθέτηση μιάς εξεγερτικής μεθοδολογίας και πρακτικής, σε αντίθεση με την ρεφορμιστική μεθοδολογία —εκτός τόπου και χρόνου— των συνδικαλιστών τσοπάνηδων του πρωτοβάθμιου μαντρίου συνδικαλιστικής δράσης, δεν μπόρεσε να γίνει αντιληπτή από την πλευρά των περισσότερων παρόντων στον αγώνα αναρχικών συντρόφων, τουλάχιστον, αναφερόμαστε στην περίπτωση του αγώνα στο Μαντούδι. Προς επιβεβαίωση αυτής της πραγματικότητας αναφέρουμε τις ακόμα νωπές στο μυαλό μας αντιλήψεις συντρόφων που μέχρι την τελευταία στιγμή επέμεναν στον αγώνα των αναρχικών μέσα από το πρωτοβάθμιο σωματείο των μεταλλορύχων του Μαντουδίου και μάλιστα σαν «δευτεροαγωνιστών», κατά μιά ατυχή μεταξύ των άλλων έκφραση που χρησιμοποιήθηκε, δηλαδή στη σκιά των εργατών της βάσης, που για έναν ανεξήγητο σε εμάς τρόπο αντίληψης των πραγμάτων, ήταν κατά την άποψη αυτή οι «πρωταγωνιστές».

Αυτός ήταν και είναι ένας από τους βασικούς λόγους που κατά την γνώμη μας μιά αρκετά χρονοβόρα, κοπιαστική αλλά και ουσιαστική από την άποψη της αναρχικής παρουσίας κοινωνική δουλειά πήγε στην ουσία στο βρόντο, εκτός και αν κάποιοι σύντροφοι έχουν ακόμη την άποψη ότι από μόνη της η αναρχική παρουσία και η προπαγάνδη ορισμένων γενικών θέσεων μας είναι αρκετή για να μεταβάλλουμε ριζικά τις παρούσες συνθήκες κοινωνικής εκμετάλλευσης. Βέβαια από την άλλη κανείς δεν μπορεί να δώσει τις απαιτούμενες εγγυήσεις ότι αν υπήρχε μιά άλλη συλλογική δυνατότητα αντίληψης και πρακτικής των συγκεκριμένων οργανωτικών προβλημάτων που προκύπτουν κατά τη διάρκεια των κοινωνικών αγώνων, από πλευράς των αναρχικών συντρόφων και παραμένοντας στη συγκεκριμένη περίπτωση του Μαντουδίου, οι εργάτες θα είχαν καταφέρει π.χ. να μην απολυθούν και θα είχαν περάσει ίσως σ' ένα αδιάλλακτο εξεγερτικό αγώνα ενάντια στο κράτος και τα αφεντικά. Κανείς μας δεν μπορεί να ισχυριστεί κάτι τέτοιο γιατί τότε θα είχαμε βρεί την κατάλληλη συνταγή για να πραγματοποιηθεί η κοινωνική επανάσταση. Βλέπουμε όμως απλά ότι η κριτική μας επισήμανση πάνω στην αναγκαιότητα ενός διαφορετικού τρόπου οργάνωσης του αγώνα της βάσης που στην αρχή μπορεί να έχει και καθαρά διεκδικητική μορφή, διαθέτει τουλάχιστον μιά συνάφεια μεταξύ του χρησιμοποιούμενου μέσου και του επιδιωκόμενου στόχου και το μικρό αυτό γεγονός μας κάνει να είμαστε δυνατοί ακόμα και στη περίπτωση που ενδεχομένως θα αποτύχουμε. Ας ελπίσουμε ότι η τελευταία αυτή διαπίστωση δεν θα ακολουθηθεί πλέον από τον χορό των «αυστηρών» κριτικών.

Παραμένοντας πάντα στο ίδιο πρόβλημα ανάλογες είναι οι επισημάνσεις που μπορούμε να κάνουμε στον αγώνα ενάντια στις απολύσεις της Π-Π στην Πάτρα, με την ενεργή παρουσία των τοπικών συντρόφων. Διαβάζοντας την «κριτική αποτίμηση του αγώνα στην Π-Π», «το σκάνδαλο των προβληματικών», (εκδόσεις connoy 1991) από πλευράς της αναρχικής ομάδας Πάτρας μπορούμε να έχουμε μιά άμεση εικόνα των συνθηκών του αγώνα της βάσης των εργαζομένων σε όλη τη σημαντική περίοδο της

διεξαγωγής του. Ο ρόλος των συνδικαλιστών φαίνεται και εδώ ξεκάθαρα είναι παρόμοιος με αυτόν που διαδραμάτισαν στην περίπτωση του Μαντουδίου. Αντίθετα αυτό που δεν φαίνεται ξεκάθαρα στην ανάλυση των συντρόφων και που θα έπρεπε να φαινόταν κατά την γνώμη μας, μιάς και πρόκειται περί «κριτικής αποτίμησης», είναι ο ρόλος των αναρχικών συντρόφων που ήταν παρόντες από την αρχή μέχρι το τέλος αυτού του αγώνα. Είναι μήπως ο ρόλος της παράλληλης σύμπλευσης με τις «πρωτοβουλίες της βάσης» αυτός της παράλληλης διοργάνωσης από πλευράς των συντρόφων δημόσιων συζητήσεων και εκδηλώσεων με στόχο την κοινωνική προβολή του προβλήματος των υποψήφιων άνεργων με την συμμετοχή του διοικητικού συμβουλίου του σωματείου και των συντρόφων της επαναστατικής αριστεράς που εκφράζουν τις απόψεις τους; Είναι μήπως ο ρόλος της διοργάνωσης κεντρικών εκδηλώσεων και συναυλιών οικονομικής ενίσχυσης των απεργών στην Αθήνα και αλλού;

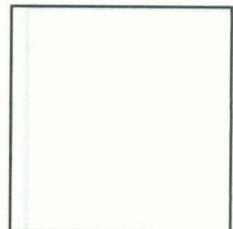
Σίγουρα είναι και αυτός ο ρόλος των αναρχικών συντρόφων, δηλαδή η ανάληψη τέτοιου είδους πρωτοβουλιών αφού εκτιμάται ότι συμβάλλουν σ' ένα βαθμό στην πραγματοποίηση του στόχου της βάσης των εργαζομένων που αγωνίζονται για τη καθαρή επιβίωσή τους. Και η οικονομική ενίσχυση της βάσης μέσα από τα εισιτήρια μιάς συναυλίας ή τα ειδικά κουπόνια είναι μιά συγκεκριμένη λύση στο συγκεκριμένο πρόβλημα των αγωνιζομένων που ίσως πολλοί από αυτούς δεν έχουν να φάνε, αυτοί και οι οικογένειές τους.

Όμως αν οι σύντροφοι της αναρχικής ομάδας Πάτρας και γενικότερα οι αναρχικοί σύντροφοι που συμμετέχουν σε τέτοιου είδους αγώνες ξέρουν πολύ καλά να δίνουν λύσεις στα προαναφερόμενα προβλήματα που είναι προβλήματα, αν όχι των αναρχικών, τουλάχιστον μιάς μεγάλης μερίδας των αγωνιζόμενων εργατών της βάσης, αν οι αναρχικοί σύντροφοι συμμερίζονται το πρόβλημα του εργάτη της Π-Π που θα απολυθεί σαν δικό τους πρόβλημα, προσωπικό αλλά και ταυτόχρονα κοινωνικό, δεν βλέπουμε ταυτόχρονα τον λόγο να μην συμμερίζονται στον ίδιο βαθμό, με την έννοια ότι αναλαμβάνουν όπως σε άλλα θέματα ανάλογες πρωτοβουλίες, την επίλυση του θέματος της συνδικαλιστικής και της κομματικής τανάλιας που σφίγγει τον λαιμό των εργαζομένων καλλιεργώντας τελικά την ηττοπάθεια και την παραίτηση από το στόχο που για τόσο καιρό αγωνίστηκαν. Πρόβλημα αυτό το τελευταίο που προκύπτει τουλάχιστον από την κριτική εκτίμηση των ίδιων των συντρόφων της αναρχικής ομάδας Πάτρας μέσα στην κριτική τους αποτίμηση του αγώνα της Π-Π. Το ερώτημα είναι:

Ποιός είναι επιτέλους ο ρόλος των αναρχικών σε σχέση με αυτό το πρόβλημα. Είναι διατεθειμένοι να κάνουν κάτι με κάποιο τρόπο για την επίλυσή του, γιατί εφόσον το επισημαίνουν, δεν μπορούν να το αγνοούν, τουλάχιστον αυτοί πλέον, ή για να κάνουν κάτι αισθάνονται την ανάγκη να έχουν πρώτα κατά κάποιο τρόπο την εξουσιοδότηση των υπολοίπων εργαζομένων;

Εμείς δεν συμφωνούμε σε καμιά περίπτωση ότι μέσα σε παρόμοιους αγώνες ο ρόλος των αναρχικών συντρόφων είναι αυτός του «δευτεροαγωνιστή», δηλαδή κατά κάποιο τρόπο του κομπάρσου. Αυτή η άποψη μας υποχρεώνει έστω και άθελά μας σε ένα ακολουθητικό ρόλο της ίδιας της ροής των πραγμάτων. Το ίδιο φυσικά υποστηρίζουμε ότι ισχύει κάτω από αυτή την άποψη και για κάθε άλλο αγωνιζόμενο, εργαζόμενο ή μή. Η ανάληψη όμως μιάς συγκεκριμένης αυτόνομης αγωνιστικής πρωτοβουλίας δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί ούτε στο έδαφος του εχθρού —το συνδικάτο ή το σωματείο— ούτε με τα εργαλεία του εχθρού —τη συνδικαλιστική μεθοδολογία δράσης.

Δεν είναι δυνατό, όταν απαιτείται μιά εξεγερτική διαδικασία προκειμένου να αποφευχθούν οι απολύσεις και η προοπτική της ανεργίας για τους εκμεταλλευόμενους, να τρεφεται η ψευδαίσθηση από την πλευρά των αναρχικών ότι το συνδικάτο ή το πρωτοβάθμιο σωματείο —ή διαφορετικά για όσους θέλουν να το κατανοήσουν ότι οι εργαζόμενοι μέσα από την παραμονή τους στο πρωτοβάθμιο σωματείο— είναι σε θέση να διεξάγουν ένα παρόμοιο αγώνα. Αυτή τη ψευδαίσθηση δικαιολογούνται ως ένα βαθμό να την έχουν οι υπόλοιποι εργαζόμενοι και δω ακριβώς συνίσταται ο

ρόλος των αναρχικών, να ξεκαθαρίσουν στους υπόλοιπους εκμεταλλευόμενους αυτή την ασάφεια και να τονίσουν την αναγκαιότητα του εξεγερτικού αγώνα όχι με λόγια αλλά στη πράξη. Και ο μόνος τρόπος να γίνει αυτό είναι με δική τους πρωτοβουλία να θέσουν στη διάθεση των εκμεταλλευόμενων τα μέσα και τον τρόπο για τη διεξαγωγή του εξεγερτικού αγώνα.

Μήπως οι αναρχικοί σύντροφοι αισθάνονται ακόμα την ανάγκη να έχουν την ομόφωνη συμφωνία των υπόλοιπων εργαζόμενων για να αναλάβουν επιτέλους αυτή τη πρωτοβουλία;

Εμείς πιστεύουμε ότι από τη στιγμή που οι αναρχικοί γνωρίζουν πολύ καλά την ύπαρξη του προβλήματος το οποίο επιβεβαιώνεται μέσα από πολλαπλές εμπειρίες τέτοιου είδους κοινωνικών αγώνων και έχουν ακριβή συνείδηση της σπουδαιότητάς του για την ίδια την έκβαση αυτών των αγώνων, πράγμα που δεν είναι δεδομένο ότι ισχύει τουλάχιστον στην αρχή για τους άλλους εκμεταλλευόμενους, έχουν για αυτό το λόγο τη συγκεκριμένη ευθύνη να αναλάβουν στην αρχή έστω και μόνοι τους συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για την επίλυσή του και θα ήταν λάθος να περιμένουν ποιος ξέρει ποιά στιγμή και ποιές συμφωνίες που μπορεί και να μην προκύψουν ποτέ και από πουθενά.

Αν λοιπόν στις περιπτώσεις του αγώνα ενάντια στις απολύσεις και την ανεργία, η αδυναμία της επίτευξης αυτών των στόχων από την πλευρά των εκμεταλλευόμενων οφείλεται σε μία συγκεκριμένη αδυναμία του κινήματος των εκμεταλλευόμενων να προτάξει πρακτικά μία αυτόνομη μέθοδο αγώνα, σε αυτή του την αδυναμία συμπεριλαμβάνεται και η επιμέρους αδυναμία των αναρχικών να αναπτύξουν στο εσωτερικό αυτού του κινήματος που αποτελούν τμήμα του, το δικό τους αυτόνομο σχέδιο εξεγερτικής δράσης το οποίο κατά την γνώμη μας είναι ουσιαστικό και καθοριστικό για την παραπέρα ανάπτυξη των ίδιων των δυνατοτήτων αυτόνομου αγώνα του συνόλου του κινήματος των εκμεταλλευόμενων. Πάνω στην διερεύνηση της δυνατότητας ανάπτυξης του εξεγερτικού αναρχικού σχεδίου στο εσωτερικό του κινήματος των εκμεταλλευόμενων είναι αφιερωμένες οι υπόλοιπες σελίδες της παρούσας δουλειάς.

Αναφερθήκαμε όχι τυχαία στις περιπτώσεις του Μαντουδίου και της Π-Π και στους διεκδικητικής μορφής αγώνες με συγκεκριμένο αίτημα άρα στόχο από πλευράς της βάσης των εργαζομένων: την αποτροπή των απολύσεών τους.

Αναλύσαμε για ποιο λόγο στις συγκεκριμένες αυτές περιπτώσεις οι διεκδικητικοί στόχοι της βάσης των εργαζομένων δεν θα ήταν δυνατό να επιτευχθούν παρά μόνο στην περίπτωση που αυτοί οι αρχικά διεκδικητικής μορφής αγώνες είχαν την δυνατότητα να μεταβληθούν προοδευτικά σε εξεγερτικές αγωνιστικές διαδικασίες, δηλαδή με απλά λόγια, ότι τα αιτήματα αυτά αν υπήρχε **μια δυνατότητα στο κόσμο να κερδηθούν, αυτή θα ήταν μόνο η δρομολόγησή τους μέσα από τη υιοθέτηση μιας εξεγερτικής μεθοδολογίας συνεχούς σύγκρουσης από την πλευρά της βάσης σε πλήρη αντίθεση με την ρεφορμιστική μεθοδολογία του συνδικάτου και του πρωτοβάθμιου σωματείου.**

Αυτό σημαίνει ότι εκτιμούμε και διαβλέπουμε την αναγκαιότητα αλλά και την δυνατότητα παράλληλα της συμμετοχής των αναρχικών σε τέτοιου είδους αγώνες που τις περισσότερες φορές προωθούν παρόμοιους περιορισμένους στόχους, διεκδικητικής φύσης, και κατά συνέπεια αρκετά περιοριστικούς σε σχέση με τους άμεσους αναρχικούς επαναστατικούς στόχους.

Παρόλα αυτά εκτιμούμε την αναγκαιότητα της ενασχόλησής μας με τέτοιου είδους κοινωνικούς αγώνες και υποθέτουμε ταυτόχρονα την δυνατότητα μεταβολής τους κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις που καλούμαστε σαν αναρχικοί να υλοποιήσουμε μαζί με τους υπόλοιπους εκμεταλλευόμενους σε πλήρεις εξεγερτικές απόπειρες ενάντια στην εξουσία του κράτους και των αφεντικών.

Ένα άλλο λάθος που κάνουν κατά την γνώμη μας ορισμένοι σύντροφοι σε σχέση με την θεώρηση αυτού του είδους κοινωνικών αγώνων είναι μία συχνά επιφανειακή εκτίμηση της υψής αυτών των αγώνων, που τις περισσότερες φορές όπως προαναφέραμε παρουσιάζονται στο προσκήνιο κάτω από την μορφή των διεκδικητικών αιτημάτων της βάσης. Αυτοί οι σύντροφοι με μία παράξενη πραγματικά συλλογιστική δια-

δικασία φτάνουν στο συμπέρασμα ότι η υιοθέτηση από πλευράς των αναρχικών συντρόφων αυτών ακριβώς των αιτημάτων αγώνα της βάσης, όπως π.χ. η αποτροπή των απολύσεων και άρα η υπεράσπιση σε συγκεκριμένες συνθήκες της θέσης εργασίας μπορεί αυτόματα να σημαίνει αποδοχή και υπεράσπιση της μισθωτής εργασίας και άρα σαν παρόμοιος στόχος δεν είναι δυνατόν, παρά από αναρχικής δεοντολογικής άποψης να απορριφθεί άμεσα. Το συμπέρασμα για αυτούς τους συντρόφους είναι ότι ο εξεγερτικός αγώνας δεν μπορεί, έστω και αφετηριακά, κατά κανένα τρόπο να συνδεθεί με τέτοιου είδους στόχους, δηλαδή αιτήματα που μυρίζουν, κατά την έκφρασή τους, ρεφορμίλα ιδίως όταν υποστηρίζονται από την πλευρά των αναρχικών. Το αποτέλεσμα ενός παρόμοιου είδους συλλογισμού είναι όπως θα διαφανεί και παρακάτω ότι η πρόταση των συγκεκριμένων συντρόφων ως προς την διεξαγωγή του εξεγερτικού αγώνα προκύπτει απέναντι στους άλλους εκμεταλλευόμενους να είναι στην ουσία μία πρόταση εξεγερτικού αγώνα για την άμεση κατάργηση της μισθωτής εργασίας.

Τώρα αν αυτός ο στόχος είναι και ο απώτερος δικός μας στόχος και συνάμα ένας από τους κοινωνικούς στόχους της επαναστατικής δράσης των αναρχικών, νομίζουμε ότι όπως αναλύσαμε προηγουμένως για να μπορέσει κάποια μέρα να επιτευχθεί πρέπει οι αναρχικοί να ξεκινήσουν και να αναπτύξουν αυτόν τον εξεγερτικό αγώνα ακόμη και σε συγκεκριμένες περιπτώσεις που οι κοινωνικοί αγώνες της βάσης εκφράζονται περιορισμένα μέσα από αιτήματα διεκδικητικής μορφής και μερικού χαρακτήρα, προτάσσοντας όμως το εξεγερτικό τους σχέδιο στους άλλους εργαζόμενους, το οποίο πρέπει να λαμβάνει υπόψη του αυτούς τους στόχους, τους στόχους της βάσης.

Μόνο μ' αυτό το τρόπο το επαναλαμβάνουμε ότι εκτιμούμε σα δυνατό το προοδευτικό πέρασμα από μία αμυντική φάση των κοινωνικών αγώνων σε μία επιθετική φάση που θα οδηγήσει τελικά και στην εξάλειψη της μισθωτής εργασίας. Γι' αυτό ακριβώς τον λόγο πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη μας το επίπεδο της κοινωνικής σύγκρουσης, πράγμα που δεν κάνουν όπως αντίθετα ισχυρίζονται οι συγκεκριμένοι σύντροφοι.

Διαβάζουμε στην Αναρχική Θεώρηση (τεύχος 7, σελ.237, κεφ: «οι κοινωνικές συγκρούσεις στην τρέχουσα πραγματικότητα»): «Οι συγκεκριμένες απόψεις και πρακτικές που κατατίθενται από τους αναρχικούς μέσα στον κοινωνικό ανταγωνισμό, οπωσδήποτε δεν παραβλέπουν την κατάσταση στην οποία βρίσκονται και απ' όπου προσπαθούν να αγωνιστούν οι εξουσιαζόμενοι, αλλά δεν μπορούν να ταυτιστούν με αυτήν.

Έτσι, για παράδειγμα, δεν έχει καμμία κοινωνική απελευθερωτική σημασία μία «αναρχική» άποψη που ζητά να μην απολυθούν οι εργαζόμενοι της τάδε ή της δείνα «προβληματικής» επιχείρησης (για τον απλούστατο λόγο πως δεν μπορεί να υπάρξει κοινωνική απελευθέρωση με τη διατήρηση της μισθωτής εργασίας. Μ' άλλα λόγια, η υποστήριξη με οποιοδήποτε τρόπο των συνθηκών μισθωτής δουλείας δεν οδηγούν στην κοινωνική απελευθέρωση). Αντίθετα, η πρόταση της σύγκρουσης (που αντιπαράκειται με ανταγωνιστικό τρόπο προς την επιβαλλόμενη και στημένη «σύγκρουση» που πατρονάρεται από το κράτος, τα αφεντικά και τους κομματικούς και συνδικαλιστικούς παρατρεχάμενους τους) μέσα από την αντικρατική, αντιεξουσιαστική προοπτική, —η ολικότητα της αντιπαράθεσης—, είναι που συμβάλλει στην ανάδειξη συγκεκριμένων καταστάσεων και πρακτικών, τις οποίες μπορεί να μην τις αποδεχτούν άμεσα όλοι οι εξουσιαζόμενοι που κινητοποιούνται, αλλά δημιουργούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις σύνθεσης με ορισμένους, από αυτούς, κάθε φορά, οι οποίοι φυσικά μπορούν να δράσουν σε μία άμεση και υλοποιήσιμη κατεύθυνση.

Για να γίνει πιά συγκεκριμένο αυτό το θέμα μπορούμε να σταθούμε κάπως περισσότερο στο ζήτημα των απολύσεων. Είναι φανερό πως η εμμονή στη μη απόλυση εμπλέκει μέσα στα εξουσιαστικά γρανάζια, από άποψη αντίληψης και πρακτικής. Η ολικότητα του λόγου όταν συνδέεται με συγκεκριμένες συγκρουσιακές προτάσεις, που ξεπερνούν την μερικότητα παρότι συνδέονται με αυτήν σε κάποιο σημείο, δίνει δυνατότητες σύνθεσης.

Με δεδομένο ότι οι αναρχικοί θέλουν να αναδειχθεί η ολικότητα της αντιπαράθεσης, την καταθέτουν με συγκεκριμένο τρόπο (αυτοοργάνωση — άμεση συγκρουσιακή δράση). Παράλληλα, είναι χαρακτηριστικό πως σε κάθε περίπτωση οι εξουσιαζόμενοι θέλουν πρωταρχικά να μη χάσουν τη θέση τους στην αθλιότητα, μια κατάσταση που τους εμποδίζει να ενεργοποιηθούν με άμεσο τρόπο απέναντι στην εξουσία και τα όργανά της.

Η πρόταση έμπρακτης αντιπαράθεσης με τους συγκεκριμένους χειραγωγικούς μηχανισμούς (αυτοοργάνωση), που θέλουν να διευθετήσουν τις υποθέσεις της κυριαρχίας κι όχι μόνο εγκλωβίζουν τους εξουσιαζόμενους αλλά καταχωνιάζουν στα πιά απόμακρα σημεία την δυνατότητα έκφρασης της φυσικής αντίδρασης σ' ότι τους συνθλίβει και τους εκμεταλλεύεται αποτελεί ένα ουσιαστικό συντελεστή ανάπτυξης της σύγκρουσης»...

Σ' αυτή τη φάση που διανύουμε δεν νομίζουμε ότι η εξεγερτική πρόταση από πλευράς των αναρχικών σε ενδιάμεσο επίπεδο εφαρμογής μπορεί να ταυτίζεται με έναν επαναστατικό —δηλαδή ολικό— στόχο όπως η κατάργηση της μισθωτής εργασίας, ή η εξάλειψη του κράτους γιατί στην συντριπτική πλειοψηφία τους οι ίδιοι οι εκμεταλλευόμενοι δεν είναι έτοιμοι να υιοθετήσουν. Αν ποτέ θέλουμε να πραγματοποιηθούν όμως αυτοί οι επαναστατικοί αναρχικοί στόχοι είμαστε νομίζουμε υποχρεωμένοι να αρχίσουμε από τους στόχους κοινωνικού αγώνα που τώρα αυτή τη στιγμή οι εκμεταλλευόμενοι είναι διατεθειμένοι να υιοθετήσουν πρακτικά, διαμέσου όμως μιάς εξεγερτικής μεθοδολογίας. Σε αντίθετη περίπτωση οι εξεγερτικές, συγκρουσιακές μας προτάσεις όσο και σφαιρικές ή ολικές μπορεί να είναι, δεν θα αποτελούν τίποτα περισσότερο από διαρκείς φυγές προς τα εμπρός και άρα καταδικασμένες εκ των πραγμάτων μέσα στην απομόνωση. Οι αδαείς φυσικά θα συνεχίσουν να λένε ότι η πρακτική υποστήριξη αυτών των αιτημάτων δεν σημαίνει ταυτόχρονα διάσταση κοινωνικού αγώνα. Ανέκαθεν υποστηρίζαμε ότι ως προς το χειρότερο δεν πρόκειται να υπάρξει ποτέ κανένα απολύτως όριο. Σε τελική ανάλυση ο καθένας έχει την αποκλειστική ευθύνη και το βάρος των δικών του εφαρμοσμένων απόψεων και πρακτικών. Από την άλλη λόγω συγκεκριμένων ιστορικών γνώσεων και αναλυτικών ελλείψεων δεν καθίσταται συχνά δυνατό να εκτιμηθεί σωστά αυτή η συγκεκριμένη διάρθρωση του επαναστατικού αναρχικού εξεγερτικού σχεδίου σε ενδιάμεσο επίπεδο, πράγμα που είναι ουσιαστικό για την ίδια την επιβεβαίωση των αρχών της επαναστατικής αυτοοργάνωσης και αυτοδιεύθυνσης σε άμεσο μαζικό επίπεδο. Όμως όπως είπαμε δεν πρόκειται περί συνταγής. Οι επαναστάτες αναρχικοί είναι πολλές φορές υποχρεωμένοι να διαφωνούν ακόμη και με τους πάντες, αλλά κριτικά και αυτό σημαίνει με την προϋπόθεση της κατοχής συγκεκριμένων στοιχείων που να είναι σε θέση να τεκμηριώσουν ικανοποιητικά αυτή την διαφωνία. Ελλείψει αυτών των στοιχείων κάθε διαφωνία δεν μπορεί να λειτουργήσει με θετικό τρόπο για τη δημιουργία του επαναστατικού αναρχικού εξεγερτικού σχεδίου, αλλά αντίθετα καταστροφικά.

Έπειτα είναι και θέμα χαρακτήρα. Το πεδίο της αναρχικής επαναστατικής δράσης δεν περιορίστηκε ποτέ σε ένα και μοναδικό σημείο παρέμβασης μέσα στο κοινωνικό χώρο και είναι σωστό που είναι έτσι. Μπροστά λοιπόν από αυτή την αναγκαιότητα εκτός από το θέμα του χαρακτήρα είναι και θέμα συγκεκριμένων επιλογών.

Τα ίδια ισχύουν σε σχέση με το πρόβλημα της υπευθυνότητας και του καταμερισμού των καθηκόντων της αναρχικής οργάνωσης. Υπάρχουν λοιπόν σύντροφοι και είναι η πλειοψηφία, που δεν πραγματοποιούν τα καθήκοντα που έχουν αναλάβει στο εσωτερικό της ομάδας, σύντροφοι που αναλαμβάνουν πρώτα μιά υποχρέωση κι αφήνουν μετά να περάσουν ολόκληρες εβδομάδες χωρίς να εμφανίζονται. Βέβαια αυτή η συμπεριφορά είναι ένδειξη λειψής υπευθυνότητας και από μιά θεωρητική άποψη καταδικάζεται, αλλά αναρωτιέται κανείς αληθινά, εάν η λειψή υπευθυνότητα του συντρόφου εξαρτάται από την συνείδηση της κενότητας και της επιφανειακότητας της δράσης του.

Αναρωτιέται κανείς εάν σ' ένα διαφορετικό επίπεδο πάλης, ο ίδιος σύντροφος θα τηρούσε την ίδια συμπεριφορά.

Μπορεί να είναι εύκολο να απαντάμε πως όποιος δεν ενεργοποιείται για τα μικρά ζητήματα δεν θα ενεργοποιηθεί επίσης και για τα πιο μεγάλα, αλλά αυτή είναι μιά αστική αντίληψη της επιλογής: το παιδί που δεν είναι καλό στο σχολείο δεν θα μπορέσει ποτέ να προχωρήσει μπροστά στη ζωή και μ' αυτή την δικαιολογία εδραιώνεται μιά ορισμένη επιλογή. Σ' αυτές τις συνθήκες μας φαίνεται αδύνατο να καθορίσουμε εντολές και να κωδικοποιήσουμε κανόνες, να υπογράψουμε συμφωνίες και να επικυρώσουμε ομοσπονδιακές συμφωνίες: όλα χάνονται στην συννεφιά της ματαιότητας. Πάρα πολλοί δραστήριοι και προικισμένοι σύντροφοι στην κυριολεξία απόδρασαν από τις δικές μας οργανώσεις για να πάνε σ' εκείνες τις αυταρχικές, ιδιαίτερα ανάμεσα στους νέους.

Και δεν αξίζει να λέμε πως αν έφυγαν σημαίνει πως δεν ήταν στοιχεία άξια να είναι αναρχικοί και πως είναι καλύτερα έτσι που ανακαλύφθηκε ποιοί ήταν απ' την αρχή καταγγέλοντας ποιός ξέρει ποιά προμηνύματα στην λιγότερο ή περισσότερο μεγάλη διαμονή τους στο εσωτερικό των ομάδων μας. Όλα αυτά τα φαινόμενα είναι ελλείψεις του αγώνα, ελλείψεις του επαναστατικού καθήκοντος, πριν ακόμα να αποτελέσουν οργανωτικές ελλείψεις.

Εάν τεθεί μ' αυτούς τους όρους το οργανωτικό πρόβλημα γίνεται πρόβλημα της πράξης και πρόβλημα θεωρητικό. Αυτό το τελευταίο σημείο μπορεί μόνο να βοηθήσει την επιτυχία της ανύψωσης του επίπεδου συνείδησης των μαζών και των ίδιων των αναρχικών μειοψηφιών, που θεωρούνται σαν εσωτερικό στοιχείο στις μάζες, αλλά δεν μπορεί ποτέ να λυθεί καθ' αυτό σαν πρόβλημα, πέρα από την πρακτική του αγώνα, σαν πρόβλημα ξεκομμένο από τους συγκεκριμένους σκοπούς που μπορούν να επιτευχθούν και δεν είναι μόνο όνειρα και φαντασίες ελπιδοφόρων διανοούμενων.

Μέσα στον αγώνα βλέπει ο αναρχικός επαναστάτης την οργανωτική δομή και την προηγούμενη αντίθεση ανάμεσα σε σχηματισμούς καθυστερημένους από την οργανωτική άποψη του επαναστατικού προβλήματος και όλο και πιο προωθημένα επίπεδα αγώνα. Σ' αυτή την μεσολάβηση παρεμβαίνει η ευαισθησία του, η φυσική του παρουσία στον ίδιο τον αγώνα, η ζωή του στην καθολική ολοκλήρωση, στην αφοσίωσή του στην υπόθεση του αναρχισμού.

Αυτός μπορεί να κάνει λάθη, μπορεί να έχει μιά λαθεμένη άποψη, αλλά η δουλειά του μαζί μ' εκείνη των άλλων συντρόφων και όλοι μαζί στο εσωτερικό της πάλης των μαζών, καταλήγει στην εξάλειψη αυτών των λαθεμένων απόψεων και αυτών των λαθών. Η πολλαπλότητα των θεωρήσεων του οργανωτικού προβλήματος μόνο φαινομενικά δικαιολογείται από τον θεωρητικό πλουραλισμό του αναρχισμού. Δεν είναι αληθινό πως πλάι στις διάφορες θεωρίες υπάρχουν διάφορες μορφές οργάνωσης της πάλης, όλες εξ' ίσου δυνατές για τον αναρχισμό. Εάν οι διάφορες θεωρίες προβλέπουν διαφορετικές μορφές και δομές της μελλοντικής κοινωνίας, ανάλογα με τις διάφορες αντικειμενικές συνθήκες που θα καθοριστούν, αυτές δεν προβλέπουν διαφορετικές μορφές και δομές της σχέσης με την εξουσία: σ' αυτή την τελευταία περίπτωση, εάν μιά θεωρία υποστήριζε έναν συμβιβασμό με την εξουσία, μιά μορφή συμμετοχής στην εξουσία, θα ξοφλούσε αυτόματα σαν αναρχική θεωρία.

Η ανάπτυξη του αναρχικού κινήματος δεν είναι ένα γεγονός ξεκομμένο από την ανάπτυξη της επαναστατικής συνείδησης των μαζών. Ακόμα και σε αρκετά περιορισμένα επίπεδα συνείδησης υπάρχει πάντα μιά αγωνιστική μειοψηφία, πράγμα που οφείλεται στο γεγονός πως ορισμένα άτομα έχουν ορισμένα προνόμια (οικονομικά και ηθικά, αντικειμενικά και υποκειμενικά) και ότι χρησιμοποιούν αυτά τα προνόμια για να αντιταχθούν σε μιά κατάσταση πραγμάτων, που γίνεται αποδεκτή από την πλειοψηφία των ανθρώπων.

Αλλά όταν η επαναστατική διαδικασία ακολουθεί την φυσική της ανάπτυξη, δηλαδή την προοδευτική άνοδο των επιπέδων της πάλης, τότε η ανάπτυξη της συνειδητοποίησης των μαζών είναι γεγονός θεμελιακό για την ίδια την συνέχιση του επαναστατικού αγώνα. Σ' αυτές τις συνθήκες οι οργανωτικές αποκρυσταλλώσεις επιβάλλονται αυτόματα. Οι χλιαροί, οι αναποφάσιστοι, εκείνοι που δεν ξέρουν ν' αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους, οι φευγαλαίοι διανοούμενοι της επανάστασης, μένουν στο

σπίτι τους μπρος στον φόβο της καταστολής: μιά φυσική επιλογή διευκολύνει τον οργανωτικό ορίζοντα και τα πράγματα ξεκαθαρίζουν.

Θα μπορούσε ν' αντιταχθεί ότι η συνειδητοποίηση των μαζών δεν είναι ένα φαινόμενο που εξελίσσεται αναγκαστικά με τρόπο παράλληλο προς την οικονομική και κοινωνική κατάσταση στο σύνολό της, που αυτή η τελευταία επηρεάζει πολύ το επίπεδο του αγώνα. Βέβαια ανάμεσα στα δύο γεγονότα υπάρχει πάντα μιά διαφορά, που μπορεί να επηρεάσει τις συγκεκριμένες μορφές, που μπορεί κάθε φορά να επιλέξει το αναρχικό κίνημα για να διεισδύσει στις ζωντανές αντιθέσεις που αυτή η ανάπτυξη καθορίζει, αλλά σε κάθε περίπτωση δεν θα μπορούσαν ποτέ να επινοηθούν και να συμφωνηθούν τέτοιες μορφές και να επικυρωθεί ή να γίνει δεκτή μιά αφηρημένη οργανωτική θεωρητικοποίηση, που να βασίζεται ενδεχόμενα πάνω στην αποκλειστική εκτίμηση των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών μιάς δοσμένης ιστορικής στιγμής.

Εάν οι κρίσεις που αντιμετωπίζει και σιγά-σιγά επιλύει ο καπιταλισμός, αποτελούν ένα γεγονός που συνδέεται με τις συνθήκες της οικονομικής και κοινωνικής δομής, η δράση των εκμεταλλεζόμενων μαζών μπορεί να κάνει όλο και πιο δύσκολη αυτή την προοπτική της επίλυσης, ώσπου να καθορίσει επαναστατικές διεξόδους, όλο και πιο ώριμες και ολοκληρωμένες, από τις πρώτες φάσεις της οικονομικής επανάστασης, μέχρι τις τελευταίες φάσεις της κοινωνικής επανάστασης.

Τώρα η συνειδητή δράση των αναρχικών μπορεί να ωθήσει αυτή την διαδικασία προς την κοινωνική επανάσταση, μόνο με την προϋπόθεση πως η δομή τους σαν δραστήριο όργανο κι όχι σαν καθαρά ιδεολογική συνιστώσα είναι σε θέση να διατηρεί σταθερά τη σύνδεση με τη συνεχή εξέλιξη των επιπέδων πάλης των μαζών. Κάθε δυσαρμονία σ' αυτή την επαφή έχει σαν άμεσο αποτέλεσμα την απομόνωση των αναρχικών την εύκολη νίκη των αυταρχικών παρατάξεων, την ουσιαστική χρεωκοπία της επανάστασης.

Μιά ορισμένη σχέση μπορούμε να την συγκεκριμενοποιήσουμε, αναφορικά μ' εκείνο που είπαμε για την συμμετοχή στο εσωτερικό των αγώνων των συνδικάτων. Όπως είδαμε, αυτή η συμμετοχή παίρνει πολύ επικίνδυνο χαρακτήρα, τόσο στην προεπαναστατική φάση, όσο και σ' εκείνη που ακολουθεί αμέσως μετά την επανάσταση.

Εάν το επαναστατικό γεγονός αποτέλεσε ένα γεγονός, που καθοδηγήθηκε από ένα κόμμα και πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τη δράση μιάς μειοψηφίας στρατιωτικά πολύ καλά οργανωμένης, ικανής να παρασύρει τις μάζες, αλλά ταυτόχρονα να πνίξει κάθε αυθόρμητη πρωτοβουλία τους, η δράση των συνδικάτων μπορεί να είναι μόνο εκείνη της παράδοσης όπλων και υλικών στο επαναστατικό κόμμα και έτσι της παράδοσης των εργαζομένων στα χέρια της νέας ηγετικής και εκμεταλλευτικής τάξης.

Εάν η επανάσταση αποτέλεσε ένα γεγονός πρωταρχικά γραφειοκρατικό, μιά κρίση της εξουσίας σε κεντρικό επίπεδο, όπως στην Ουγγαρία των συμβουλίων, τα συνδικάτα αυτοδιορίζονται σαν εξουσία σε πρώτο πρόσωπο και εγγυούνται την χωρίς ζημιές της παραγωγικής δομής μετάβαση στο κράτος, που φροντίζει να πνίξει κάθε πρωτότυπη κι αυθόρμητη απόπειρα των μαζών για μιά ουσιαστική απελευθέρωση.

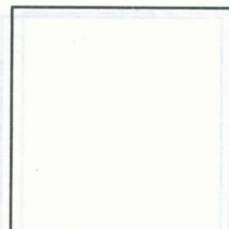
Εάν τέλος είναι οι εργάτες που αυθόρμητα, όπως στη Ρωσία, στη Γερμανία, στην Ιταλία παίρνουν την πρωτοβουλία να δημιουργήσουν τις δικές τους οργανώσεις βάσης, τα δικά τους συμβούλια και να κηρύξουν τον πόλεμο στην δομή της εκμετάλλευσης, τα συνδικάτα περνούν άμεσα με την μεριά της εξουσίας και επιδιώκουν να διαπραγματευτούν, με όσο δυνατό λιγότερες ζημιές, την μετάβαση στην επόμενη φάση της ομαλοποίησης και της συγκεντροποίησης. Σε μιά μεταγενέστερη φάση συγκέντρωσης, όπως συνέβηκε στην Ρωσία την στιγμή της Σταλινικής εμφάνισης, τα ίδια τα συνδικάτα θα χάσουν έδαφος απέναντι στο κόμμα.

Είναι αναγκαίο επομένως, οι αναρχικές μειοψηφίες να παρακολουθήσουν την σχέση συνδικάτα-μάζες, με τον σκοπό να ξεκαθαρίζουν έγκαιρα την εξέλιξη του ρόλου του συνδικάτου σε σχέση με την ολοκλήρωση της εξουσίας.

Ταυτόχρονα, είναι απαραίτητο η συγκεκριμένη δράση και η ίδια η οργάνωση των

αναρχικών μειοψηφιών να προσαρμόζεται στην εξέλιξη της σχέσης που προαναφέραμε, θέτοντας σαν εναλλακτικό στοιχείο και στοιχείο ώθησης τις αυτόνομες οργανώσεις των εργαζομένων, που αποβλέπουν στην οικοδόμηση της αυτοδιεύθυνσης των αγώνων και της παραγωγής.

Βέβαια δεν είναι δυνατό να προβλέψουμε την κατάσταση της οικονομίας στη διάρκεια και μετά την επανάσταση. Γεγονότα με μεγάλη σημασία μπαίνουν στο παιχνίδι την στιγμή της αποφασιστικής κρίσης, γεγονότα μικρότερης σημασίας αλλά ωστόσο καθοριστικά, παραμένουν ενεργά στο εσωτερικό του όλου συστήματος, έτσι ώστε να κάνουν αβάνιμη κάθε αναλυτική αξίωση αυστηρής προσέγγισης. Δεν είναι δυνατό να φτιάξουμε ένα λεπτομερές πρόγραμμα, αλλά είναι δυνατό να δούμε καθαρά ορισμένα πράγματα. Η παρουσία του κρατικού ελέγχου είναι ένα αρνητικό δεδομένο, καθορίζει υποχρεωτικά τις κοινωνικές συνθήκες γιατί υλοποιεί μία σχεδιασμένη οικονομία με ένα ορισμένο τρόπο. Αντίθετα, η μετεπαναστατική οικονομία θα πρέπει απαραίτητα να είναι μία φυσική οικονομία στην οποία, τόσο η παραγωγή, όσο και η διανομή θα εξασφαλίζονται με βάση οριζόντιες συμφωνίες ανάμεσα στους παραγωγούς (που άλλωστε είναι οι ίδιοι οι καταναλωτές).

ΟΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΙ ΠΥΡΗΝΕΣ ΤΗΣ ΒΑΣΗΣ

Η δημιουργικότητα, ο αυθορμητισμός, η επαναστατική γνησιότητα των μαζών είναι ένα δεδομένο που μπορεί πάντα να σαρώσει οποιαδήποτε καταπιεστική δομή και οποιοδήποτε ψευτοπροφήτη, αλλά δεν πρέπει να επαναπαυόμαστε στις σκιές του οπτιμισμού. Η κατάσταση που διαμορφώθηκε από την υποστήριξη που παρέχουν στ' αφεντικά οι οργανώσεις της αριστεράς και τα συνδικάτα, είναι εξαιρετικά δύσκολη. Η ουσιαστική εξεγερτική διαθεσιμότητα των μαζών, διαθεσιμότητα που συνδέονταν σε ένα πρόσφατο παρελθόν και εξακολουθεί εν μέρει να συνδέεται με καταστάσεις φτώχειας και καθυστέρησης, δυστυχίας και υπανάπτυξης και που σήμερα έχει αρχίσει να συνδέεται με διαφορετικές συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού ταυτισμένες με την ανάδυση ενός καινούριου μετα-βιομηχανικού καπιταλισμού που καθιστά ακόμη πιο δύσκολη την ακριβή κατανόηση των καινούριων συνθηκών της κυριαρχίας, θα μπορούσε να μην αρκεί από μόνη της για την δημιουργία των αναγκών για το εξεγερτικό γεγονός όρων, εάν το υπόλοιπο τμήμα των εργαζομένων, με επικεφαλής τους εργάτες της βιομηχανίας, θα παρέμενε δουλικά υποταγμένο στη ρεφορμιστική ή στη σταλινική καθοδήγηση. Η εξεγερτική διαθεσιμότητα δεν αντιστοιχεί ποτέ στο εξεγερτικό δυναμικό μιάς τάξης. Η πρώτη συνδέεται με δεδομένα που τοποθετούνται «κοντοπρόθεσμα», το δεύτερο με δεδομένα «μακροπρόθεσμα». Η εξεγερτική διαθεσιμότητα των εργαζομένων έχει πληγεί ισχυρά από την δράση των ρεφορμιστών, αλλά το εξεγερτικό τους δυναμικό εξακολουθεί να συνδέεται, με δεδομένα που δεν μπορούν να προσβληθούν από την διάβρωση της κλίμακας της εξουσίας.

Αυτά τα δεδομένα συνδέονται, σ' ένα μεγάλο βαθμό, με την ίδια την δομή της οικονομικής κρίσης, που έχει δικούς της ρυθμούς, που δεν αντιστοιχούν πάντα στους ρυθμούς, που είναι αρεστοί στις πουλημένες στο κεφάλαιο οργανώσεις. Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως ουσιαστικά όσο κι αν προσφεύγουν σε ακροβασίες, οι καπιταλιστές δεν μπορούν ποτέ να μηδενίσουν την ταξική αντιπαράθεση, γιατί θα μηδένιζαν την εκμετάλλευση κι έτσι θα περιόριζαν στο μηδέν το ποσοστό του κέρδους. Αυτή η πραγματικότητα μπορεί να καμουφλάρεται από μιά «συνεργατική ιδεολογία», αλλά δεν μπορεί να καταργηθεί ολοκληρωτικά: «Όποιος δεν θέλει ούτε ιδιωτικό καπιταλισμό, ούτε κρατικό καπιταλισμό, πρέπει να αντιπαραθέτει σ' αυτούς άλλες πραγματικότητες της κοινωνικής ζωής κι άλλους τύπους οικονομικής οργάνωσης. Κι αυτό μπορούν να το κάνουν μόνο οι παραγωγοί και μόνο συγκεντρωμένοι μαζί σε οργανώσεις, μαζί στις βιομηχανίες κ.λ.π. Αυτοί πρέπει να οργανώνονται, έτσι ώστε να διαθέτουν, διάμεσου της συνεργατικής τους οργάνωσης, τα μέσα της παραγωγής και με αυτό το τρόπο να οργανώνουν όλη την οικονομική ζωή σε συνεργατική βάση» (Lehning).

Όμως αυτή η οργάνωση των παραγωγών πρέπει να βρίσκεται στα χέρια των ίδιων των παραγωγών, επομένως πρέπει να είναι τέτοια ώστε να μην μπορεί σε καμμία περίπτωση να αποτελέσει εμπόδιο στη δράση τους για την υπεράσπιση των αντικειμενικών συμφερόντων των εργαζομένων, που προσδιορίζονται και καθορίζονται από αυτούς τους ίδιους. Τώρα, όταν γίνει καλά αντιληπτό αυτό, δεν μπορεί να συμβιβαστεί με τη διατήρηση της συνδικαλιστικής οργάνωσης, ακόμα κι όταν πρόκειται για μιά αναρχοσυνδικαλιστική οργάνωση.

Ας πούμε ότι συζητιέται το πρόβλημα της απασχόλησης ενός εργοστάσιου. Το άμεσο συμφέρον των εργαζομένων είναι εκείνο της συνέχισης του μισθού. Συμφέρον πολύ περιορισμένο που δεν συνεπάγεται τουλάχιστον με μιά ορισμένη έννοια, μιά αμφισβήτηση του καθαγιασμού της εργασίας. Αντίθετα, θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί η αντίστροφη κατάσταση, δηλαδή το άμεσο συμφέρον των εργαζομένων να είναι εκείνο της κατάργησης της εργασίας, της εφαρμογής των τεχνικών του σαμποτάζ, που καθορίζουν μιά ορισμένη κατάσταση σύγκρουσης στη σχέση με την εργοδοσία.

Από την πλευρά τους οι συνδικαλιστές ηγέτες μπορούν να έχουν τις ακριβείς ιδέες τους σε σχέση με το τι πρέπει να νοηθεί σαν αυτοδιεύθυνση μιάς επιχείρησης με τη

διατήρηση της διεύθυνσης του κεφαλαίου: τί πρέπει να θεωρηθεί για τη σχέση μεταξύ αυτοδιεύθυνσης και κατάργησης της εργασίας κ.ο.κ. Δηλαδή, αυτό που θέλουμε να δείξουμε μπορεί να είναι κάτι παραπάνω, κάτι που μένει πάντα «πέρα» από ορισμένα αντικειμενικά κι ανάλογα συμφέροντα, που πρέπει να εξατομικευτούν και να γίνουν κατανοητά με αυτόνομο τρόπο από τους ίδιους τους εργαζόμενους. Βέβαια αυτό το κάτι μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη του κινήματος στη συνθετότητά του, αλλά δεν πρέπει ν' αποτελεί ένα άλλοθι για λαθρεμπόριο των αποφάσεων της κορυφής, διαμέσου των αρκετά ρευστών ορίων των συμφερόντων των εργαζομένων.

Το πρόβλημα δεν αλλάζει, όταν είναι οι αναρχικοί εκείνοι που χρησιμοποιούν τη συνδικαλιστική δομή —το αντίθετο συμβαίνει όταν αυτή η δομή δεν υπάρχει, όταν οι πίο προετοιμασμένοι σύντροφοι μιλούν στ' όνομα μιάς παραγωγικής ομάδας, που έχει καθορισμένα αντικειμενικά συμφέροντα κι επιδιώκει να τα κατακτήσει με συγκεκριμένες ενέργειες, που συντονίζονται από την ομάδα και υποστηρίζονται ακόμη και με την παρέμβαση συντρόφων έξω απ' αυτήν— όλα εξαντλούνται εκεί, η συζήτηση μπορεί να διευρυνθεί, ακόμη και υπέρμετρα, να γίνει κοινωνική και πολιτική συζήτηση που συνεπάγεται η ίδια μιά καθολική θεώρηση του κόσμου, αλλά πάντα χωρίς κανένα κίνδυνο: κανείς δεν θα μιλά και δεν θα δρα στ' όνομα μιάς δομής, στ' όνομα μιάς οργάνωσης, που σε τελική ανάλυση πρέπει να επιβιώσει και να αμυνθεί για αυτό το λόγο.

Πλούσια σε διδάγματα μ' αυτή την έννοια είναι η περίπτωση του Σουηδικού αναρχοσυνδικαλισμού. Η Σουηδία όπως και άλλες χώρες του Βορρά (Νορβηγία, Δανία, Ολλανδία) είναι ένα κράτος, που επιφανειακά είναι διάχυτη μιά ιδεολογία «εργυμένης ευημερίας», «κρατικής κοινωνικής πρόνοιας». Κάτι παρόμοιο μ' ακόμη πίο ορθολογική μορφή υπάρχει στη Νέα Ζηλανδία και στην Αυστραλία. Η S.A.C. (Sveriges Arbeters Centralorganisation) είναι το αναρχοσυνδικαλιστικό όργανο, που είναι αρκετά μαζικό και αντιπροσωπευτικό. Ας δούμε πως δικαιολογεί την εγκατάλειψη της παραδοσιακής αναρχικής τακτικής για τον πίο απαρχαιωμένο ρεφορμισμό, ένας από τους εκπροσώπους της. «Ο πληθυσμός συνειδητοποίησε ότι έχει πραγματοποιηθεί από τη δημιουργία του μιά ιδιαίτερη κατάσταση, δηλαδή η ασφάλεια, από τη γέννηση μέχρι τα γηρατιά που τον εμπόδισε να ακούσει τους προφήτες της επανάστασης, που εφαρμόζει την ιδέα της πάλης στα οδοφράγματα και την ιδέα της καθολικής καταστροφής του υπάρχοντος κοινωνικού συστήματος». «Οι αναρχοσυνδικαλιστές είχαν τις εμπειρίες τους και έβγαλαν αυτά τα συμπεράσματα, που θεωρούμε πολύτιμα μόνο για κοινωνικές καταστάσεις όμοιες μ' εκείνες της Σουηδίας. Αν η S.A.C. εγκατέλειψε την εξεγερτική προπαγάνδα και δεν θέλει πιά να καθοδηγεί μιά δράση, που έχει για σκοπό την κατάργηση όλων των άλλων κοινωνικών δυνάμεων, διάλεξε αυτό τον τρόπο δράσης, γιατί είναι αδύνατο να προχωρήσει διαφορετικά στη χώρα μας. Ο πληθυσμός σκέφτεται με όρους ειρηνικούς κι αν επιχειρήσουμε να τον καθοδηγήσουμε σ' επαναστατικές ενέργειες, θα γελοιοποιηθούμε και θα προκαλέσουμε μιά γενική αντιπάθεια. Οι βίαιες ενέργειες σε μιά κοινωνία πλατιά ειρηνική θα είχαν το αποτέλεσμα να παραβληθούν μ' ένα ελέφαντα σε μαγαζί με πορσελάνες» (E. Arvidsson).

Δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις, ενώ η βάση των εργατών στη Σουηδία αναζητά νέους δρόμους, που θα οδηγούν στην κατάργηση της εργασίας, στην απαίτηση καθολικά ελεύθερου χρόνου, στην κατάργηση ενός κράτους που επιβάλλει την συλλογική ευημερία, υποχρεώνοντας τους ανθρώπους να συνεχίζουν μιά ορισμένη μορφή εργασίας και εμποδίζοντάς τους να διαλέγουν οι ίδιοι αυτό που θέλουν, ενώ η βάση των εργατών στο πίο βαθύ σκοτάδι, σε άγχος ακόμα πίο τρομερό από εκείνο της αθλιότητας (μη ξεχνάμε τις αυτοκτονίες και άλλα συγγενικά φαινόμενα) αναζητά τις νέες μεθόδους της που αντιστοιχούν στην δομή της εξουσίας, που πρέπει να αντιπαλέψει, η σύγχυση των «αναρχοσυνδικαλιστών ηγετών» τους κάνει να μιλούν ακόμα για την εξέγερση σαν τον «ελέφαντα στο μαγαζί με τις πορσελάνες».

Τα πράγματα είναι πολύ καθαρά: στη δομή, συχνά (θα λέγαμε σχεδόν πάντα) δημιουργείται μιά ρήξη ανάμεσα στα οικονομικά συμφέροντα των εργατών που εκφράζονται καθαρά και ξάστερα και στη θεώρηση των ηγετών των εργαζομένων, που

αντιπροσωπεύουν το συνδικάτο και που έχουν μιά δική τους προοπτική, συχνά όχι μόνο παραμορφωμένη και αντικειμενικά επικίνδυνη για τους εργάτες, αλλά ακόμα και γελοία καθυστερημένη. Επομένως πρέπει η ίδια η τάξη των εργαζομένων να γνωρίζει και να προστατεύει τα συμφέροντά της με την παραγωγική ενότητα της βάσης, που συνδέεται με το πεδίο της εργασίας. Αλλά, πριν καταλήξουμε σ' αυτόν τον ειδικό συλλογισμό, πρέπει να υπολογίσουμε δύο άλλους κινδύνους που μπαίνουν μπροστά σ' αυτή την αυτόνομη προστασία των συμφερόντων: ο κίνδυνος της σύγχυσης των οργάνων της αυτονομίας, με άλλα όργανα, μόνο φαινομενικά όμοια και ο κίνδυνος που προέρχεται από την μόλυνση του εσωτερικού της εργατικής τάξης από την αστική ηθική. Ας τους εξετάσουμε ξεχωριστά.

Η αναγκαιότητα να δούμε στην αυτοδιεύθυνση ένα μέσο απελευθέρωσης από την εκμετάλλευση, που ταυτόχρονα δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί ολοκληρωμένα, οδήγησε πολλούς συντρόφους να εξιδανικεύσουν μερικά εργαλεία του καπιταλισμού που από την τεχνική τους σύνθεση μοιάζουν σε κάτι με την αυτοδιεύθυνση. Είναι η περίπτωση των συνεταιρισμών.

«Το προλεταριάτο προσπαθεί να υλοποιήσει άμεσα, παλεύοντας με τα συνδικάτα του, τα συμφέροντα της τάξης που συγκρούονται με το κοινωνικό προτσές, μετά θεμελιώνει τις βάσεις της νέας κοινωνίας με τους συνεταιρισμούς. Είναι αλήθεια πως ο συνεταιρισμός, έτσι όπως υλοποιείται σήμερα στις εργατικές κορπορατίβες, δεν αποτελεί καθόλου τη νέα κοινωνία, αλλά πρόκειται μόνο για σπέρματα, φορτωμένα με τις ανεπάρκειες, που προέρχονται από το κοινωνικό σύνολο. Αυτός δεν λύνει το πρόβλημα στο σύνολό του, δεν γεννάει την αρμονία των συμφερόντων, δεν εξασφαλίζει την ευημερία, και δεν μπορεί να το κάνει, γιατί το νομισματικό σύμβολο, ο συναγωνισμός, η ιδιοκτησία κ.λ.π, τον μετασχηματίζουν σε μιά εμπορική κοινότητα, που προστίθεται στις άλλες, τον κάνουν αστικό και τον υποχρεώνουν να καθυστερεί απέναντι στη συλλογική ιδέα της καθολικής κοινωνικοποίησης. Αλλά η συνεταιριστική βάση, πάνω στην οποία θα στηριχθεί η μελλοντική κοινωνία, έχει ήδη επινοηθεί, η τάση προς την ελεύθερη συνεργασία είναι ήδη δοσμένη και δείχνει από τώρα πως θα μπορέσει να λειτουργήσει η μελλοντική κοινωνία».

«Οι εργατικοί συνεταιρισμοί δεν μπορούν να παλέψουν ενάντια στην ένωση των αστικών κεφαλαίων. Εξ αιτίας ότι αποτελούν μιά ένωση εργατικών κεφαλαίων, της οποίας δικαιούχοι δεν μπορούν να είναι παρά τα ίδια τα μέλη, οι συνεταιρισμοί περιορίζουν την προοπτική της αλληλεγγύης. Αλλά ο εργάτης διαμορφώνεται, μαθαίνει να διοικεί, να προωθεί την παραγωγή και την διανομή των προϊόντων χωρίς να χρειάζεται προστάτες και διευθύνουσες τάξεις. Ας υποθέσουμε για μιά στιγμή πως η επανάσταση κατέργησε την ατομική ιδιοκτησία και τον υπερασπιστή της την εξουσία, ότι τα μέσα παραγωγής και ανταλλαγής είναι στα χέρια των εργατών, ας επεκτείνουμε αυτή την συνεργασία της παραγωγής και της κατανάλωσης, στις διάφορες τοποθεσίες, περιοχές, έθνη, μέχρι και σ' όλη την ανθρωπότητα, ας υποθέσουμε πως την ίδια στιγμή υπάρχουν οι αναγκαίες στατιστικές γιατί σε κάθε στιγμή και σε κάθε τόπο μπορούμε να γνωρίζουμε ακριβώς σε ποιά ζώνη είναι περισσότερο πολυάριθμα τα προϊόντα και οι ανάγκες, έτσι ώστε να κατανέμουμε τα πρώτα σύμφωνα με την ζήτηση. Έτσι θα έχουμε οργανώσει τις γενικές γραμμές της μελλοντικής κοινωνίας, βασιζοντάς τες πάνω στην ίδια την φύση: η αμοιβαία στήριξη, η συνεργασία σ' όλες τις εκφράσεις της ζωής, στην υπηρεσία όλων των ανθρώπινων φυλών» (J. Prat).

Αν θέλουμε νάμαστε συγκεκριμένοι, πρέπει να καταλάβουμε την επικινδυνότητα μιάς γενικής συζήτησης. Πέρα από την επικινδυνότητα, που συνδέεται με τη συνδικαλιστική συζήτηση στη συνθετότητά της, υπάρχει η άλλη, που συναντάμε μερικές φορές στον Κροπότκιν, να εντοπίζουμε αυτόματες δυνάμεις απελευθέρωσης στο εσωτερικό της καπιταλιστικής δομής. Όταν εκτιμηθεί σωστά αυτός ο συλλογισμός, προσεγγίζει αρκετά εκείνο τον μαρξιστικό και σε κάθε περίπτωση δεν είναι απαλλαγμένος από ντετερμινιστικά κατάλοιπα. Οι μαρξιστές λένε ότι οι ζωτικές δυνάμεις του καπιταλισμού είναι ουσιαστικές γιατί αναπτύσσουν την δυνατότητα της οικοδόμησης της νέας κοινωνίας μετά την επανάσταση. Αυτοί δεν προβάλλουν σωστά την ανάπτυ-

ξη της αυτοδιευθυντικής συνείδησης των παραγωγών, γιατί δεν έχουν συμφέρον γι' αυτό, στο βαθμό που σκέπτονται να μπορέσουν να χρησιμοποιούν έναν διευθυντικό οργανισμό, που θα διακανονίζει τα πάντα.

«Η κατεύθυνση ενός εναλλακτικού κινήματος, μιάς εναλλακτικής πρότασης, μπορεί να είναι η επέκταση των μορφών αυτοδιεύθυνσης των εργατών, του εργατικού ελέγχου, η μείωση των ωρών εργασίας, η γενίκευση της εκπαίδευσης, η παρέμβαση των εργατών σε κάθε απόφαση της διεύθυνσης, η διασφάλιση του κοινωνικού χαρακτήρα της παραγωγής, η επέκταση και δημιουργία συνεταιρισμών και συνεταιριστικών επιχειρήσεων, δημοτικών, μη εμπορευματικών, ακόμα και σχολικών, η δημιουργία επιχειρήσεων ανακύκλωσης, η ανάπτυξη μορφών κοινωνικής αλληλεγγύης — στη Γερμανία δημιουργήθηκε ακόμα και τράπεζα που ενισχύει αποκλειστικά εναλλακτικά προγράμματα. Μόνο η ανάπτυξη προς αυτή την κατεύθυνση μπορεί να αρχίσει να υλοποιεί το «πέρασμα των επιχειρήσεων» στα χέρια των εργατών. Γιατί αποδείχτηκε πως για να είναι πραγματικό το πέρασμα δεν αρκεί η απαλλοτρίωση των αστών, χρειάζεται κάτι πολύ σημαντικότερο, η κατάκτηση από τις λαϊκές τάξεις της δυνατότητας της διαχείρισης και της πρότασης ενός νέου κοινωνικού πρότυπου. Στη πράξη λοιπόν αυτός είναι ο δρόμος που οδηγεί στην επέκταση της εξουσίας των εργαζόμενων στα μέσα παραγωγής, αυτή είναι η μόνη αυθεντική επανάσταση των ημερών μας, η επέκταση της ισχύος και της εξουσίας των λαϊκών τάξεων σαν απαραίτητη βάση για την οποιαδήποτε αληθινή κοινωνική ανατροπή». [Γ. Καραμπελιάς, Κράτος και κοινωνία στη μεταπολίτευση (1974-1988), σελ. 417-418].

Όταν σκέφτονται με τον ίδιο τρόπο, ακόμα και οι αναρχικοί θα εντόπιζαν στο εσωτερικό του καπιταλισμού, όχι πιά μόνο μιά τεχνολογική συνιστώσα που πρέπει να χρησιμοποιήσουν (το πεδίο των παραγωγικών μέσων), αλλά ακόμη και μιά ψυχολογική και αυτοδιευθυντική συνιστώσα, που κατά την άποψή μας δεν υπάρχει.

Από τη συνεργασία του σήμερα, θα μπορέσει να προέλθει αύριο ένα αυταρχικό και συντεχνιακό πνεύμα, που αρνείται την πάλη των τάξεων και κάθε συναίσθημα αλληλεγγύης. Η εμπειρία των «κόκκινων» συνεταιρισμών στην Ιταλία είναι καθαρότατη. Το Ι.Κ.Κ. δημιούργησε ένα δίκτυο μικροιδιοκτητών, έξυπνων εκμεταλλευτών μιάς τάξης μισθωτών, (που εξαρτώνται από τους συνεταιρισμούς) στο οποίο βασίζεται για να οικοδομήσει την εκλογική του αυτοκρατορία.

Στην μετεπαναστατική στιγμή δεν θα είναι δυνατό, κατά την άποψή μας, να πραγματοποιηθεί μια αιφνίδια και απρόβλεπτη μετάβαση στην αυτοδιευθυντική οργάνωση της παραγωγής (και της πάλης) αν πρώτα στη φάση του σκληρού προεπαναστατικού ταξικού αγώνα δεν θα ξεκινήσουμε από μιά δομή αυτοδιευθυντικής πάλης. Μ' αυτή την έννοια η σκέψη των μαρξιστών αλλά και των αναρχοσυνδικαλιστών δεν μας βρίσκει σύμφωνους.

«Όταν όλος ο κοινωνικός πλούτος θα μπει στη διάθεση όλων για να παράγουν, ν' ανταλλάσουν και να καταναλώνουν, η ανάγκη μιάς γενικής συμφωνίας θα επιβληθεί σαν φυσικός νόμος. Οι παραγωγοί θα συγκεντρώνονται σε διαφορετικές ενώσεις, άλλοι θ' απασχολούνται στην παραγωγή των τροφίμων, άλλοι στην παραγωγή των ενδυμάτων, άλλοι ακόμα στην οικοδόμηση κατοικιών κ.λ.π. Με την σειρά τους οι ενώσεις θα συνενώνονται, αποτελώντας ομάδες ενώσεων για τις οποίες χάρη σ' αυτή την τομεακή οργάνωση, θα οικοδομηθεί μιά μεγάλη ομοσπονδία αυτόνομων κοινωνιών, που θα αγκαλιάσει σε μιά πλατιά σύνθεση την τεράστια ποικιλία της κοινωνικής ζωής, θα επανενώσει όλους τους ανθρώπους κάτω από την σημαία μιάς πραγματικής και θετικής ευτυχίας» (R. Mella).

«Μόνο αφού θα έχει ανέβει το επίπεδο εμπειρίας των εργαζόμενων, μόνο αφού θα έχουν διαμορφώσει μιά άλλη αντίληψη για τη κοινωνία, για την ανάπτυξη, την έξοδο από το βιομηχανικό παραγωγικό μοντέλο, μόνο τότε θα μπορέσει να γίνει πράξη το πέρασμα «εδώ και τώρα» όλων των μορφών παραγωγής κάτω από την εργατική αυτοδιεύθυνση. Έχουμε λοιπόν ορίσει την πρότασή μας: άρνηση επιλογής ανάμεσα στον κρατισμό και την ιδιωτικοποίηση και επέκταση των μορφών εργατικού ελέγχου και αυτοδιαχείρισης» [Γ. Καραμπελιάς, στο ίδιο σελ.418-419].

Αυτή η αναβολή για «μετά» μας φαίνεται επικίνδυνη. Χρειάζεται να οργανωθούμε πρώτα με αυτοδιευθυντική μορφή στη βάση της πάλης. Όπως είδαμε όλες οι απόπειρες πραγματοποίησης μιάς αυτοδιευθυνόμενης παραγωγικής μονάδας σε συνθήκες καπιταλιστικής διεύθυνσης δεν διαφοροποιούνται από άλλες μορφές πάλης του προλεταριάτου, γιατί είναι μορφές αληθινά αυτόνομες. Το ουσιαστικό βέβαια είναι η αυτονομία, γιατί μόνο αυτή μπορεί να περιφρουρήσει τα «αληθινά» συμφέροντα των εργατών από την πιθανή σύγχυσή τους με «κάλπικα» συμφέροντα που επιδιώκουν ορισμένες μειοψηφίες ή ανερχόμενες ομάδες, με τρόπο συστηματικό και με την χρήση ακατάλληλων μέσων.

Ας δούμε το τελευταίο από τα εμπόδια που εξετάσαμε: την παρουσία μιας ξένης ηθικής στο εσωτερικό της τάξης των παραγωγών. Εάν η «θρησκευτικότητα» είναι όπως είδαμε η ουσιαστική προϋπόθεση για την μετάπτωση των αγώνων της εργατικής τάξης κάτω από την κυριαρχία της ανερχόμενης ελίτ, που αποβλέπει στην κατάληψη της εξουσίας, η αστική ηθική επιτρέπει την πραγματοποίηση μιάς ριζοσπαστικής επιλογής στο εσωτερικό της εργατικής τάξης, εδραιώνοντας την ύπαρξη ενός προνομιούχου στρώματος, που θα είναι μετά, το πρώτο που θα χειραγωγηθεί απ' αυτή την ελίτ, για την οποία μιλήσαμε.

Ο λόγος είναι απλός. Οι αξίες της μπακαλίστικης αστικής ηθικής διατηρούνται ακέραιες στην εργατική τάξη, με βάση αυτές πραγματοποιείται ένα σχίσμα ανάμεσα στους «ειδικευμένους» και «ανιδεικευτους», ανάμεσα σ' εργάτες που έχουν εξοπλιστεί μ' επαγγελματική ειδίκευση ή έχουν μιά καθορισμένη δουλειά, «ευπρεπή», «έντιμη», «κοινωνικά καθιερωμένη» και εργάτες που ζούν με την ημέρα, που αποκαλούνται «υπόκοσμος», που συναντάμε γενικά στις μεγάλες πόλεις. Αυτή η διάκριση οξύνεται ακόμα περισσότερο σε σχέση με τους αποκαλούμενους εγκληματίες, που περιθωριοποιούνται με τρόπο δραστικό χάρη στη δράση του ίδιου μηχανισμού. Ο μαρξισμός τυπικό προϊόν της ηθικής νοοτροπίας της αστικής τάξης επέμενε πάρα πολύ σ' αυτό το σημείο, απωθώντας το υποπρολεταριάτο στο περιθώριο της επαναστατικής συζήτησης, αντιμετωπίζοντάς το καχύποπτα, πλένοντας τα χέρια κάθε φορά που υποχρεώθηκε να το αγγίζει από κοντά.

Η πιο σοβαρή δυσκολία είναι το ότι αυτή η θέση δεν είναι μόνο ένα φιλολογικό δημιούργημα των πατέρων της μαρξιστικής εκκλησίας, αλλά είναι ένα αίσθημα διαδομένο στη μάζα, ένα αίσθημα ανάμεσα σε τόσα άλλα συντεχνιακής προέλευσης, που για συγκεκριμένα συμφέροντα, δεν καταπολεμήθηκε από τους ρεφορμιστές.

Η συνεργασία αυτών των τελευταίων με τον αντίπαλο εμπόδιζε πράγματι μιά γενική δράση, που θάχε φέρει την εξουσία απέναντι σε καταστάσεις σύγκρουσης, όχι πάντα αφομοιώσιμες.

Έχουμε λοιπόν: τη θρησκευτικότητα γενικά που καθορίζει την αποδοχή της καθοδήγησης, που ενσαρκώνει η ανερχόμενη ελίτ και τα κατάλοιπα ηθικότητας, που μπορούν ν' αναπτυχθούν σε χοντρές γραμμές σε μιά ιδιαίτερη όψη αυτής της ίδιας θρησκευτικότητας, που επιφέρουν ένα βαθύ σχίσμα στο εσωτερικό του αυτόνομου κινήματος των εργαζομένων, απωθώντας την βάση για να χειραγωγηθεί μελλοντικά από την μελλοντική εξουσία.

Το πρώτο αποτέλεσμα αυτού του δεύτερου κατάλοιπου είναι η άρνηση κάθε αυθόρμητης απόπειρας για την οργάνωση της πάλης, κάθε προσφυγής στην παρανομία κάθε δράσης που βγαίνει από τους «κανόνες της τρέχουσας ηθικότητας», που εκμεταλλεύτηκε με τέχνη η αστική τάξη για τόσους αιώνες. Το σχίσμα στο εσωτερικό του κινήματος των εργαζομένων προκαλεί ένα σχίσμα ακόμα και στην επιλογή και την πραγματοποίηση της στρατηγικής του αγώνα. Δεν θέλουμε ν' ανοίξουμε εδώ μιά συζήτηση, που θ' απαιτούσε μιά μεγάλη εμβάθυνση, θέλουμε να πούμε μόνο πως το σπέρμα της αστικής ηθικής είναι τόσο βαρύ, που αν δεν ξεριζωθεί έγκαιρα προκαλεί μιά αξιοσημείωτη ρήξη στο εσωτερικό της τάξης των εργαζομένων, εμποδίζοντας την ακριβή θεώρηση των ιδιαίτερων συμφερόντων της τάξης. Εμβαθύνοντας το πρόβλημα βλέπουμε πως η «θρησκευτικότητα» της εκδίκησης είναι ουσιαστικό προϊόν της εκμετάλλευσης, επομένως ανήκει ιδιαίτερα στην τάξη των παραγωγών, η αστική

αντίληψη της ηθικής δεν είναι προϊόν της εκμετάλλευσης, αλλά εισάγεται στην τάξη των παραγωγών εξ' αιτίας της μόλυνσής της από την μικροαστική τάξη, που δεν μπορεί πάντα να διακριθεί εύκολα από τους ίδιους τους παραγωγούς.

Όλα τα σχήματα που γεμίζουν τις σελίδες των μαρξιστών, δεν βοηθούν βέβαια να κατανοήσουμε βαθύτερα αυτή την διάκριση. Σ' αυτή την τάξη των μικροαστών ανήκουν οι μαγαζάτορες (διανομή), οι διοικητικοί (έλεγχος), οι αστυνομικοί (καταπίεση). Οι μαγαζάτορες αντιπροσωπεύουν την παραδοσιακή μικροαστική τάξη στην απαρχαιωμένη διανεμητική μορφή της, που βρίσκεται σε πορεία μετασχηματισμού, τουλάχιστον στις χώρες του αναπτυγμένου καπιταλισμού: η ηθική τους ωστόσο είναι διαδομένη και σ' άλλα στρώματα, όπως ακριβώς εκείνα των ειδικευμένων παραγωγών. Οι διοικητικοί, αντιπροσωπεύουν αυτούς, που συνδέονται με τον έλεγχο της κυκλοφορίας της αξίας που βγαίνει από τους καπιταλιστές: είναι η πιό ανόητη κι οπισθοδρομική τάξη, η πιό συνδεδεμένη με μία θεώρηση της ζωής που βασίζεται σ' αξίες του παρελθόντος, που προσπαθεί να υπερασπίζει τα προνόμια του παρελθόντος. Στη φάση της ανερχόμενης συναινετικής δύναμης του κράτους, αυτή η τάξη ταυτίζεται με την γραφειοκρατία. Οι αστυνομικοί είναι εκείνοι που συνδέονται με την καταστολή: θα περιλαμβάνονταν σ' αυτή τη τάξη οι πολιτικοί άνδρες, οι συνδικαλιστές, οι μπάτσοι, οι παπάδες, κι όλοι εκείνοι που ζούν στο περιθώριο της παραγωγικής τάξης, καταστέλοντας και βοηθώντας την καταστολή κάθε τάσης για εξέγερση. Όλος αυτός ο καλός κόσμος εφαρμόζει την αστική ηθική και εξασφαλίζει την συνέχειά της. Το ειδικευμένο στρώμα των παραγωγών, που σύμφωνα με ορισμένες προσεγγίσεις μπορεί να ταυτιστεί με το βιομηχανικό προλεταριάτο, εξ' αιτίας της δικής του προνομιακής κατάστασης, καταλήγει ν' αποδέχεται αυτή την ηθική επιβάλλοντας την με την δική του αρνητική κρίση στην τάξη των υποπρολετάρων.

Καταλήγοντας, πρέπει να δούμε σε συντομία την σύνδεση ανάμεσα στις αυτόνομες οργανώσεις των εργαζομένων και το οικονομικό γεγονός, την μόνη που εγγυάται ένα συγκεκριμένο στήριγμα απέναντι στους κινδύνους, που καθορίζονται από τις παραμρφώσεις που είδαμε πιό πριν.

Οι αυτόνομες ομάδες πρέπει να τονίζουν την έννοια των παραγωγικών πυρήνων. Δεν είναι δυνατή μία διαφορετική λύση. Ο εργάτης αποτελεί μέρος της μηχανής του εργοστάσιου. Η καπιταλιστική εκμετάλλευση, ακόμα και σήμερα, στην εποχή της ηλεκτρονικής τον υποχρεώνει βίαια στην σχεδόν καθολική αλλοτρίωση της προσωπικότητάς του. Έξω από το εργοστάσιο ο εργάτης είναι ένας δύστυχος ξοφλημένος άνθρωπος, που πάει στο κρεβάτι μόνο για να κάνει έρωτα, ή για να κοιμηθεί. Την δυνατότητά του για σύγκρουση την εξωτερικεύει στο εργοστάσιο. Αποσπώντας τον βίαια απ' αυτό, υποχρεώνοντάς τον να έρθει στις επαναστατικές «φωλιές» κάνουμε ένα λάθος περισσότερο ψυχολογικό παρά τακτικό. Μόνο μία μικρή μειοψηφία, πολύ ευαίσθητοποιημένη, μπορεί να φθάσει σ' αυτό και πάντα μέσα σ' ορισμένα όρια.

Να γιατί κάθε οργάνωση, ακόμα κι αν αποκαλείται αναρχική, που ξεκινάει από ένα συγκεκριμένο σημείο για να καθορίσει μία γραμμή δράσης, έχει όλες τις προϋποθέσεις για να εκφυλιστεί σε σύντομο διάστημα. Αν πάρουμε σαν δεδομένο ότι η αληθινά επαναστατική θέση είναι το εργοστάσιο, το χωράφι, η συνοικία, κ.λ.π. πρέπει να δούμε τις αντικειμενικές συνθήκες της γενικής και ειδικής εκμετάλλευσης, τις συνθήκες του γενικού επιπέδου ζωής της περιοχής, τις συνθήκες μεταξύ των διαφόρων τομέων της παραγωγής, τις σχέσεις μεταξύ των διαφόρων περιοχών, τις σχέσεις ανάμεσα στο σύνολο των περιοχών (το κράτος) και τα άλλα κράτη και άλλα ακόμη προβλήματα. Όλα αυτά καθορίζουν, στην συνθετότητά τους, την ανάλυση που χρειάζεται να κάνουμε κάθε φορά. Μα όλα αυτά από μόνα τους, δεν δημιουργήσαν τη δυνατότητα να βάλουν οι εργαζόμενοι σε κίνηση ένα εναλλακτικό μηχανισμό οργάνωσης.

Αυτοί πρέπει ν' αντιληφθούν ότι αυτό δεν είναι μία «επαναστατική» αναγκαιότητα, αλλά μία φυσική γι' αυτούς αναγκαιότητα, μία αναγκαιότητα που συνδέεται με την ίδια την δυνατότητα της επιβίωσης, μία αναγκαιότητα που τους υποχρεώνει να δουλεύουν πιό σκληρά και ίσως να υποφέρουν λίγο περισσότερο για να ζούν καλύτερα μετά, κι όχι γι' αυτούς, αλλά και για όλους τους άλλους. Η επαναστατική συζήτηση δεν αγγίζει

σχεδόν ποτέ άμεσα τον εργαζόμενο. Να η επιτυχία της συνδικαλιστικής συζήτησης: τον αγγίζει στα άμεσα συμφέροντά του, και το κυριότερο, τον αγγίζει σ' αυτό που καταλαβαίνει περισσότερο: στη δουλειά του. Ο εργαζόμενος συνδέεται με το συνδικάτο, όχι τόσο γιατί του παρέχει μια ορισμένη ασφάλεια στο εσωτερικό του εργοστάσιου, αλλά γιατί είναι το δικό του συνδικάτο, αυτό που συγκεντρώνει τους εργαζόμενους του δικού του τομέα, ανθρώπους που έχουν προβλήματα πολύ κοντινά με τα δικά του, με τους οποίους μπορεί να μιλάει σαν αρμόδιος, ανάμεσα στους οποίους μπορεί να νοιώθει σαν αρμόδιος. Δεν πρόκειται για συντεχνιακή αθλιότητα, πρόκειται για άμεση συνέπεια του καταμερισμού εργασίας, που δεν μπορεί να καταργηθεί μέσα σε μιά μέρα. Αποσπώντας τον από τον περίγυρό του, υποχρεώνοντάς τον να ακούει καπνισμένες συζητήσεις που διαρκούν ώρες και ώρες που γίνονται από ανθρώπους που μιλούν μιά ακατανόητη γλώσσα, έχει σχεδόν πάντα σαν αποτέλεσμα να τον κάνει ν' αρνηθεί οποιοδήποτε άνοιγμα στο καινούριο και το διαφορετικό, να τον κάνει να προτιμήσει τη φασαρία των παιδιών στο σπίτι, ή τον εκκωφαντικό θόρυβο του εργαστήριου.

Το επαναστατικό γεγονός πρέπει να ειδωθεί από τον εργαζόμενο διαμέσου του οικονομικού γεγονότος. Η διαφορά ανάμεσα σε παραδοσιακές οργανώσεις (συνδικάτα και κόμματα) και αυτόνομους πυρήνες της βάσης, (που βασίζονται στην αυτοδιεύθυνση) μπορεί να κατανοηθεί μόνο στο συγκεκριμένο πεδίο των οικονομικών σχέσεων και όχι διαμέσου του φίλτρου της ιδεολογικής ερμηνείας. Μ' αυτή την έννοια, στοιχείο εγγύησης αποτελεί η καθαρή θεώρηση των ιδιαίτερων ταξικών συμφερόντων, θεώρηση που καθορίζεται άμεσα χωρίς την παρέμβαση οργανώσεων, που αποβλέπουν στην χειραγώγηση των ελπίδων και των αυταπατών.

Το οικονομικό γεγονός μπορεί να οργανωθεί χωρίς την καταπιεστική δομή του ελέγχου και χωρίς την διευθυντική δομή, που προσδιορίζει τους σκοπούς. Αυτό το καταλαβαίνει πολύ καλά ο εργαζόμενος. Αυτός γνωρίζει τέλεια, πως είναι ακριβώς η δομή του εργοστάσιου, που του στερεί την πλήρη εικόνα της παραγωγικής διαδικασίας και ότι αν ξεπεραστεί αυτό το εμπόδιο αυτός θα μπορεί να αντιμετωπίζει το οικονομικό γεγονός στην ολότητά του. Αυτός γνωρίζει πολύ καλά ότι η πτώση αυτού του εμπόδιου σημαίνει μετασχηματισμό των σχέσεων στο εσωτερικό του εργοστάσιου, αλλά και μετασχηματισμό έξω απ' αυτό, στις συνοικίες, στα σχολεία, στα χωράφια, σ' ολόκληρη την κοινωνία.

Η έννοια της προλεταριακής αυτοδιεύθυνσης ειδομένη στην ολότητά της, που μόνο εμείς υπογραμμίζουμε, του διαφεύγει. Η αυτοδιεύθυνση για τον εργάτη είναι πριν απ' όλα διεύθυνση στα όρια της δικής του εργατικής διάστασης. Σιγά-σιγά και με τις συγκεκριμένες προοπτικές των συμφερόντων του θα υιοθετήσει, πάντα από μόνος του, την αποφασιστική στροφή προς την άρνηση της ιδεολογίας της παραγωγής και την κατάργηση της εργατικής διάστασης.

Σε συνθήκες καπιταλιστικής ή κρατικής διεύθυνσης η εκμετάλλευση του προϊόντος γίνεται για χάρη μικρών ομάδων, ξένων με τους παραγωγούς, ομάδων καπιταλιστών και γραφειοκρατών, κομμάτων και διευθυντών.

Σ' αυτή την πραγματικότητα ο εργάτης στερείται την διεύθυνση του προϊόντος και μαζί μ' αυτήν την απόφαση για τις κατευθύνσεις της παραγωγής, τις επιλογές κ.ο.κ. Η διανομή είναι υπόθεση που συνδέεται με τη παραγωγή. Ο εργάτης ξέρει πως είναι δυνατόν να καθορίσει μιά πολύ απλή σχέση ανάμεσα στην προσωπική συμβολή στην παραγωγή και στο παραγόμενο προϊόν κάνοντας τομεακές συμφωνίες και συντονίζοντας τις επιχειρήσεις που παράγουν τα ίδια πράγματα και ξέρει επίσης πως απ' αυτή τη σχέση προκύπτει ένα δικαίωμά του στη διανομή των παραγόμενων προϊόντων. Συλλογισμός τεχνικά σύνθετος, αλλά ζωντανός στη φαντασία του εργαζόμενου. Χρειάζεται να του εξηγήσουμε με καθαρότητα με ποιόν τρόπο αυτός ο μηχανισμός, σε μιά κομμουνιστική οικονομία μπορεί εύκολα να υλοποιηθεί, με ποιό τρόπο μπορεί αυτός να κατέχει τόσα προϊόντα, όσες είναι οι «αληθινές» του ανάγκες και με ποιό τρόπο μπορεί να συμμετέχει στην «ωφέλιμη» παραγωγή σύμφωνα με τις δυνατότητές του. Μ' αυτή την προοπτική, η συζήτηση για την εναλλακτική οργάνωση έρχεται από μόνη της. Πράγματι δεν μπορεί κανείς να σκεφτεί έναν προγραμματισμό

άμεσης πάλης, ένα έστω και εμβρυακό σχέδιο σύνδεσης των επιχειρήσεων των διάφορων τομέων, έναν αγώνα για την κατάκτηση της τεχνικής της πληροφόρησης, την αλλαγή και την βελτίωση αυτής της πληροφόρησης, αν όχι στο εσωτερικό ενός αυτόνομου πεδίου της βάσης. Φιλτράροντας όλα αυτά διαμέσου των εξουσιαστικών οργανώσεων (συνδικάτα, κόμματα), θα είχαμε σαν αποτέλεσμα να φθάσουν στη βάση πληροφορίες παραμορφωμένες κι ολότελα ακατάλληλες για τους σκοπούς, που θέλουν να πραγματοποιήσουν.

Η πρωταρχική αναγκαιότητα σήμερα είναι η αυτοδιεύθυνση της πάλης, που οργανώνεται από τα κάτω, από μικρές ομάδες εργαζομένων που επιτίθενται στα κέντρα παραγωγής. Αυτή η πάλη είναι στίβος συνοχής για την απώτερη εξέλιξη της σύγκρουσης, εξέλιξη που μπορεί να φτάσει στην όλο και πιο ολοκληρωμένη κατάκτηση της πληροφόρησης και στην απόφαση για μετάβαση στην ουσιαστική απαλλοτρίωσή του κεφάλαιου, δηλαδή στο επαναστατικό γεγονός.

Είναι ο εργάτης εκείνος, που καθορίζει με ποιούς όρους πρέπει να τεθεί η σχέση ανάμεσα στην εργατική δραστηριότητα και το αποτέλεσμα. Κάνοντας αυτό δεν έχει άλλη λύση από τον παραγκωνισμό κάθε τύπου οργάνωσης, που υπηρετεί την καπιταλιστική εξουσία, ή άλλες εξουσίες για να προχωρήσει στην οικοδόμηση της αυτοδιεύθυνσης. Με πιο απλά λόγια. Με δεδομένο το ότι η σχέση της βάσης του επαναστατικού προγράμματος είναι η σχέση που διαπερνά παραγωγό και αποτέλεσμα, γίνεται καθαρό ότι αυτή η σχέση πρέπει να είναι εξισωτική (στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του και απ' τον καθένα σύμφωνα με τις δυνατότητές του), διευθυνόμενη από τη βάση (σ' αντίθετη περίπτωση δεν θάταν πιά εξισωτική, γιατί θα είχε διευθυντικές μειοψηφίες), απλή και στοιχειώδης (κατάργηση του μηχανισμού της αγοράς, που καταλήγει να διογκώνει όχι μόνο τις ανάγκες, αλλά και την οικονομική όψη της παραγωγής). Να μάχεσαι για την αυτοδιεύθυνση και την ανεξαρτησία της οργάνωσης της πάλης, σημαίνει να μάχεσαι ταυτόχρονα για την ανεξαρτησία της οργάνωσης της παραγωγής. Δεν είναι δυνατή μιά ποιοτική διάκριση. Με μιά ορισμένη έννοια δεν είναι δυνατή ούτε και μιά διάκριση σε χρονικές φάσεις. Όταν οι εργαζόμενοι οργανώνουν τους δικούς τους αυτόνομους παραγωγικούς πυρήνες της βάσης, τοποθετούνται σ' ένα προσανατολισμό ολότελα διαφορετικό από την συνδικαλιστική ή κομματική οργάνωση. Κάνοντάς το αυτό ξεκαθαρίζουν ήδη άμεσα ότι θέλουν να διευθύνουν, όχι μόνο την πάλη με την έννοια της επιλογής των μέσων, αλλά και να διευθύνουν την επιλογή των σκοπών και όχι μόνο την επιλογή των σκοπών της πάλης, αλλά κι εκείνη των παραγωγικών σκοπών.

Τα κυριότερα στοιχεία δράσης των πυρήνων της βάσης, που θεμελιώνονται πάνω στην αυτοδιεύθυνση, πρέπει επομένως να είναι:

1). **Η πάλη.** Εδώ γεννιέται η συνοχή και αναπτύσσεται το ταξικό πνεύμα, πούναι αναγκαίο για να διαισθανθούν διαμέσου της παραγωγικής σχέσης, την ταξική εκμετάλλευση. Εδώ ξεκαθαρίζονται επίσης οι αληθινές συνδικαλιστικές και κομματικές προθέσεις. Εδώ γεννιούνται οι συγκεκριμένες μέθοδοι αυτοδιευθυνόμενης δράσης: σαμποτάζ, απόπειρες αυτοδιευθυνόμενης παραγωγής, κατάργησης της εργασίας κ.λ.π.

2). **Η οργάνωση.** Βγαίνει από την αναγκαιότητα της σύγκρουσης και της επιβίωσης. Διαφοροποιείται βαθιά, ανάλογα με τον τόπο και τον χρόνο, αλλά ενοποιείται ουσιαστικά στη βάση του κοινού ταξικού συμφέροντος. Οι αυτοδιευθυνόμενες ομάδες αναδύονται η κάθε μιά σ' ένα διαφορετικό κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό πεδίο, αλλά δεν μπορούν να υπερβούν τα αντικειμενικά δεδομένα της παραγωγής: αυτά αποτελούν την αντικειμενική ουσία της οργάνωσης, την ίδια τη δυνατότητα μιάς σταθερής αναφοράς σε κάτι ενοποιητικό.

3). **Η πληροφόρηση.** Κατακτιέται με την βαθμιαία ανατροπή της παραγωγικής σχέσης, με την αλλαγή του καταμερισμού της εργασίας, με το σαμποτάζ της παραγωγής με σκοπό να γίνει δυνατή η μελέτη των αντιδράσεων και των ορίων. Είναι η στιγμή της πολιτικής συνειδητοποίησης ιδιαίτερα διαμέσου της οικονομικής και παραγωγικής θεώρησης.

ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΝΑΤΡΕΠΤΙΚΗ ΑΠΟΧΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

Εκλογικός μηχανισμός και καταστολή

Ο εκλογικός μηχανισμός δεν είναι μιά απλή διόρθωση της κυβερνητικής στρατηγικής. Αυτός είναι αντίθετα μιά από τις πιο ουσιαστικές στιγμές της κατασταλτικής στρατηγικής στο σύνολό της.

Σε πρακτικό επίπεδο η ολοένα και μεγαλύτερη παρέμβαση του κράτους μέσα στις δουλειές του κεφάλαιου, με στόχο να μπει μιά τάξη πάνω στις αντιθέσεις του τελευταίου, έχει σαν αποτέλεσμα μιά ορθολογικοποίηση της κυριαρχίας, αλλά επίσης, σαν προοπτική, έχει το αποτέλεσμα να ανοίξει μιά άλλη σειρά αντιθέσεων, είτε μέσα στο ίδιο το κράτος, είτε μέσα στο ίδιο το κεφάλαιο. Για παράδειγμα, πράγμα που εδώ μας ενδιαφέρει πάρα πολύ, η μείωση των εξουσιών του κοινοβουλίου και η τεράστια αύξηση των εξουσιών του εκτελεστικού. Το γεγονός είναι κάτι παραπάνω από λογικό στο βαθμό που το κράτος είναι, πριν από οτιδήποτε άλλο, ένα εκτελεστικό όργανο και μετά, σε μαζικό επίπεδο, σαν στιγμή του κλεισίματος της κυριαρχίας, είναι επίσης όργανο περισυλλογής της κοινωνικής συναίνεσης. Το κράτος δεν μπορεί πράγματι να στηριχθεί ούτε χωρίς συναίνεση αλλά ούτε και χωρίς εκτελεστικό. Αυτό το πράγμα το ωθεί συχνά να δώσει προνομιακή διάσταση σε αυτή την δεύτερη άποψη και το γεγονός αυτό γεννά ορισμένες αντιθέσεις μεταξύ των οποίων αυτές που απαιτούν να συνεχίζει να λειτουργεί η κυβέρνηση όταν δεν υπάρχει πλέον συμφωνία μεταξύ των διάφορων διαδικασιών αντιπροσώπευσης (κομματικές, συνδικαλιστικές, οικονομικές, ιδεολογικές, κ.λ.π.).

Το χάσιμο της επαφής μεταξύ της βάσης και των οργάνων που φιλτράρουν τις αποφάσεις του εκτελεστικού (το κοινοβούλιο σε πρώτη θέση) οφείλεται επιφανειακά σε μη επιτεύξιμες πολιτικές συμφωνίες, στη μη ικανοποιητική ισορροπία των κομματικών δυνάμεων, ενώ στην πραγματικότητα οφείλεται στη χειροτέρευση των συνθηκών βόθους (επίπεδο τιμών, ανεργία, μείωση των επενδύσεων, αδυναμία στήριξης της ζήτησης, ανισορροπία μεταξύ περιοχών με άνιση ανάπτυξη, ανεξέλεγκτες κοινωνικές εντάσεις, καταστολή έξω από κάθε μέτρο, αναβίωση αυταρχικών μεθόδων, ακαταλληλότητα των συστημάτων συνελευσιακού ελέγχου, κ.λ.π.). Αυτές ακριβώς οι άσχημες κοινωνικές συνθήκες μεταβιβάζονται στο εκτελεστικό διαμέσου των δομών αντιπροσώπευσης, που λαμβάνουν άρα τον χαρακτήρα των τροχαλίων της ανεπάρκειας ή των οργάνων ελέγχου της μη καταλληλότητας των σχεδίων ακριβώς τη στιγμή κατά την οποία, σαν όργανα, χάνουν τη σημασία της προέλευσής τους, δηλαδή αυτή της διαχείρισης της συναίνεσης. Επιβεβαιώνεται με αυτό τον τρόπο η παράδοξη —και αντιφατική— περίπτωση όπου η ίδια η παρουσία του φίλτρου (σε πρώτη θέση τα κόμματα και τα συνδικάτα) προκαλεί ένα είδος επαγωγικού αποτελέσματος που καταλήγει να μπλοκάρει τις αβάσιμες φιλοδοξίες της φυγής προς τα εμπρός του ίδιου του εκτελεστικού.

Κατά βάθος τα πράγματα πηγαίνουν άσχημα και αυτό συνεισφέρει να μπλοκάρει ένα μηχανισμό ελέγχου που θα μπορούσε, αν αφήνονταν στην ορθολογική του λογική, να τα κάνει να πηγαίνουν καλύτερα για τους λίγους σε βάρος των πολλών, υποβάλλοντας αυτούς τους πολλούς σε ένα εξονυχιστικό έλεγχο και σε μιά μεγάλων διαστάσεων καταστολή. Αυτό όμως δεν είναι δυνατό, ακριβώς γιατί δεν είναι δυνατό να καλυτερεύσει μιά άποψη της σχέσης μεταξύ κυρίαρχων και κυριαρχημένων (η κατασταλτική άποψη), χωρίς ταυτόχρονα να υπάρξει μέριμνα και για την άλλη άποψη επίσης (τις συνθήκες βόθους που πρέπει να εγγυηθούν μιά συγκεκριμένη «άνεση» χωρίς την οποία εξαφανίζεται η συναίνεση). Η επιλογή της προσφυγής στις εκλογές καθίσταται ως εκτούτου στοιχείο μιας άμεσης καταστολής, στο βαθμό που επιτρέπει να τελειοποιηθεί η διαδρομή του εκτελεστικού που απειλεί εκ των πραγμάτων να μην οδηγήσει πουθενά χωρίς μιά επιβεβαίωση της ίδιας της συναίνεσης. Ο πόλεμος των νομοθετημάτων διαθέτει μιά πειστικότητα μέχρι τη στιγμή που οι τροχαλίες των

συνδικάτων και των κομμάτων λειτουργούν και μέχρι τη στιγμή που μέσα στην ίδια τη βάση υπάρχουν χώροι για την διείσδυση του ίδιου του αδηφάγου καπιταλιστικού μηχανισμού. Όταν αυτοί οι χώροι αρχίζουν να μειώνονται, οι τροχαλίες γυρίζουν στο κενό και το εκτελεστικό γλιστρά προς την απλή και καθαρή καταστολή, γλίστρημα το οποίο μπορεί να έχει τραγικό τέλος με μιά έκρηξη κοινωνικών αγώνων που δεν είναι δυνατό να ελεγχθούν με κανένα τρόπο. Για να αποφευχθούν όλα αυτά δρομολογείται η προσφυγή στις εκλογές. Η καταστολή τελειοποιείται, τα πραγματικά και αυθεντικά ερεθίσματα του αγώνα διοχετεύονται προς τη κατεύθυνση ψεύτικων και απατηλών στόχων, η εκτόνωση που δρομολογείται διαμέσου της προσωπικής έκφρασης της γνώμης αντικαθιστά τελικά την πραγματική ανάγκη της απόρριψης και της άρνησης. Με δύο λόγια τη θέση του εκμεταλλευόμενου έρχεται τώρα ως διά μαγείας να την πάρει ο πολίτης.

Δημιουργία των αποχικών δομών

Η αποχή από τη συμμετοχή στην κατασταλτική επαναφορά αποτελεί σίγουρα μιά στιγμή συνειδητοποίησης αλλά όμως είναι μονάχα μιά αρχική στιγμή. Η κοινωνική ανατροπή εμπεριέχει την αποχική δράση από την αμυντική της φάση μέχρι την ενεργητική της φάση, την επικοδομητική της φάση, δηλαδή αυτή που συμβάλλει ουσιαστικά στην επιτάχυνση των αντιθέσεων του κεφάλαιου και του κράτους. Η άρνηση της συναίνεσης δεν είναι άρα μονάχα η αποχή από την ψήφο, αλλά είναι η ενεργητική υπέρβαση του μηχανισμού εμπλοκής σε διαφορετικά επίπεδα. Άρνηση της πολιτικής στιγμής και άρνηση των σχέσεων εκμετάλλευσης οι οποίες αναπτύσσονται με αφετηρία την πολιτική στιγμή.

Το κράτος μπορεί να βάλει μιά συγκεκριμένη τάξη στις αντιθέσεις του κεφάλαιου με την προϋπόθεση να εγκαταστήσει ένα καθεστώς σφαιρικού ελέγχου, καθεστώς μέσα στο οποίο μειώνονται στο ελάχιστο οι ανεξάρτητες μεταβλητές της ίδιας της παραγωγικής εξίσωσης (οι οποίες από την άλλη δεν είναι δυνατό ποτέ να εξαλειφθούν εντελώς) και άρα μέσα στο οποίο και η ίδια η συναίνεση επίσης προγραμματίζεται και πραγματοποιείται με ορθολογικό τρόπο. Κάθε παρενόχληση στην πραγματοποίηση αυτού του τελευταίου μέρους του κατασταλτικού σχεδίου μεταφέρεται γιγαντοποιημένο στο εσωτερικό του ολικού σχεδίου και οξύνει τις αντιθέσεις της κυριαρχίας.

Όμως η άρνηση της συναίνεσης δεν μπορεί να θεωρηθεί απλά σαν το τμήμα που λείπει από την σφαιρική συναίνεση. Αν το σύνολο των ατόμων εκφράζει τη γνώμη του σε σχέση με τις εκλογές, προσανατολιζόμενο δημοκρατικά μέσα σε ένα τόξο επιλογών που πηγαίνει από τα αριστερά στα δεξιά, αυτό το συγκεκριμένο ποσοστό που δεν εκφράζει αυτή την επιλογή δεν ομοιογενοποιείται μονάχα πάνω στη βάση μιάς παρόμοιας έκφρασης, χρειάζεται σίγουρα κάτι περισσότερο. Δηλαδή όποιος ψηφίζει αποτελεί τμήμα ενός συγκεκριμένου πλαισίου και άρα προμηθεύει συναίνεση (δεν έχει έπειτα μεγάλη σημασία για ποιό κόμμα ψηφίζει), όποιος όμως δεν ψηφίζει δεν μπορεί να ειπωθεί αυτόματα ότι μόνο για το γεγονός ότι δεν ψηφίζει μπορεί να ενταχθεί με ομοιογενή τρόπο στη πλευρά όλων αυτών που αμφισβητούν αυτό τον μηχανισμό κριτικά και αυτό γιατί υπάρχουν πολλοί τρόποι αποχής που συχνά συμπεκνώνονται σε μιά αδιαφορία και όχι αντίθετα σε μιά απόκτηση συνείδησης. Τα παραπάνω νομίζουμε ότι μας επιτρέπουν να φθάσουμε στο συμπέρασμα ότι η μεν ψήφος αποτελεί συνεισφορά στην επαναφορά και στην τελειοποίηση της καταστολής, η δε αποχή δεν αποτελεί μιά επίθεση ενάντια στην καταστολή, τουλάχιστον μέχρις όταν δεν συσπειρώνεται οργανωτικά γύρω από κάτι που να επιτρέπει να γίνεται ορατή σε πρακτικό επίπεδο η ίδια η άρνηση της συναίνεσης.

Δεν μιλάμε φυσικά εδώ για μιά δυνατή δημιουργία ενός λεγόμενου «αποχικού κινήματος» το οποίο θα μπορούσε πιθανά να αναπτυχθεί σε σημαντικό επίπεδο και που έπειτα αργά ή γρήγορα θα κατέληγε όργανο στα χέρια πολιτικών ομάδων που κατευθύνονται από τα κόμματα και που έχουν συμφέρον να κλέψουν ψήφους από άλλα κόμματα.

Μιλάμε αντίθετα για τη δυνατότητα να δημιουργήσουμε αποχικές οργανωτικές δομές που θα διαθέτουν όμως μία ελάχιστη μορφή και θα είναι προσαρμοσμένες στις διάφορες τοπικές πραγματικότητες και άρα ικανές να συντονίσουν τα διάφορα αποχικά φαινόμενα που αναπτύσσονται απέναντι σε οποιαδήποτε συνελευσιακή στιγμή της ίδιας της διαχείρισης της εξουσίας. Δεν ξεχνάμε βέβαια ότι η ρυθμιστική τάση του κράτους παραμένει πάντοτε αυτή η σοσιαλδημοκρατική και ότι αυτή ακριβώς η τάση έχει σαν στόχο της να αντικαταστήσει προοδευτικά τις αυταρχικές ενδιάμεσες αποφάσεις με αποφάσεις συνελευσιακού χαρακτήρα φτάνει να συνεχίσουν να παραμένουν ανέγγιχτες οι εξουσίες απόφασης των διαφόρων μηχανισμών της κορυφής. Οι αποχικές δομές για τις οποίες μιλάμε θα μπορούσαν να συντονίσουν την άρνηση του εκλογικού μηχανισμού, όπως επίσης και την άρνηση των συνελευσιακών μηχανισμών σε επίπεδο εργοστάσιου, σχολείου, συνοικίας, αγροτικού συνεταιρισμού, κ.λ.π.

Δεν μας φαίνεται ως εκτούτου αρκετή μία καμπάνια ενάντια στις εκλογές με αφηρημένες προτάσεις όπως αυτές της εκλογικής απεργίας, του άκυρου ή της αποχής που αναζητούν να υπογραμμίσουν μονάχα τη στιγμή της άρνησης της ίδιας της εξουσιοδότησης για να παραπέμψουν μετά σε μία υποθετική αλλά σε πρακτικό επίπεδο ποτέ συγκεκριμενοποιημένη θετική στιγμή της ίδιας της άρνησης. Δεν πρόκειται κατά τη γνώμη μας για τίποτε περισσότερο από μία επανατοποθέτηση της άρνησης μέσα στην περιορισμένη οπτική μιάς αμυντικής στάσης από την οποία είναι καιρός να βγούμε επιτέλους οριστικά. Η άρνηση είναι ουσιαστική μονάχα όταν αποτελεί μία πρώτη στιγμή μιάς επιθετικής στρατηγικής και όχι όταν γεννιέται και ολοκληρώνεται σαν μία αναπληρωματική έκφραση παράλογων συναισθημάτων που έχουν μάλιστα κατανοηθεί με άσχημο τρόπο από το ίδιο το υποκείμενο που τα εκδηλώνει. Από αυτή τη σύγχυση είναι δυνατό να καταλήξει κάποιος μονάχα στην ικανοποίηση της ίδιας του της ψευδούς συνείδησης, στην ψευδαίσθηση ότι πράγματι έγινε αυτό που ήταν δυνατό να γίνει, στην αναβολή στο αόριστο αυτού του πράγματος που άλλο τόσο αόριστα νοιώθει την ανάγκη να κάνει.

Η δημιουργία μιάς αποχικής δομής ζώνης μας φαίνεται άρα σαν δυνατή ενώ διαφαίνεται από αυτή τη στιγμή η εν δυνάμει ικανότητα που μία οργάνωση αυτού του είδους διαθέτει, όσον αφορά την όξυνση των αντιθέσεων του εχθρού, υπολογίζοντας μάλιστα το γεγονός ότι κατ' αυτό τον τρόπο οι μορφές αποχής θα μπορούν να βρουν ένα άμεσο συνεκτικό σημείο αναφοράς για μία σειρά ενέργειες, έστω προσωρινές και περιορισμένες, αλλά όμως ικανές να αποφύγουν το διασκορπισμό μέσα από την αντιφατικότητα και τη σαθρότητα μιάς απλής άρνησης να πάει κάποιος και να ψηφίσει.

Πρακτική λειτουργία μιάς αποχικής δομής ζώνης

Η θετική λειτουργία μιάς δομής τέτοιου είδους είναι να χρησιμεύσει σαν σημείο αναφοράς για τις «αποχικές προθέσεις»: προσωπικές ή συλλογικές αποφάσεις να μην ψηφίσει κάποιος, να μην συμμετέχει στις κοινοβουλευτικές εκλογές, στις δημοτικές, στις σχολικές εκλογές, σε αυτές που ακόμη γίνονται σε επίπεδο συνοικίας, εργοστάσιου και οπουδήποτε αλλού.

Διαμέσου μιάς παρόμοιας δομής θα μπορούσε άρα να δημιουργηθεί η δυνατότητα μιας συγκεκριμένης δράσης προς τα έξω, ικανής όμως να υπερβεί την απλή στιγμή της απόχικής πρόθεσης, στιγμή που κατά τη γνώμη μας δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ξεπεράστηκε όταν πραγματοποιείται πρακτικά από πλευράς ενός συγκεκριμένου ατόμου η αποχή από τις εκλογές, δηλαδή το γεγονός ότι δεν ψήφισε. Αυτή η δομή παρουσιάζεται σαν μαζική οργάνωση που έχει σα στόχο της να συσπειρώσει τους ανθρώπους με απώτερο σκοπό να εξασκήσει μία συγκεκριμένη πίεση πάνω στη συνελευσιακού χαρακτήρα δραστηριότητα των οργάνων του κράτους για μία πλησιέστερη χρήση σε αυτές που είναι οι πραγματικές ανάγκες των ίδιων των ανθρώπων. Πρόκειται για μία έννοια που πρέπει να αποσαφηνισθεί άμεσα γιατί διακινδυνεύει να μην γίνουν αντιληπτά τα όρια και οι δυνατότητες της δομής για την οποία μιλάμε.

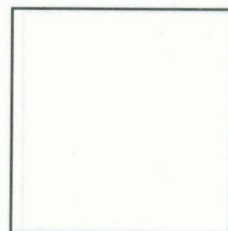
Στην πρακτική ο στόχος του επαναστάτη αναρχικού είναι αυτός να ωθήσει για να πραγματοποιηθεί μία μεταβολή της αποχικής δραστηριότητας από απλή εκδήλωση διαφωνίας σε συγκεκριμένη εξέγερση. Αυτός ο στόχος δεν έχει δυνατότητα να πραγματοποιηθεί αν όχι διαμέσου ενός οργανωτικού εργαλείου το οποίο με τη σειρά του δεν μπορεί να στοχεύει σε μία καθαρή και απλή οργάνωση της εξέγερσης, γεγονός που διαφεύγει από την άμεση και απτή κατανόηση από πλευράς των εκμεταλλευόμενων. Το εργαλείο για το οποίο μιλάμε παρουσιάζεται άρα —και αμετάβλητα— σαν μέσο εξαναγκασμού ενάντια στην εξουσία για μία πιο προσαρμοσμένη χρήση της δημόσιας συνελευσιακού χαρακτήρα δράσης με την έννοια μιας μεγαλύτερης προσέγγισής της στα πραγματικά συμφέροντα των ίδιων των εκμεταλλευόμενων. Το εξεγερτικό σχέδιο θα αναφανεί μέσα στην διαδρομή του ίδιου του αγώνα, μέσα από την επιλογή των χρησιμοποιούμενων μέσων και μέσα από τους συγκεκριμένους τρόπους με τους οποίους ο αγώνας θα πρόχωρήσει μπροστά, πέρα από τον αρχικό στόχο, δηλαδή την πίεση πάνω στους οργανισμούς της εξουσίας.

Το σημείο αναφοράς (δηλαδή η δομή ζώνης) δρα σαν συσπειρωτικό ερέθισμα. Στο εσωτερικό της μπορούν να καταστούν αναγκαίες οι αναπτύξεις αναλύσεων και αποσαφηνίσεων σχετικά με την κατασταλτική λειτουργία του λεγόμενου δημοκρατικού ή συνελευσιακού μηχανισμού, είτε πάνω στις προοπτικές που η εξουσία έχει για να πραγματοποιήσει μία μορφή εκμετάλλευσης που θα μπορεί να στηρίζεται ακόμη και σε ψευτο-αυτοδιευθυντικές βάσεις.

Κατά την πορεία της συνολικής δουλειάς η δομή ωριμάζει, προσδιορίζει τα πρώτα σημεία αγώνα: διαδηλώσεις, συζητήσεις, δημόσιες ομιλίες, διανομή προκηρύξεων, αφίσες, εκθέσεις φωτογραφικού υλικού και οτιδήποτε άλλο μπορεί να χρησιμεύσει για να γίνει γνωστή η αποχική θέση και ο ακριβής τρόπος με τον οποίο διαφοροποιείται —σαν άρνηση— από τις υποσχέσεις των κομμάτων, των συνδικάτων, των εργοστασιακών συμβουλίων, των επιτροπών συνοικίας, κ.λ.π. Όταν καταγγελθούν αυτές οι διαφορές μπορεί να γίνει μία συγκεκριμένη εξέταση όλων αυτών των εξαγγελιών και των υποσχέσεων που δεν πραγματοποιήθηκαν από πλευράς των τροχαλιών της μετάδοσης της συναίνεσης και αυτό γίνεται με στόχο να απογυμνωθούν οι πελατειακές και εξουσιοδοτικές βάσεις πάνω στις οποίες στηρίζεται η δύναμη των κομμάτων και των συνδικάτων. Αλλά και μία άλλη ολόκληρη σειρά ενεργειών είναι υποθέσιμη σε αυτό το σημείο: από τη κατάληψη συγκεκριμένων δημόσιων χώρων όπως το δημαρχείο ή τα γραφεία της κοινότητας μέχρι αυτή των διαφόρων σχολείων, των γραφείων ενός συγκεκριμένου κόμματος, ενός συνδικάτου, μέχρι μία διαδήλωση ενάντια στο κοινοβούλιο. Ένας πραγματικά τεράστιος ορίζοντας δουλειάς ανοίγεται μπροστά από την ανατρεπτική αποχική δράση.

Ακριβώς μέσα σε αυτή την πολλαπλή δραστηριότητα εισάγεται η δουλειά του επαναστάτη αναρχικού που πρέπει να προσπαθήσει να μετακινήσει από καιρό σε καιρό, τις επιμέρους στιγμές αγώνα της αποχικής δομής ζώνης προς στόχους εξεγερτικού χαρακτήρα: κατάληψη του δημαρχείου και πρόταση αντικατάστασης αυτής της δομής συμβουλιακού χαρακτήρα από άλλες διαδικασίες άμεσης συμμετοχής της βάσης, κατάληψη του σχολείου και προτάσεις άλλων προγραμμάτων, άλλων βιβλίων και κειμένων, κ.λ.π., κατάληψη του εργοστασίου και προτάσεις διαφορετικές από αυτές που εισηγήθηκαν και κατάφεραν να τις περάσουν μέσα από τις διαδικασίες των συνελεύσεων τα ίδια τα συνδικάτα. Το ίδιο ισχύει και για τις καταλήψεις των γραφείων των κομμάτων και των συνδικάτων. Οι ίδιες εκδηλώσεις ενάντια στο κοινοβούλιο ή τα τοπικά συμβούλια μπορούν να είναι φορείς διαφορετικών ενδείξεων από αυτές που προέρχονται από την εθνική ή την περιφερειακή κατά τόπους πολιτική.

Μία επιμέρους θεώρηση αυτών των αγώνων μπορεί να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι αυτοί έχουν μία συμβολική σημασία (αντικατάσταση μιάς διαδικασίας που θεωρείται ανεπαρκής και μολυσμένη από την πελατειακή λογική) και μία κριτική σημασία όσον αφορά μία μη σωστή τοποθέτηση της κρατικής δραστηριότητας και των οργάνων της. Αλλά μία προσεκτική θεώρηση καταλήγει ότι αυτοί οι αγώνες διαθέ-

τούν επίσης μία σημαντική δυναμική που μπορεί, από φορά σε φορά, να κατευθυνθεί προς την εξεγερτική κατεύθυνση. Κάθε επιμέρους κατάληψη, κάθε διαδήλωση, μπορεί να ωθηθεί όλο και πιο μπροστά, είτε για το λόγο ότι πρόκειται για αγώνες που οργανώθηκαν από πλευράς μίας δομής (ή από ένα σύνολο δομών) μέσα στην οποία είναι παρούσα με ενεργητικό τρόπο η αναρχική μειοψηφία και μάλιστα από την πρώτη στιγμή του αγώνα —γιατί διαφορετικά θα βρισκόμαστε μπροστά από τις μάταιες προθέσεις ενός διεισδυτισμού που βρίσκεται προ πολλού εκτός χρόνου αλλά και εκτός πραγματικότητας— είτε για το λόγο ότι κατά τη διάρκεια του ίδιου του αγώνα ωριμάζει προοδευτικά μία κοινωνική συνείδηση όλο και πιο ξεκάθαρη σε σύγκριση με τις αρχικές μορφές διαφωνίας που μπορούσαν έτσι ή αλλιώς να ωθήσουν τους ανθρώπους σε μία αδιάκριτη προσχώρηση στο αποχικό φαινόμενο.

Μία επιμέρους ανάλυση θα άξιζε η θεώρηση των πολιτικών αντιφάσεων που μία οργανωτική και αγωνιστική δράση όπως αυτή που προσδιορίσαμε παραπάνω μπορεί να κάνει να ξεσπάσουν στο εσωτερικό των κρατικών δομών, με ειδικότερη αναφορά στα κόμματα της λεγόμενης αριστεράς. Αυτός που δέχεται κατά μέτωπο επίθεση με τη χρησιμοποίηση της εξεγερτικής μεθόδου είναι ακριβώς ο ίδιος ο μηχανισμός της περισυλλογής της κοινωνικής συναίνεσης, μηχανισμός που σε κοινωνικό επίπεδο επιτρέπει τη σύγκλιση και τη παγίωση της κυριαρχίας. Μία ελλειπής ή ατελής λειτουργία ενός τέτοιου μηχανισμού, όσο μικρή και περιορισμένη μπορεί να είναι, αποτελεί πάντοτε μία μεγάλη επίθεση στο κράτος και στο κεφάλαιο και ένα μεγάλο εμπόδιο που υψώνεται μπροστά από τις κατασταλτικές τους προθέσεις.

Οργανωτικό έγγραφο των αποχικών δομών ζώνης

Σε μία σύγχρονη δημοκρατία το συμμετοχικό εκλογικό σύστημα βρίσκεται στη βάση της περισυλλογής της κοινωνικής συναίνεσης.

Αυτό το σύστημα δεν υλοποιείται μονάχα μέσα από τα περιοδικά καλέσματα της «έκφρασης γνώμης» των ανθρώπων, που ζητείται πάνω στη βάση ομιχλωδών πολιτικών προγραμμάτων των κομμάτων, καλέσματα που οδηγούν τη μεγάλη μάζα των υποκειμένων να συμμετέχουν στις πολιτικές και στις διοικητικές εκλογές, αλλά επεκτείνεται με κατάλληλο τρόπο μέσα σε όλη τη ζωή του δημοκρατικού κράτους.

Μέσα στα εργοστάσια, μέσα στα σχολεία, μέσα στις συνοικίες, μέσα στα νοσοκομεία, κ.λ.π. υπάρχουν συνελευσιακοί μηχανισμοί που περισυλλέγουν τη συναίνεση διαμέσου εκλογικών μεθόδων.

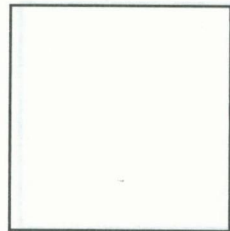
Το κράτος επιτυγχάνει κατ' αυτό τον τρόπο να ελέγχει την κατάσταση καταφεύγοντας σε μικρές περιοδικές διορθώσεις, ελέγχους και αναθεωρήσεις που όμως δεν κατορθώνουν τίποτε περισσότερο παρά να συνεχίζεται η εκμετάλλευση και να διαιωνίζονται οι συνθήκες υποταγής όλων των εκμεταλλευόμενων.

Η εκλογική πρόταση —σε οποιοδήποτε επίπεδο— είναι ένα είδος αναζήτησης συνενοχής, δεδομένης της οποίας, μία στενή μειοψηφία εξουσίας, συνδεμένη με κομματικά και πολιτικά συμφέροντα, μπορεί να συνεχίσει διαμέσου της έγκρισης των ψήφων να κάνει ακριβώς αυτό που έκανε και προηγουμένως, εφαρμόζοντας μονάχα μετριοπαθείς αλλαγές που έρχονται να αποκαλεσθούν μεταρρυθμίσεις.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων αυτών χρόνων εμφανίστηκε ένα ολοένα ανερχόμενο ποσοστό κοινωνικών στρωμάτων του πληθυσμού που αρνούνται τη συμμετοχή τους στις εκλογές. Αυτό το ποσοστό ξεκινά από ένα μίνιμουμ αποχής —που σκόπιμα δεν αποκαλύφθηκε ποτέ σε πραγματικούς αριθμούς από την εξουσία— στις κοινοβουλευτικές εκλογές και φτάνει σε ένα μάξιμουμ αποχής πολλές φορές συντριπτικό σε σύγκριση με αυτούς που συμμετείχαν, κατά τη διάρκεια άλλων μορφών εκλογών όπως οι δημοτικές ή αυτές μέσα στα πανεπιστήμια και στα σχολεία.

Αυτή ακριβώς η αποχική δραστηριότητα καταδεικνύει μία ολοένα και πιο ριζωμένη αηδία για μία πρακτική που ήδη προ πολλού κάνει να ειπωθούν ξεκάθαρα ποιές ακριβώς είναι οι προθέσεις όλων αυτών που δεν συμμετέχουν σε αυτή.

Αλλά όμως στο βαθμό που αυτή η δραστηριότητα παραμένει όπως εμφανίζεται

αυτή τη στιγμή, δηλαδή σαν απλή άρνηση να πάει κάποιος να ψηφίσει, αυτή είναι απολύτως ανεπαρκής.

Χρειάζονται σίγουρα πολλά περισσότερα.

Χρειάζεται να οργανωθούν οι αποχικές δομές ζώνης.

A) Χαρακτηριστικά.

* Η αποχική δομή ζώνης είναι μία αυτόνομη οργάνωση αγώνα που συσπειρώνει όλους αυτούς που έχουν πραγματικά την πρόθεση να πάνε πέρα από μία απλή άρνηση ψήφου πάνω σε όλα τα επίπεδα.

* Δεν είναι μία γραφειοκρατική οργάνωση. Δεν έχει καταστατικά, όρους συνένωσης, έγγραφα σύστασης, κ.λ.π. (ακόμα και αυτό το έγγραφο πρέπει να θεωρηθεί σαν μία απλή ένδειξη σε γενικές γραμμές). Μπορεί ακόμη, αν δεν είναι απαραίτητο, να μη διαθέτει και μόνιμη έδρα.

* Οι επιμέρους αποχικές δομές ζώνης, διαχυμένες μέσα στον κοινωνικό χώρο, γεννιούνται αυθόρμητα πάνω στη βάση μιάς συμφωνίας μεταξύ λίγων ατόμων και έχουν σαν μοναδικό κοινό τους σημείο τις αρχές που θα προσδιορίσουμε ευθύς αμέσως.

* Η αποχική δομή ζώνης είναι ένας οργανισμός αγώνα που αρνείται την εξουσιοδότηση όχι μονάχα προς τα έξω, συσπειρώνοντας επί του προκειμένου όλους αυτούς που δεν συμμετέχουν σε ψηφοφορίες σε οποιοδήποτε επίπεδο, αλλά επίσης προς το εσωτερικό της. Αυτή αρνείται ως εκ τούτου να δώσει διαρκείς εξουσιοδοτήσεις στους αντιπροσώπους της αρνούμενη με αυτό το γεγονός ακριβώς κάθε είδους επαγγελματοποίηση του οποιουδήποτε όσον αφορά αυτή την αντιπροσώπηση.

* Η αποχική δομή ζώνης είναι συνεχώς απασχολημένη μέσα στον αγώνα ενάντια στις εκλογές σε όλα τα επίπεδα.

* Κάθε στοιχείο της δομής θεωρείται αγωνιζόμενο ενάντια στην εκλογική μέθοδο σε όλα τα επίπεδα και ενάντια στις πολιτικές δυνάμεις που στοχεύουν να επιβάλλουν αυτή τη μέθοδο ώστε να αφομοιώσουν την συναίνεση, αναγνωρίζει δε ότι αυτή η μέθοδος υποστηρίζει αποκλειστικά τα συμφέροντα των εκμεταλλευτών και των υπηρετών τους.

* Η αποχική δομή ζώνης δεν αποτελεί μία οργάνωση άμυνας των συμφερόντων αυτής ή της άλλης επαγγελματικής κατηγορίας των εργαζόμενων. Δεν είναι άρα μία συνδικαλιστική ή παρασυνδικαλιστική οργάνωση.

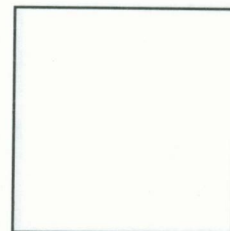
* Η προπαγανδιστική και αγωνιστική δραστηριότητα της κάθε επιμέρους αποχικής δομής ζώνης θα είναι οπωσδήποτε προτιμότερο να συντονιστεί με την δραστηριότητα των άλλων αποχικών δομών ζώνης χωρίς όμως αυτό να σημαίνει την παύση της δυνατότητας ανάληψης ανεξάρτητων πρωτοβουλιών, που έχουν τοπικά χαρακτηριστικά, αλλά πάντοτε όμως πάνω στο στόχο της διαπλάτυνσης της άρνησης των εκλογών και του εξαναγκασμού του κράτους και των οργάνων του πάνω σ' όλα τα επίπεδα να σεβαστεί τα συμφέροντα των διοικούμενων. Αυτά φυσικά επιβεβαιώνονται σαν δραστηριότητα των επιμέρους δομών μέσα από την προοπτική των κοινών αρχών.

* Η συμμετοχή στην αποχική δομή ζώνης είναι η λογική συνέπεια όποιου δεν αποδέχεται την μέθοδο εμπλοκής και συνενοχής που το κράτος θέλει να πραγματοποιήσει, σ' όλα τα επίπεδα, διαμέσου όλων των μορφών εκλογικών διαδικασιών που προωθεί ακατάπαυστα σε κοινωνικό επίπεδο.

B). Γενικές αρχές.

Διαρκής σύγκρουση:

* Ο αποχικός αγώνας θα μπορέσει να έχει θετικά αποτελέσματα μόνο υπό την προϋπόθεση ότι θα είναι διαρκής και δεν θα περιορίζεται μονάχα στις παραμονές των εκλογών. Πράγματι, η χρησιμοποίηση της εκλογικής μεθόδου από την πλευρά

του κράτους και των οργάνων του είναι διαρκής και άρα είναι προφανές ότι ο αγώνας που στοχεύει να αντιπαρατεθεί σ' αυτή τη μέθοδο πρέπει να είναι διαρκής.

Αυτοδιεύθυνση:

* Οι αποχικές δομές ζώνης είναι αυτοδιευθυνόμενες, δηλαδή δεν εξαρτώνται από καμιά οργάνωση, κόμμα, συνδικάτα, πελατεία, κ.λ.π.. Δεν δέχονται χρήματα αν δεν προέρχονται από αυθόρμητες εισφορές των ίδιων των συμμετεχόντων. Πάνω σ' αυτή την αυτονομία εδραιώνεται η δύναμή τους.

Επίθεση:

* Οι αποχικές δομές ζώνης υποστηρίζουν την αναγκαιότητα να συγκεκριμενοποιήσουν την απλή **μη συμμετοχή** στη ψηφοφορία σε μία επίθεση ενάντια στις απόψεις με τις οποίες αυτή η ψηφοφορία πραγματώνεται, με στόχο να αντικαταστήσουν με τις αυτόνομες αποχικές αποφάσεις τις εξουσιοδοτούμενες αποφάσεις που βασίζονται στη περισυλλεχθείσα συναίνεση διαμέσου της εκλογικής και δημοκρατικής απάτεωνιάς.

Γ). Μέθοδοι.

* Η εκλογική δραστηριότητα είναι διαρκής. Αυτή προσπαθεί να τελειοποιήσει μία σχέση μεταξύ του κράτους και των υπηκόων, με στόχο να καταστήσει όσο το δυνατότερο αποτελεσματική την κυριαρχία. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο η εκλογική δραστηριότητα αποτελεί στοιχείο άμεσης καταστολής. Η αποχή από την ψήφο αποτελεί φυσικά μία **αρχή** απόκτησης συνείδησης και είναι ακριβώς πάνω στη βάση αυτού του στοιχείου που γίνεται δυνατή η συμμετοχή στην αποχική δομή ζώνης. Αλλά μετά είναι αναγκαίο να προχωρήσουμε μπροστά. Στη διαρκή εκλογική δραστηριότητα οι δομές απαντούν με τη διαρκή αποχική δραστηριότητα.

* Ο αποχικός αγώνας ενδιαφέρει όλες τις κατηγορίες εργασίας όσον αφορά την αντικατάσταση των αποφάσεων από τα κάτω που βασίζονται στην **άμεση δράση**, σε αντίθεση με τις αποφάσεις από τα πάνω που βασίζονται στην εκλογική εξουσιοδότηση. Το γεγονός αυτό προϋποθέτει μία απαραίτητη διεύρυνση του αγωνιστικού μετώπου.

* Ένας αποχικός αγώνας πρέπει να βγει έξω από τη απλή στιγμή της άρνησης που διαθέτει μονάχα αμυντικά χαρακτηριστικά, για να περάσει στην επίθεση. Για να πραγματοποιηθεί όμως αυτό καθίσταται αναγκαίο να γνωρίσει τις πραγματικές συνθήκες της ταξικής σύγκρουσης, τις συγκεκριμένες δραστηριότητες που διεξάγουν οι διάφοροι κρατικοί οργανισμοί που βασίζονται πάνω στον εκλογικό μηχανισμό. Η δομή γίνεται άρα ένα στοιχείο συσπείρωσης. Στο εσωτερικό της αναπτύσσονται αναλύσεις και αποσαφηνίσεις σχετικά με την κατασταλτική λειτουργία των δημοκρατικών και συνελευσιακών θεσμών, παραμερίζοντας την πυκνή ομίχλη που η ίδια η ιδεολογία δημιούργησε καλύπτοντας την αληθινή πραγματικότητα του λεγόμενου δημοκρατικού κράτους. Αυτή ακριβώς η πλευρά του αγώνα επιζητεί μία πλατειά **αντιπληροφοριακή** δουλειά.

* Χρειάζεται τέλος να προσεγγιστούν αυτά τα στρώματα του πληθυσμού που παραμένουν έξω από τη γνώση του προβλήματος, παρά το γεγονός ότι ουσιαστικά αποτελούν κοινωνικές ομάδες με αποχικό προσανατολισμό: οι γυναίκες προλετάρισσες, οι νοικοκυρές, τα παιδιά, οι γέροι. Όλοι αυτοί έχουν το δικαίωμα να γνωρίζουν τι ακριβώς πραγματοποιεί το κράτος διαμέσου της δικής τους αθέλητης συνενοχής και της σιωπής τους.

* Η αποδοχή των ασαφειών της απλής αποχής, αυτής που κάνει λόγο για λευκή ψήφο αποτελεί μια επιπλέον επιδοκιμασία της κατασταλτικής συμπεριφοράς του κράτους. Δεν είναι φυσικά τα λευκά ψηφοδέλτια που θα σταματήσουν τις κρατικές επιχειρησιακές ικανότητες, αλλά οι κοινωνικοί αγώνες που οργανώνονται από τα κάτω και που παρεμβαίνουν κάθε στιγμή της δημόσιας ζωής αναζητώντας να αντικαταστήσουν τις αποφάσεις της κορυφής με προτάσεις που προέρχονται από τη βάση.

* Κάθε απόφαση, από αυτές που παίρνονται στο κοινοβούλιο μέχρι αυτές των δη-

μοτικών συμβουλίων, από τις αποφάσεις των εργοστασιακών σωματείων μέχρι αυτές των πανεπιστημιακών συμβουλίων και των συμβουλίων διαφόρων άλλων οργανισμών κ.λ.π. παίρνεται με τον μοναδικό σκοπό ώστε εμείς οι ίδιοι να το βουλώνουμε συνεχώς, ώστε εμείς οι ίδιοι να μην δρούμε, ώστε εμείς οι ίδιοι να αφήνουμε στους άλλους να διευθετούν τα πράγματα, ώστε εμείς οι ίδιοι να εξουσιοδοτούμε σε άλλους αυτό ακριβώς που πρέπει εμείς οι ίδιοι να ελέγξουμε, να αποφασίσουμε και να πράξουμε άμεσα.

* Η μέθοδος που υποστηρίζουν οι αποχικές δομές ζώνης και που θεωρούν σαν τη μόνη ικανή ώστε να μεταβάλλει την απλή άρνηση σε μια επιχειρησιακή δύναμη, είναι η μέθοδος της **αντικατάστασης**. Εμείς πρέπει να αντικαταστήσουμε με την εκλογικευμένη άρνησή μας τις αποφάσεις της κορυφής που καμουφλάρονται από την εξουσία σαν εκλογικές και συνελευσιακές αποφάσεις.

* Κάθε ξεχωριστή αποχική δομή ζώνης μπορεί να συμμετέχει με όλους τους προσχωρήσαντές της σε μία μαζική εκδήλωση, σε κάθε επιμέρους δημοτικό συμβούλιο, σε κάθε συνέλευση των εργατικών σωματείων, των συμβουλίων συνοικίας, των φοιτητικών συμβουλίων κ.λ.π. Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του είδους των συνελευσιακών συγκεντρώσεων επιτρέπει μία συμμετοχή ξένων στοιχείων σε σχέση με το ίδιο το όργανο. Όταν όμως η συμμετοχή αυτή δεν καθίσταται δυνατή μπορούν να εξασκηθούν εξωτερικές πιέσεις διαμέσου διαδηλώσεων, πορειών, συγκεντρώσεων, προκηρύξεων και γενικά οποιουδήποτε άλλου μέσου κρίνεται σκόπιμο να χρησιμοποιηθεί.

* Οι **προτάσεις αντικατάστασης** που θα προωθηθούν από την αποχική δομή ζώνης πρέπει να ξεκινήσουν από μία τέλεια γνώση των γεγονότων, από μία καταγγελία των πελατειακών και κομματικών συμφερόντων που συχνά αντικαθιστούν τα συμφέροντα της μεγάλης μάζας των εκμεταλλεζόμενων και να καταλήξουν σε μία επιχειρησιακή πρόταση, προωθώντας αιτήματα —ακόμη και περιορισμένα— και προσδιορίζοντας τους όρους πραγματοποίησής τους που δεν μπορούν να είναι ούτε μακροπρόθεσμοι ούτε όμως και άμεσοι.

* Στην περίπτωση επαναλαμβανόμενης άρνησης από πλευράς του υπεύθυνου οργάνου να αποδεχθεί τις προτάσεις αντικατάστασης είναι δυνατό να εξελιχθεί η κατάσταση ακόμη και στην κατάληψη των κτηρίων αυτών μέσα στα οποία διεξάγεται αυτή η λειτουργία μέχρι τη στιγμή εκείνη που θα αποκτηθούν όλα αυτά τα οποία ζητήθηκαν.

* Περισσότερες από μία αποχικές δομές ζώνης μπορούν να προωθήσουν μία εκδήλωση, καταφεύγοντας στη ίδια διαδικασία που περιγράφηκε παραπάνω, μπορούν να παρέμβουν σε επίπεδο νομού και σε εθνικό επίπεδο, μέσα στα νομαρχιακά συμβούλια ή ακόμη και στο κοινοβούλιο.

* Κάθε επιμέρους δομή συγκεντρώνεται όταν και όπου κρίνει κατάλληλο, με τη περιοδικότητα που θεωρεί απαραίτητη και στον τόπο που καλύτερα ταιριάζει στους επιχειρησιακούς στόχους που θέλει να πετύχει. Οι αναληφθείσες πρωτοβουλίες —αν η δομή το κρίνει απαραίτητο— γίνονται γνωστές στις υπόλοιπες αποχικές δομές ζώνης.

* Περιοδικά μπορούν να οργανωθούν συναντήσεις ώστε να συζητηθούν συλλογικά οι προοπτικές του αγώνα και οι αναλυτικές εμβασύνσεις.

* Ο πρώτος στόχος κάθε αποχικής δομής ζώνης είναι η παρέμβαση προς τα έξω για να πραγματοποιηθεί η μεγαλύτερη δυνατή ποσοτική αύξηση.

* Η αποχική δομή ζώνης είναι μία **μαζική οργάνωση** άρα σαν τέτοια μπορεί να πάρει το σχήμα της **δομής τομέα** (δομή εργατών, φοιτητών, φορτηγατζήδων, καθηγητών, εμπόρων, κ.λ.π.) ή επίσης τη μορφή **διατομεακής δομής** (πόλης, χωριού, κοινότητας, συνοικίας, διαζωνικής δομής, κ.λ.π.).

* Η αγωνιστική επιλογή που πρέπει να προωθηθεί αποφασίζεται από τις επιμέρους αποχικές δομές ζώνης κατά τη διάρκεια της συνέλευσής τους. Κάθε δομή μπορεί έπειτα να διορίσει αντιπροσώπους που μπορούν να συμμετέχουν στα περιοδικά συνέδρια με στόχο να εμβασυνθούν οι προσανατολισμοί του μαζικού αγώνα.

Δ) Προοπτικές

* Οι αποχικές δομές ζώνης δεν είναι συντεχνιακοί οργανισμοί.

Δεν υπερασπίζονται άρα τα συμφέροντα μιας κατηγορίας, ή ενός χωριού ή μιάς ομάδας ατόμων. Ακόμη και αν είναι δομές τομέα ή διατομεακές δομές αυτές έχουν σαν αναφορά τους μιά κοινή στρατηγική και έχουν την προοπτική να προασπίσουν τα κοινά συμφέροντα σε όλους τους εκμεταλλευόμενους.

* Είναι μαζικές δομές που έχουν στόχο να αντικαταστήσουν με τις αποφάσεις της βάσης τις αποφάσεις της κορυφής ξεμασκαρεύοντας στην πράξη την εκλογική και την συνελευσιακή δημοκρατική απατεωνιά.

* Πρέπει να αποτραπεί κάθε προσπάθεια, εσωτερική ή εξωτερική, να καναλιζαρισθούν οι αποχικές δομές ζώνης προς πελατειακούς στόχους, συνδικαλιστικούς στόχους, στόχους εξουσίας ή ακόμη και στόχους απλής παθητικής αντίστασης.

* Μονάχα σε μαζικό κοινωνικό επίπεδο οι αποχικές δομές ζώνης μπορούν να κατορθώσουν να γίνει αισθητό το βάρος τους καθορίζοντας διαφορετικές αποφάσεις των οργανισμών εξουσίας, αποφάσεις πιά κοντινές στα συμφέροντα των εκμεταλλευόμενων.

* Κάθε άλλος στόχος παραμένει, χωρίς ψευδαισθήσεις, έξω από τη δυνατότητα των αποχικών δομών ζώνης.

Ε) Το συντονιστικό

* Κατά τη διάρκεια των πρώτων συνεδρίων πρέπει να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα να δοθεί ζωή σε ένα συντονιστικό σε εθνικό επίπεδο.

* Το συντονιστικό είναι ένα τεχνικό γραφείο που χρησιμεύει σαν σημείο αναφοράς για όλες τις αποχικές δομές ζώνης, είτε για αυτές που έχουν ήδη συσταθεί είτε για αυτές που βρίσκονται σε διαδικασία σύστασης.

* Το συντονιστικό είναι σε θέση να δώσει ενδείξεις σχετικά με τη σφαιρική κατάσταση του αγώνα, σχετικά με τα συμφέροντα που αναπτύσσονται γύρω από αυτόν, σχετικά με τους στόχους των αφεντικών, σχετικά με τα αποτελέσματα που έχουν ήδη επιτευχθεί.

* Το συντονιστικό πρέπει ακόμη να είναι σε θέση να προμηθεύσει επίσης ενδείξεις και κάποια ελάχιστα μέσα προπαγάνδησης, αλλά δεν μπορεί με κανένα τρόπο να παρέμβει πάνω στις αποφάσεις και πάνω στις ενέργειες των επί μέρους αποχικών δομών ζώνης.

* Το συντονιστικό θα έπρεπε να συντάσει ένα περιοδικό έντυπο που θα περιέχει τους διάφορους αγώνες, τις αναλύσεις και τις προτάσεις των επιμέρους δομών όπως επίσης ενδείξεις πάνω στο σχηματισμό τους και στην ανάπτυξή τους.

* Το συντονιστικό πρέπει να επωμισθεί την ευθύνη της οργάνωσης των περιοδικών συνεδρίων.

* Το συντονιστικό λειτουργεί εκ περιτροπής από τα στοιχεία των διαφόρων αποχικών δομών ζώνης και είναι άρα ένας οργανισμός σχηματισμένος από τις ίδιες τις δομές που πρέπει για αυτό το λόγο να φροντίσουν να αναλάβουν τα σχετικά έξοδα για την λειτουργία του.

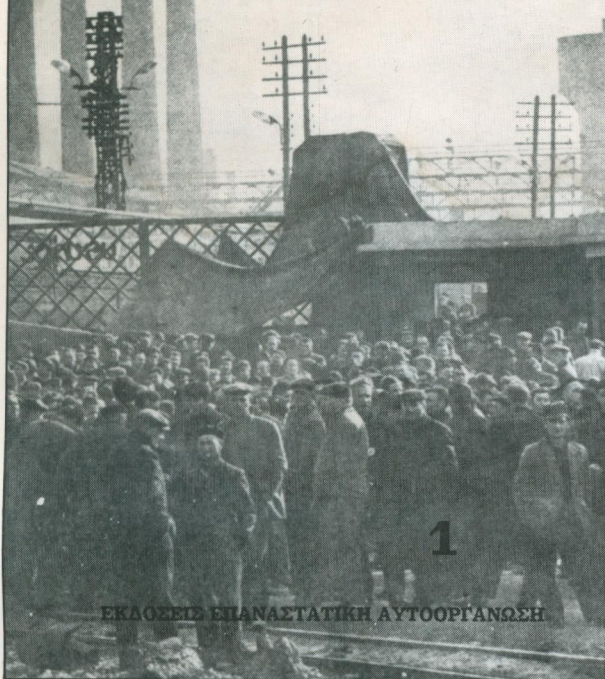
Συμπέρασμα

Η αποχική δομή ζώνης είναι ένας οργανισμός αγώνα που στοχεύει να αντικαταστήσει τις αποφάσεις της κορυφής με τις αποφάσεις της βάσης οργανώνοντας τις μαζικές δυνάμεις που είναι γενικά αντίθετες στη συμμετοχή στις εκλογές σε οποιοδήποτε επίπεδο: κοινοβουλευτικό, διοικητικό, δημοτικό, συμβουλευτικό (εργοστάσιο, σχολείο, συνοικία, κ.λ.π.).

Αυτός ο οργανισμός βασίζεται πάνω στις αρχές της αυτονομίας του αγώνα και της διαρκούς σύγκρουσης. Η μέθοδος που επιλέγει είναι αυτή της επίθεσης ενάντια στα συνελευσιακά όργανα που πραγματοποιούν στην πράξη την δημοκρατική απατεωνιά για να αφομοιώσουν την κοινωνική συναίνεση χρησιμοποιώντας την σαν άλλοθι για τη δική τους ηγεμονία προς αποκλειστική ζημιά των εκμεταλλευόμενων.

ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑ ΕΡΓΑΤΩΝ FARGAS

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΕΝΑΝΤΙΑ
ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ

1

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΑΥΤΟΟΡΓΑΝΩΣΗ

ANTON ΠΑΝΝΕΚΟΚ

Ο ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΣ

2

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΑΥΤΟΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΑΛΦΡΕΝΤΟ ΜΠΟΝΑΝΝΟ

ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΕΞΕΓΕΡΣΗΣ

1

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΑΥΤΟΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ
ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ ΤΑΞΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

Κείμενα των
PERLMAN, WAJNSZTEJN, BONANNO
και άλλα

2

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΑΥΤΟΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

**Η ΚΑΙΝΟΥΡΙΑ ΜΕΤΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ
ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ**

ΑΥΤΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Η ΑΝΑΡΧΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

ΟΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΙ ΠΥΡΗΝΕΣ ΤΗΣ ΒΑΣΗΣ

**ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΙΑΣ ΑΝΑΤΡΕΠΤΙΚΗΣ
ΑΠΟΧΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ**

ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΞΕΓΕΡΤΙΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ (ΕΝΘΕΤΟ)